

Suomalaisen
Kirjallisuuden
Seuran

Toimituksia.

---

6 Osa.

Helsingissä,
Waseniuksen prättistä.

1844.

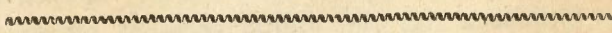

[Zschocke, Heinrich]

Wiina=myrkystä Surullinen Tarina.

Waaroitukseksi ja neuvoiksi

Rikkaalle ja Köyhälle, Vanhalle
ja Nuorelle.

Helsingissä,
Maseniuksen präntistä.

—
1844.

A. C. Ohmannin kustannuksella.

Imprimatur:

G. REIN.

Lukioille.

Kuuluisan tekiänsä kotimaalla Sweißissä useasti jo prántin kautta ulosannettua Saksan kielistä kirjaa, nimeltä: *Die Brannteweinpest. Eine Trauer-geschichte zur Warnung und Lehre für Reich und Arm, Alt und Jung, herausgeg. von Heinr. Zschokke*, on syyllä luultu hyödylliseksi myös Suomalaisille, jos se heille Suomeksi tulisi ulosannetuksi. Yhden kunniallisen ja korkeasti oppineen ystäväni kehoituksesta, olen minä allekirjoitettu ottanut sen suomentaakseni. Kuinka minä siinä lienen lykäs-
tynyt tuomitkoot taitawat, jos mahdollinen on lem-
piäästi! He tuntevat kuinka köyhä sanoista Suomen
kieli vielä on, ulkomaalaisten siivistynein kansain kie-
lien rinnalla, koska; niistä jotakin pitää Suomeksi
käännettämän. Mutta tässä minä en ainoasti ole
kääntänyt. Minä olen uskaltanut muuttella nimiä ja
tapauksia, tehdäkseen tarinaa ikään kuin maatiaiseksi eli
Suomessa tapahtuneeksi; josta syystä minä monen
mielestä kyllä taidan tulla nuhteen alaiseksi. Mutta
se ei haittaa, jos lukeminen muutoin tulisi yhteiselle
kansalle neuvoiksi ja huwitukseksi, jota minä Jumalan
amulla toivon.

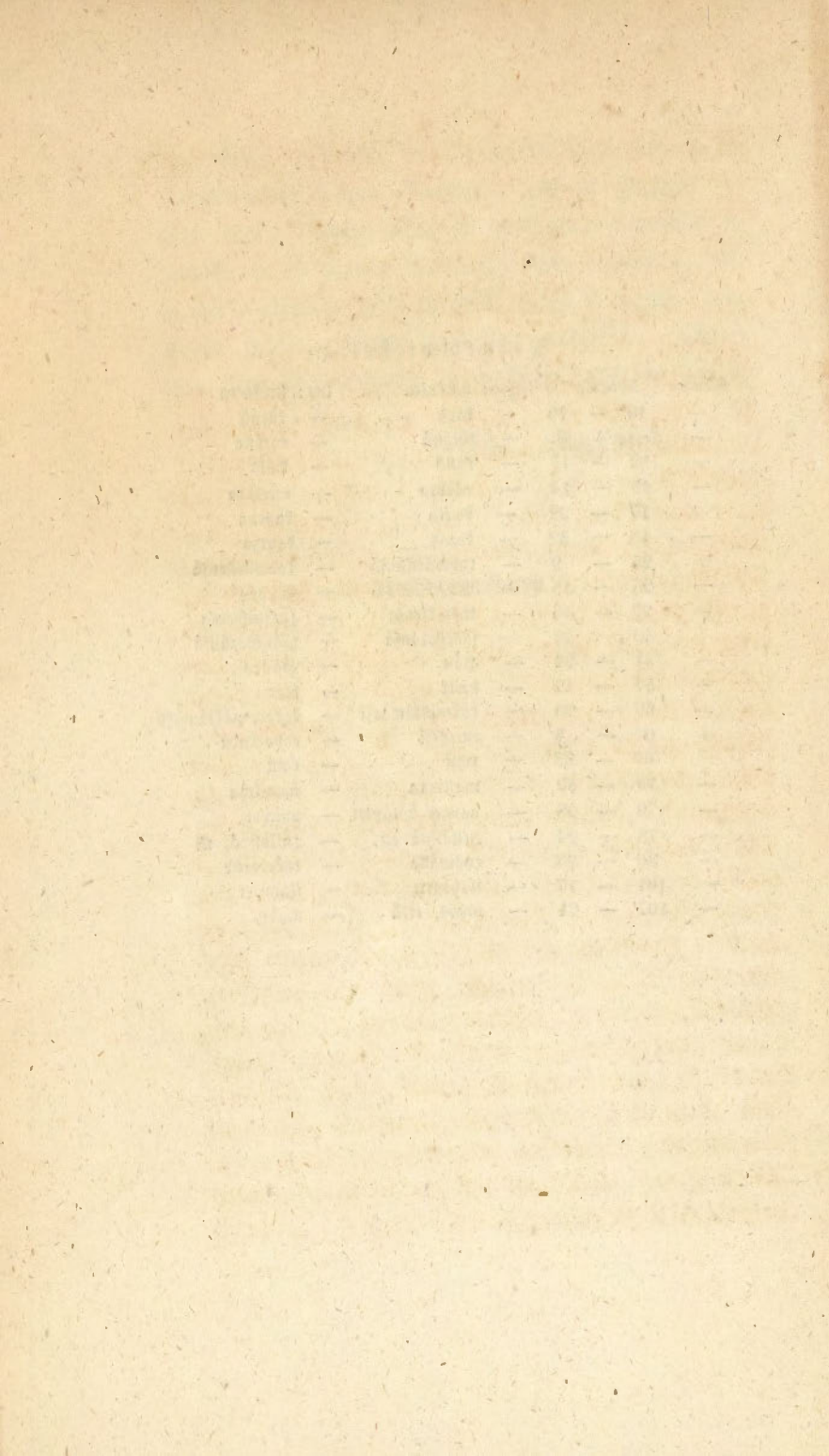
Siinä toivossa on myös korkeasti luovallinen Kirjallisuuden Seura Suomessa nähnyt hyväksi läwitse katsoa tämän kirjan ja ulosantaa prantista, ja minulla ei ole muuta lisäämistä kuin toivottaa, että se myös monelta tulis luetuksi, jonka se hyvän neuwonsa suhteen minun luullakseni ansaitfisi. Kirjoitettu Suualla Savosfa 1 p. Syyskuuta w. 1844.

Abt. Poppius.

Prånttiwirheitå.

Siwun	5 railla	8 seifoo:	niutulta	lue:	niutalta
—	10	—	19	—	fårfi
—	—	—	26	—	tytdõllå
—	12	—	17	—	fullå
—	15	—	14	—	wirkaa
—	17	—	22	—	faata
—	18	—	32	—	fautt
—	25	—	9	—	tydwaellånfa
—	26	—	16	—	Siitå,
—	27	—	16	—	tukitaksensa
—	30	—	28	—	såstõstånfa
—	31	—	24	—	hån
—	57	—	12	—	hirtti
—	60	—	28	—	tykenettõmålfji
—	64	—	8	—	enetylfji
—	67	—	33	—	toiffi
—	70	—	30	—	mailmaa
—	72	—	28	—	nauroi hõlåytti
—	78	—	24	—	tutiidijnå eli,
—	86	—	23	—	tydwaelle
—	101	—	17	—	ilahutti
—	107	—	21	—	myds, ettå

1. Matka-kumppani.

Matkustajieni takaisin Englannista tapasin minä yhdessä posti- eli hewois-muuttopaikassa nuoren herrasmiehen ja tulin hänen kansansa tutuksi. Hän ei paljon puhunut ja minä ikään kuin wierastin häntä ensimmältä, sekä miehuullisen kauneudensa ja soman käytöksensä, että myös alakuloisen mielen laatussa suhteen. Vaan koska hän sattui kuulemaan, että minä olin Suomesta, ojensi hän surullisesti naurhtain minulle kätensä, kutsui minua maanmieheksensä ja pyysi minua aina Suomeen asti seuraamaan kansansa ja wii-men istumaan rinnallansa tilaisissa reisuwau-nuissansa, johon minä mielelläni suostuin. Matkalla tulin minä tietämään hänen olewan lääkärin ja nimeltä Aleksander Waltter. Yhden rikkaan Englannin lordin ja hänen pe-reensä seurassa oli hän neljä vuotta ollut reisuilla läpi Europan. Ystäwyhdestä ja kiitollisuudesta oli tämä lordi hänelle lahjoit-tanut hänen elinajaksensa ylötywän omai-suuden ja paitsi sitä määrännyt hänelle wuo-tisen pensionin. Hän oli nimittäin lääkityksen kautta taudista parantanut lordin ja yhden hänen tyttäristsä ja sen kautta heitä kuolemasta pelastanut.

”Kuin te sen olette taidaneet tehdä, hyvä tohtori,” sanoin minä: ”niin te taidatte kuka tiesi minuakin auttaa.” Ja minä rupeisin hänelle walittamaan, että minulla kauwan aikaa oli ollut watsan kiwistys, ettei oikeen ole käynyt syöminen, ja useasti aamuilla on tahtonut ylönnähtää — Minun walitukseni antoi alun erinomaiseen puheenpitoon. Sillä hän katsoi mustilla filmillään kiintiästi minun päälleni, ikään kuin olisi hän tahtonut minun läwitse silmäillä, sitte sanoi hän ihan tuimasti: ”teille, maanmies, saattaa pian vielä tuhomaksi tulla!” — Siitä warjeltoon Sumala! — huusin minä hämmästyksissä: Minä en tiedä mikä siihen olisi syynä? Hän wastasi: ”Mutta minä tiedän sen muutamiiin päiwiin perästä, kuin me olemme yhdellä matkalla. Rhyppy, jonka te aika ajoin otatte, on siihen syypää; vaikka ette herra maanmies juur paljo rhyppää; esimerkiksi ainoastaan aamuilla otatte rohto- eli kahwe-rhyppyn, sitten murkinaksi eli puolipäiwäksi ruokarhyppyn ja illaksi taas tilkan, jos ette waan sitä ennen liene toisinaan punsi-lasin ottaneet. — Oi, te irwistelette ja pilkkaatte minua waan, tohtori! wastaisin minä: Rhyppy hywää, järiätä juomaa jollon kulloin ei taida haitata, kuin minä muutoin olen tottunut elämään tasaisesti. Se tuottaa minulle huohtian ja ilomielisen olon ja elämän, lämmittää sydämen ja wahwistaa watsan, wirwoittaa elämäni aistimia ja kaikki meneestyy kymmenen

kertaa paremmin. Minä sanon sen teille, että kohtuullisen ryyppyn jälkeen näkyy koko maailmaa paljota ystävällisemmälle, kuin ennen.

Tohtori vastaisi: "tosi kyllä! Se on aina se hyvä ja se ensimmäinen vaikutus poltetuista juomista. Sentähden niitä myös rakastetaan ylönhyhteisesti. Mutta wälttämätöin toinen vaikutus ei ole niin hyvä; se tekee, että teitä jälestäpäin rupea nukuttamaan, te olette weltto ja nerotoin; se turmelee watsan ja sisukset, kiihoittaa ylöllisesti ruumiin jänteitä, pilaa aikaa myöten weren suoneissa niin, että se tulee ikään kuin kokoon juosneeksi; tekee kulkewain tautein ja sairauksiin ajalla maassa ruumiin paljota nopeammaksi niihen lankiamaan, ja sitte, jos joku tauti kohtaa, niin tulee se waarallisemmaksi kuin muille ihmisille, jotka wäkewiin juomiin eiwät ole tottuneet."

Hei, hei, tohtori, teidän ei pidä tekemän sitä kowin julmaksi! äänsin minä: se taitaa ehkä olla juomarattien asian laita.

"Ei, ei, ainoastaan, herra maanmies!" toisti hän: "waan se on toden perästä jo teidän itse kansanne laatu. Warjellkoon Sumala kolerata tulemasta; arwattawasti olisitte te yksi niistä, jotka se kaataisi. Londonisssa kuoli kolera-tautiin seitsemän kahdeksatta osaa juur niistä, jotka sekä korkeammissa säädyissä, että myös köyhemmässä kansassa joka päivä mielellänsä ottiwat ryyppynsä. Te taidatte sen päälle luottaa ja kokemus on

sen todeksi näyttänyt, että kymmenestä nuoresta miehestä kuolewat enimmät kuin puolet kymmenessä vuodessa, jos he muka kaksi kymmentenestä kolmekymmenteneen vuoteen asti joka päivä kuluttawat yhden eli kaksi rhyppylasia wäkewää juomia, ja ne jälle jääneet owat sillä ajalla kiuuloisiksi tulleet.” Mutta, hyvä tohtori! sanoin minä: onpahan kuitenkin sekä rhyppäijitä että myös juomaria, jotka wiinapurakon ääressä owat tulleet wanhaksi ja harmaaksi.

”Mutta sellaiset wanhat, katsokaat ja tutkikaat muka heitä waan oikeen,” vastaisi järkähtämättömästi tohtori, ”owat tuhlanneet parhaat ei ainooastaan ruumiinsa, mutta myös sielunsa woimat. Katso sitä haikeutta heidän kaswoinsa haamuissa, sitä jähmettynyttä näköä, sitä käsien tutisewaisuutta! Wanhaksi tulleet juomarit owat saaneet pelastuksen aikaisesta kuolemasta, waan ei pelastusta syntiensä rankaistuksesta. Mitä ei juopolle isälle ole tapahtunut, sitä pitää hänen lapsensa kärsimän. Katsokaat lapsia! Ne owat hinteliöitä, naiwehtyneitä, walpakoita! joilla on risa-ajoksia ja muita ruumiin wirheitä. Ja jos he isäinsä tawalla rupeawat wiinaa juomaan, niin he kuolewat ennenkuin joutuwat kolmekymmenen ajastajan wanhaksi.”

— No, noh! sanoin minä: siinä te taidatte totta puhua. Minä tunnen sellaisia. Mutta käytös pitää kumminkin aina wäärin käytöksestä eroitettaman.

”Niin kyllä, herra maanmies!” vastaisi hän.
 ”Palowiinain kohtuulliseksi kutsuttu käytös eli nautitseminen on myös tavallisempi kuin niin sanottu väärinkäytös. Mutta sentähden ei lakkaa molemmat wahingoitsemasta inhimillistä ruumiista, niinkuin te nyt omasta itsestänne sen hawaitsette. Palowiina, käytetty eli nautittu miten ololta tahti niukulta tahdonsa, on aina myrkyllinen. Pankaat se mieleenne! Se ei kelpaa juomaksi sammuttamaan janoa, mutta lisää sitä vastaan janon. Se ei kelpaa eineeksi eli ruuaksi, sillä siinä ei ole ruokkivia eli elättäviä aineita, mutta turmelee sitä vastaan silmin nähtävästi watsan ja sisukset. Se ei niinmuodoin ensinkään ole sovelias yllä pitämään ihmisen terweyttä, mutta auttaa sitä turmelemaan. Suomarien kaswot, jos te niitä wähäisen katselette, todistawat sen jo teille. Ne köyhemmässä kansassa, jotka rhyppääwät halwempaa wiinaa, keitettyä otrista, lauroista, potatoista j. n. e., saawat walpakan, kalmakeltaisen ja tautisen näön. Rikkaammat, jotka nautitsewat ulkomailta tuotuja wäkewiä juomia ja likoriwiinoja, saawat punertawat, pöhöttyneet ja kasarwastiset posket. — Samala merkitsee synnin orjia.”

Tohtori, sanoin minä: Te teette minua wähällä jo pelkäämään kauneita poskiani. Minä luulen wahingot wiiniloista ja palowiinasta tulewan heidän wäärinkäytöksestä ja pysyn siinä. Uinoastaan wäärinkäytös elikkä ylönpaluttisuus tekee ne myrkyksi.

”Ei maanmies, ei se yksinänsä!” huusi toh-
 tori: ”mutta wiinanyty, eli miten minä
 Suomeksi sanoisin sitä imeldittämisen ja pol-
 ton kautta riistästä ja wedestä syntynyttä
 ainetta, jota wiina-hengeksi kutsutaan, eli
 spiritus, se on myrkky. Yksi eli pari tähttä
 juoma-lasia puhdasta wiinan henkiä saattaisi
 terveeltä ihmiseltä, joka muutoin ei wäkewiä
 juomia maista, paikalla ottaa hengen. Sekoi-
 tettuna muilla juomilla tuottaa wiinanyty
 ruumiiseen taudin aineita. Wiini eli renska
 ja olut, hywin kohtuullisesti nautittuna, owat
 wähemmin waaralliset, kuin palowiina, sen-
 tähden että niissä on wähemmän sitä myrk-
 kyä. Sillä sadassa kannussa olutta on aino-
 astaan yksi eli korkeammaltaan kaksi kannua
 wiinanytyä; Saksan wiinat pitävät sadassa
 kannussa neljän eli kahdeksan kannun paikoilla
 sitä; mutta hyvät Franskan wiinat samasta
 mitasta owat 10:tä 19:neen kannuun mai-
 nittua myrkkyä täynnänsä; Hispanian ja Por-
 tugis-wiinilöissä löytyy 19:tä 25:teen kan-
 nuun; mutta palowiinat, monenlaiset likorit
 ja rommi pitävät sisällänsä sitä ainetta 100
 kannun päälle, 24:tä 53:neen kannuun asti.
 Ja se tekee suuren eroituksen.” Se uskotte
 niin muodoin toden perästä, että se teiltä
 niin kutsuttu wiinanyty tekee turmelluksen,
 tahikka on myrkyllinen? Ja kuitenkin pannaan
 sitä yksin lääkityksiinki? ”Toden perästä,
 maanmies, niin hywin kuin elämä hopea kel-
 paa lääkityksiin, waan ei ruuaksi, taikka joka-

päiväseksi eineeksi. Wiinanyty on myrkyllinen ja jääpi siksi niinkuin elävä hopea; se tunkeikse läpi weren ja luiden, niinkuin elävä hopea; sitä ei ruumiin sisälliset osat, joita se kohtaa, vastaanota, waan lykkääwät pois, niinkuin elävän hopean; ja se menee osittain muuttumatoina pois ja osittain jääpi muuttumatoina ruumiiseen, niinkuin elävä hopea.” Pyöveli wiesdön kaikki wiinanytyn ja elävän hopean ruukkimiset! huusin minä. Mitä neuwotta te minun mahalleni ja taudilleni? Totakuta pitää minun kuitenkin juoman. Kirjoittakaat minulle jotakin lääkityksiksi!

”Ei mitään!” wastasi se armahtamaton lääkäri: ”Te taitaisitte kohtuullisella lailla juoda Saksan wiiniä ja olutta; kuitenkin on parempi teidän terwehdellenne hywä, puhdas wesi. Että tehdä teitä taas perin pohjin terweeksi, niin juokaat aamusta suurustamattomalle sydämelle kaksi lasia puhdasta wettä, ja iltafella ennen maata mentyänne samaten kaksi lasia, ja tehkää se jokapäiwä. Ulkää juoko minkäänlaisia keitettyjä juomia, sillä ne owat waan konstillisia keitoksia, eikä luonnollisia juotawaksi. Minä lupaan teille, maanmies, teillä pitää puolen vuoden perästä taas oleman terwe watsa, terweet sisukset ja tunteman siitä paraat vaikutukset teidän ruumiinne terwehdelle. Minä rukoilen teitä, seurattakaat minun neuwoani. Meidän esiisämme oliwat wäkewämpiä ihmisiä. He eiwät juoneet wiinaa, ettei heillä sitä ollut,

eiwätkä he sitä tunteneet. Apoteekkiloisfä löyty
sitä sillä nimellä: aqua vitae, se on: elämän
wettä. Sitä pidettiin lääkityksenä. Nyt kut-
suwat willit ihmiset Amerikassa sitä hullu-
wedeksi ja tuli-wedeksi, ja willit sanowat totta.”

Minä panin mieleeni mitä tohtori Waltter
oli sanonut. Mutta minä kisaän vielä, ke-
hoitukseksi monelle tuhannelle, jotka walitta-
wat itsellänfä olewan samanlaisen kivuloisuu-
den kuin minullakin oli, tämän: että minä
siitä päivästä saakka seuraisin tohtorin neu-
woa; otin aamuin ja illoin pari lasia kyl-
mää wettä ja ainoastaan puolipäiwäisellä
olutta eli saksan wiiniä; että minä jo kolmen
kuukauden perästä ilolla hawaitfin siitä hy-
wät vaikutukset minun terweydelleni ja että
minä siitä ajasta olen kotonani kieltänyt
kaikkia poltettuja juomia tekemästä, ja wäl-
tän niitä itse. Entä ole kolmen vuoden päi-
winä tarwinnut tohtoria, eikä Apoteekkia.

2. Kaksi surullista kirjaa.

Me molemmat, tohtori Waltter ja minä
tulimme matkalla päivä päivästä tutummaksi
ja ystäväällisemmäksi. Hän oli herttainen
mies. Mutta hänen surunsa ja alakuloisuu-
densa kesti vielä, eikä mitenkään tahtonut
hajota. Waltter oli minusta wapamielisempi
ja puhtaampi, kuin että omatunnon waiwa

olisi häntä pakottanut. Mikä piti siis hänen sydäntänsä kaluaman? Se oli outo hänen ansaitun tavaransa, hänen loistawan terwey-
densä, hänen ikänsä täyden vihannuuden sub-
teen. Warmaan, ajattelin minä, on hän
Englannissa rakastanut ja turhaan kosionut.
Sillä, että hän oli naimaton, olin minä jo
ennen saanut häneltä tietää. Yhtenä päi-
wänä annoin minä hänelle kuin me waunussa
istuimme ja ihania maan paikkoja ikään kuin
läwitse lensimme, ystävällisiä nuhteita. "Te
taitaisitte ja teidän pitäisi oleman iloisin ih-
minen taiwaan kannen alla" sanoin minä.
"Sanokaat minulle huolenne; kuka tiesi taidan
minä puolestani olla teidän lääkärinne."

"Ette taida!" sanoi hän perähtetyllä huo-
kauksella. "Minä olen kovaonninen. Minua
ei auta kukaan. Kuitenkin taidan minä teille
ilmoittaa murheeni syyn. Kuka tiesi on se
minulle huojennus, kuin minä saan huoles-
tani osan ottawan ystäwän kanssa paknoida
surullisesta onneni muutoksesta. Tuossa,
hyvä maanmies, lukekaat itse, mikä minua
niin kiirusti kotiin kutsuu."

Hän aukasi soman tasku-kirjan ja annoi
minulle siitä kaksi paperia. Yksi niistä oli
kirja hänen äitiltänsä. Se kuului näin:
"Kuin sinä hyvä Sander (Mleksander) tämän
kirjoitukseni lukeaksesi saat, olen minä jo kau-
wan ollut armotoina leskenä. Tule takaisin
hyvä lapsi ja ole turwana onnettomalle äi-
tillesi. Sinun isäsi ei enään elä. Halvaus

tempasi hänen äkisti tästä maailmasta. Meneenä syksynä oli hän jo kerran potanut halwauksesta. Minä en siitä sinulle mitään kirjoittanut, ettei sinun pitänyt sitä huoleksi otaman. Pääkäri oli turhaan käskenyt häntä paremmin hillitsemään itsiänsä wiinasta. Sitä pahemmin hän heittäisi juomaksi! Siitä tuli hänelle ja meille surkia loppu. Sumalan tahto tapahtuoon! Minulla oli näinä kahdena viimeisinä vuosina suuri huoneen risti; sillä minä näin kuinka meidän omaisuudemme aina enemmän ja enemmän häwiä. Meidän wähä talouдемme on melkein welallinen. Arwattawasti jääpi tuskin enämmin jälle, kuin mitä minä lienen myötäni taloon tuonut. Minä pelkään, että meidän huoneemme auktionissa myydään. Tule siis kohta takaisin, sinä minun ainoa lohduitukseni!”

Warustai vielä kuulemaan yhtä kowan onnen kohtausta. Meidän naapurin Taalosen huoneessa on wähää enämmin kuin kuusi wiiikkoa sitten surkiampi asia tapahtunut, kuin että sitä saattaisi sanoilla selittää, vielä hirmuisempi kuin meidän. Minä sanon sinulle ainoastaan, Taalonen ei enään elä. Hänen tyttärensä Justina, jota sinä niin rakastit, on kadonnut, eikä tukaan tiedä, mihinkä? Kaikki peräänkuuloitukset owat olleet turhat. Wanha Taalonen on häwyttömästi tehnyt, monta ihmistä pettänyt, myös meitäkin. Hänen tawaransa ei ylety niitä monia welkoja maksamaan. Sitä tyttö raiskaa minä

surkuttelen. — Mä wiivyttelen Sander kulta. Tätä kaikki ja kiiruhdai minulle awuksi.”

”Sinun syvästi murheellinen
Äitisi.”

Toinen kirja, jonka Waltter käski minun lukemaan, oli myös waimoisella kädellä kirjoitettu, waan ilmanannon päivää ja paikkaa. Se kuului näin:

”Ei säikäy, minun ijankaikkisesti kallis Aleksanderini, kuin minä sinulle ilmoitan, että tämä kirja on viimeinen, jonka minä sinulle kirjoittaa tohdin ja tahdon. Vielä riipun minä sinussa kiini kaiken minun mieleni pala-wuudella. Mutta waikka minun sydämeni pakahdukoon, sinun kiblattusi, sinun morsiamesi minä en enään taida olla. Hyvä oli, että sinun wanhempasi olivat niin wastoin meidän awioliittoamme. Sillä minun on tähtynyt hirmuisempia karsia, kuin ihminen karsi woi. En minä mahda niistä kirjoittaa. Kyllä sinä kohta saat ne muutoinkin kuulla. Unouta pois minut! Minä wapautan sinun kaikista lupauksistasi. Se formus sinulta, kuin minä formessani tätä ennen kannoin, pitää sinulle äitisi käden kautta takasin tuleman. Anna se onnellisemmalle tytölle, joka paremmin ansaitsee omanasi olemaan. Minä elän ja karsin kaukaana sinusta ja kaukaana koti-maalta. Rikkaan talouden hallitsiaksi kaswattettu, olen minä nyt palkkapiiaksi ruwennut.

Minulla ei maailmassa enään iloa ole. Minulle on kaikki pimiä ja kuollut.”

”Sää hyvästi, rakas, kallis Sander! — Unhouta pois minun! — Nyt minä olen kaikkia raskaamman täyttännyt, nyt ijankaikkisen eron sinusta ottanut. Suohduta pois mielestäsi minut! Etä etsi minun asumapaikkaani; jos sinä vielä sen löytäisit, niin olisit sinä sen turhaan löytännyt. Minä halajan kuolla. Kuka tiesi armahtaa kohta kuolema minun päälleni. Sää hyvästi! Sää hyvästi!”

”Justina Taalonen.”

3. Kovaonnen.

Koska minä nämät kirjat olin lufenut, istuin minä kauvan suuresa hämmästyksessä; sillä kaksi sellaista, sen minä hywin arwasin, taisivat kulla pakottaa yhtä nuorta miestä, jolla sydän on rinnassa, epäilyksen surkeuteen. Nyt oli minulle hywin selkiä, miksi hän niin pelkäsi wäkewiä juomia. Sillä niiden tähden oli hänen isänsä aikaseen kuollut, niiden tähden enin osa hänen perintönsä häwinnyt. Mutta erinomaisesti hämmästyttiwät minua ne radit siltä Justina Taalofelta. Tässä oli salaisuus, jota se onnetoin itse ei rohjennut tunnustaa. Mitenkä oli hän rikkonut? Oliko hän wietelty häpiään? Oliko hän kunniatansa paitsi? — No, silloin ansaitti hän kyllä kewytmielisyysensä tähden tulla unhoutetuksi.

Waimolle, joka antaa itsensä häwiäistykseen wietellä, ei ole armoa; jokaisen neidon pitää itse oman kunniansa wartiana oleman; semmoisena ei taida hänelle joku toinen olla.

”Waltter parka!” sanoi minä ja tawotin hänen kättänsä: ”Tässä en minä mahda antaa lohtutusta. Sellaisia haawoja pitää ainoastaan ajan ja Sumalisuuden teissä parantaman.”

Hän pyyhki kyhneleitä filmistänsä, puristi minun kättäni ja sanoi: ”Minä olen moneksi wuodeksi, kuka tiesi kaikeksi ijäkseni onnettomaksi tehty. Että minun isäni on kuollut, niin äkisti; että hän on welkoja heittänyt — sen minä taitaisin, niin raskas kuin se on, urhollisuudella kantaa. Kuolema on kaikkein ihmisten maali; ei kenkään maan päällä pääse kuolemata. Meidän koti-tawaramme häwinkö ei pitäisi minun hywälle äitilleni oleman pitkälliseksi huoleksi. Hän ei tiedä, että minä lordin ja hänen pereensä awaran kiitollisuuden kautta, olen edesseisowan ajan suhteen melkein pelastettu kaikista elatuksen murheista. Mutta se äiti parka! hänellä oli ”huoneen ristiä” kirjoittaa hän; kokonaisia pitkiä wuosia huoneen risti! Minua waiwaa pahat aawistukset. Kuka teki sen hurstkaan, hywän waimon wuositautiseksi ristin kantajaksi? — Entä se onnetoin Justina! Se engeli, se pyhyydessä ja puhtaudessa elänyt Justina! mikä hänelle on tullut? Miksi piti hänen pa-

keneman? Minkätähden tahtoo hän minun nyt niin ratti hyljätä?

Tässä taukosi hän puhumasta ja itki katkerasti. ”Ystävä,” sanoin minä: ”Taitka hän on siihen surkiaan tapaukseen, jonka tähden hän pakeni, syytöin, taitka fyyp — —”

”Ei! pois se toinen taitka!” huusi Walter: ”Hän on puhdas, hän on viatoin! Minä tunnen hänen hamasta lapsuudestani. Me olimme naapurilapset, alituiset leikkitoverit. Koska minä Akademiasta palaisin, luvattiin me toisillemme uskollisuutta ja rakkautta haetaan saakka, waikka meidän isämme toinen toistansa wihasiwat ja alinomaisessa riidassa ja lainkäymisessä oliwat. Minä kutsuin häntä kihlatukseni ja morsiamekseni, ehkä meidän isämme oliwat kaiken kansakäymisen meiltä kieltäneet ja uhanneet meidän awiokittoamme kirota. Me toiwomme heistä aikaa myöten parempaa. Sentähden suostuin minä miellelläni siihen kuin lordi taritsi, että muutama vuoden ajaksi seurata häntä reisuilla. Ja nyt, kuin meidän yhdistyksemme tiellä ei enään mitään estettä olisi, nyt hän minua pakenee! Vielä siinä kirjassa, jonka minä muutamaa wiikkokautta ennen tätä hirmuista, viimeistä olin häneltä saanut, pyysi hän minua niin hartaasti, kohta kotiin tulemaan. Hän oli aina siwiä, jumalinen, uskollinen, pelkäämätöin ja nerosa. Ja nyt kuinka kowa onni on hänen muuttanut! Minkä tähden pitää hän salassa — hän, joka ei koskaan en-

nen minkäänlaista tapausta minulta salassa pitänyt — sitä pimiää syytä, jonka pitää meitä eroittaman toisistamme ijankaikkisesti? Mikä hänestä on tullut?”

Niin puhui hän vielä viikon. Minä en tainnut hänen walittaisiansa pitää khyneleistä? Sustinan kirja oli niin kahden vaiheinen ja arvelon alainen, että me turhaan sinne tänne arveltiin. Mutta minä ajattelin itse päälläni, enkä epäillyt siitä, että tyttö, Walterin kauvallisen poisolon alla, oli tullut huijentelewaksi ja lupauksensa häväistyksestä rikkonut. Kuitenkaan en minä uskaltanut pahasta luulostani mitään Wirkkaa, etten minä olisi sitä nuorta miesparkaa suututtanut. Mutta senkaltaiset tapaukset ovat kyllä aivan tavalliset. Ukullinen vastoinkäyminen lopetti siihen paikkaan meidän pakinamme.

4. Uusi Tapaturmaisuus.

Me emme vielä olleet tunnin aikaa ajaneet siitä muuttopaikasta, jossa me lähellä Suomenmaan rajaa olimme olleet ruualla ja syöneet puolipäivästä. Tie kulki alamäkeä kylää kohden, johon meidän piti poikkeiman. Me ajomme tämän wälin wuokra-hewoifsilla, ja sen miehen renki, jolta me olimme hewoifet wuokranneet, oli ajamassa ja lennetti niin kuin hullu. Hän laski menemään myötämäestä

yli kiiviin ja kantoihin. Yhtäkkiä kaatuivat waunut alas suin. Me wierimme päälletyksiin waunuihin suin päin maahan. Renki sitä vastaan siirtyi matkan päähän aholle. Ehyksi seifattuivat paikalla hevoset, joiden ohjaset olivat miehen kalvosimiin käärityt. Muutamia talonpoikia, jotka meitä kaukaa olivat nähneet, tulivat pian avuksi ja nostivat waunut yläsuin. Me ryömimme ylös terweenä, ilman haavoita, waan renki kannettiin werisä ja puolikuoliana likimaiseen tupaan, ja me kävimme kirkkiiwariin, joka päättyi olemaan lähellä.

”Enkö minä niin ajatellut,” sanoi Waltter, meidän sinne käydessämme. ”Se hiton mies on warmaan paljo juonut wiinaa siinä, jossa me puolipäiwäisellä olimme. Hän on humalassa. Hänen punertawat kaswonsa ja hänen noitumisensa ja kirouksensa näyttiwät sen jo kuin me waunuihin nousimme.”

Sitä oli pian neljäs osa tuntia ennen kuin khyttimies oikeen tointui äimäyksistänsä. Lohjatori Waltter katseli hänen haawojansa ja korjaisi niitä suurella kärsiwällisyydellä. Se miespari oli kaatuisansa musertanut yhden kylkiluunsa ja wasemman käsivartensa ja orwaskettu kaswoissa oli kaikki werisä. Hän tunnusti, kuin häneltä kysyttiin, että hän ruoka ajalla oli juonut puoli kortteria wiinaa, eikä suinkaan enämmin; waan sekä tuli paljoksi hänelle ja meille.

Tämä tapaturmaisuus ja se, että tohtorin wahingoitetut waunut piti korjattaman, teki, että meidän täytyi ylöslykätä matkantekomme toiseksi päiväksi. Wiipyissämme kestikiivarisssa oli meillä sinä iltana rattoisa kyllä, muutamain wirtamiesten ja muiden sen pitäjän ymmärtäwäisten miesten seurassa. Me olimme nyt rakkaassa Suomalaisessa kotimaassa. Ymmärrettävä on, että me olimme kärkevät kuulemaan uusia sanomia. Kaikki olivat tyytyväiset nykyisen hallituksen ja asetuksien kanssa. Ainoastaan kestikiivari, talon isäntä huusi nureksien wäliin: ”Kaikki on esiwallan puolelta hywin kyllä; mutta kansan puolelta on synti ja häpiä, ettei wanhoja asetuksia palowiinan polttamisesta, kulettamisesta ja myymisestä totella ja seurata. Wiinaa poltetaan maassa ylönpalttisesti. Sitä tuodaan myös, wasten kaikkia kieltoja, Wiirosta ja muualta. Kuin sitä paljo on, niin sitä myös paljo kaupitaan ja enämmin juodaan. Maahan ei sitä synny kaata. Kuka woi kaikkia salakapakoita ylösetsiä? Ja jos niitä joku etsisi ja ylösantaisi, niin saisi hän siitä suuret wihat ja monesti hengen waarat kansalta, joka ei asetuksien tarkoitusta, eikä esiwallan hyviä aikomisia ymmärrä, eikä tahdo ymmärtää. Minä tunnen maakylä ja kirkonkylä, joissa wähinnään joka wiidees hönni pitää salakrouwia. Tässä meidänkin kylässä on, paitsi torppia, kuusi wanhaa taloa,

joista pari eli kolme jolloin kulloin vuodessa rankin tähden panewat pannun tulelle. Waan wiinan puutosta ei ole koskaan, waikka leiwän puutos on monesti. Matkateillä ja markkinoilla jos tapaat jonkuun miehistä, niin he owat jokapäiwä, mutta kotonansa pyhäiltöinä aina päisfänsä, ja toisinaan arkiiltöinäkin.”

Sihmisen elinkautena on toisinaan muutama päiwä, muutama aika, jona ihmeellisen tapauksien johdatuksen kautta, yksi ja sama asia useammiten kohtaa, eli jona sellaiset asiat tapahtuwat, joiden kaikkein luulisi yhteen päämaaliin tarkoittawan. Ottakoon siitä waan kuki oikein waarin. Minä luulen, ettei sellaiset ole niin aiwan päätymisestä, eikä maailman eikä elämän juoksussa. Sillä älyttömästä, sokiasta päätymisestä ja sattumisesta eiwät tule maailman, eikä ihmisten elämän tapaukset. Minä hawaitsen siinä Sumalan formen, joka osottaa jonkuun asian päälle, josta meidän pitää tarkemmin waarin ottaman. Tapauksien yhteentammaus antaa meille monistellen sekä waaroittawia, että kehoittawia opetuksia.

Niin täytyy minun semmoiseksi opetuksiksi ja onnen saarnaksi ottaa, että samana päiwänä tohtori Waltter ensin oli minulle osottanut waarallisuuden siitä, että minä wäkewiä juomia rakastin; sitte, että hänen isänsä äkillinen kuolema rhyppämisen tähden oli tullut minulle tutuksi; ja wiimen, että me kohtasem jälkeen humalaisen ajomiehemme kautt

jouduimme suureen hengen vaaraan. Minä tunnustan, että kaikki se kuin tässä oli niin yhteen tammanut, teki, että minä rupeisin tarkemmin miettimään ja että se wäiwästi minun päätökseni tästä lähin heittämään jäähyväiset kaikille poltetuille wiinoille.

Mutta tällä tarinalla oli myös muita vaikutuksia minun elämäni suhteen.

---

5. Pakina, jonka kaltaisia trah- toreissa ja muissa wiinan myyntö- paikoissa harwoin kuullaan.

”Kateus! leipä-kateus, isäntä!” huusi nau-
rain muutama läsnäolewista. ”Ei, herra,”
wastasi kestikiwari: ”Minä en puhu woiton
pyhynöstä, waan minua surkuttaa kansa-
parha. Wuodesta wuoteen tulee se enämmin
ja enämmin wallattomaksi ja tawattomaksi ja
siihen on rhyppäminen syhynä. Waan jos
palowiinaa wähemmin maassa tehtäisiin, niin
sitä ei niin paljo juotaisi. Meidän paikoilla
tosin ei wähempi warainen paljo wiinaa polta.
Mutta sitä kuletetaan tänne ja saadaan kyllä
monen suuren howin ja kartanon wiina-kodasta.
Suomessa löytyy niitäkin pitäjiä, joissa polttaa
jokainen luvattominakin aikoina, koska tar-
wis waatii; eikä pannun suuruutta nyt enään
paljo kysytä*”). Wiinan polttokaluja on kai-

*) Tämä oli sanottu ennen vuotta 1838.

killa warakkaimmilla torpillakin, mutta raamattua sängen harwalla. Jos köyhä mökkiläinen saa moniaan jywä-kappasen, niin pitää toinen puoli rankiksi tehtämän lehmä-kantturalle, waan wiinan nautitsee hän itse. Eikö siitä tule tarwattomuus ja turmellus maakuntaan?”

”Kateus! sula kateus, isäntä!” huusi taas taanoinen iloinen kumppani. ”Seidän yksinänne, kestitiivari pitäisi wiinaa polttaman ja myymän, eikä köyhä mökkiläinen ensinkään! Ja kaikkein päätöksiksi, ei ole puoleksikaan niin walitettava se kansan turmellus, josta te puhutte.”

Tässä korotti wanha herrasmies, joka häntä wastapäätä istui, äänensä, sanoden: ”Walitettawampi kuin te luulette ja kuka tiesi itse tiedätte. Ettekö te äsken nähneet sitä tapausta, joka näitä molempia herroja koh-taisi, heidän päihtyneen khytimitiehensä kautta, ja joka heille säikäyksen, wahingon ja kustannukset on tuottanut? Jos mies olisi ollut selwällä päällä, niin hänellä wielä olisi kylkiluu ja käsiwarssi terweenä. Mutta senkaltaiset tapaukset eiwät enään ole meidän päiwinä oudot. Missä on se kaupunki ja se kylä maassa, jossa ei juoma seuroja ja rhyppy-toweria löytyisi, jossa ei useasti muutama niistä kumppaneista näkyisi toimettonana komparoitsewan kaduilla, eli ropakoissa ja kuopissa kellittämän, taikka jossa ei kuultaisi tappeluksista ja puukkein kansa liehumisista?

Kuinka monta werihaawaa ja murhaa, kuinka monta wahinkoa ajokaluilla, laiwoilla ja we-neillä on tullut sen kautta! Kuinka monta tulipaloo on tapahtunut suruttomuudesta ja huolimattomuudesta, johon ylöllinen wiinan juominen on ollut syypää! Alhaisen saädyn köyhyyks enenee merkkillisesti, sitte kuin palo-wiinan jokapäiwänen ryyppäminen on wuosi wuodelta lisäyntynyt. Aureus, laiskuus ja warkaus tulewat wuosi wuodelta wallitsewaisemmaksi. Lasten eläkkeitä etsitään nyt oikeuden edessä useammin. Seurakuntain wastuksiksi lisäyhtyy enämmin äpärälapsia. Jos joku sairaus, lawantauti, sydämen tauti eli muu sellainen tulee maahan: niin on iso parku ja häwitys, waikka kyllä lääkityksiä maksota ulosjaetaan ja lääkäreitä hätään lähetetään. Jokainen kulkutauti kaataa wäkeä; he kuolewat paljoudessa, kuin hyttyiset, sillä he owat jo ilman tietämätä jokapäiwäisen ryyppämisenä kautta walmistuneet aikasen kuoleman omiksi. Esiwalta rakennuttaa köyhäin holloushuoneita, lasarettia, hospitalia, ojennus-huoneita. Niihen tuskin enään mahtuu wäen paljous, joka niihen kootaan. Mikä on sentähden, että sen mahdottoman turmelluksen lähde tukitaan.”

Wanhan miehen puhuisssa waikeniwat muut ja oliwat ääneta tuwassa. Isäntä iski filmillänsä suostumusta ja huusi: ”Niwan tosi kyllä, herra lagmanni!” Waan ei tukaan tar-
kemmin kuunnellut kuin Walter. Hän sanoi:

”Minä olen enemmän kuin neljä vuotta ollut ulkomailla. Minä olen hämmästynyt ja murehdin senkaltaisia kuullessani. Suomalaisista ei tulisi koskaan kaulla sellaista tapain turmellusta, eikä julkisen ja kotosen elämän hävyttömyyttä ja siivottomuutta. Ja kuitenkin mikä muu, kuin wiinan polttajain ja myypäin ahneus, mahtaa olla syy siihen häpiään ja kurjuuteen, joka isänmaassa on uloslewinnyt, siihen wäkewäin juomain ja erinomattain sen murhaawan myrkyn nimitäin palowiinan juomiseen?”

”Sfánta puisti päätänsä ja vastasi:” Jos lupa on minun sanoa, niin minä myöten annan, että polttajain voittonpyyntö on osaksi syy siihen seurakuntien ja perekuntien köyhyytymiseen; että trahtorit ja wiinan kaupitsiat mielellänsä suowat heiltä wiinaa haettawan ja rahaa siaan heitettävän; että he niin muodoin owat osalliset pahennuksen ja kiuuloisuuden uloslewittämiseen useampiin paikkakuntiin. Mutta, kunniallinen herra, koska te palowiinaa myrkkyksi kutsutte, niin minun täytyy ilmoittaa, että myrkkyttäjitten joukko on suurempi, kuin ainoastaan wiinan polttajat, kaupitsiat ja myymämiehet. Enemmän minä en sano. Sanokaat te, herra lagmannil! Teidän sopii paremmin puhua kuin minun.”

Sån käänsi nämät sanansa sille wanhalle herralle, joka ensin oli puhunut. Waltter käänsiin kanssa häneen päin ja waati seli-

tystä, minikä tähden palowiinan jokapäiväinen ryyppäminen ja juominen on niin uloslewinnyt ja tawaksi tullut?

6. Vanhan lagmannin ajateltawat puheet.

”Elkäät ihmetelkø,” sanoi hän, ”sitä muka, että ryyppäminen ja juominen on lewinnyt ja tawaksi tullut, siihen ei ole syypää ainoastaan ne edesmenneet sodat, eikä sotawäki Kotonen ja wieras, joka meidän maasamme oli, eikä ne monet trahtorit ja muut luvalliset wiinan myyntöpaikat; sillä jos ne kaikki nyt häwitettäisiin, niin wiinan juojat ei senkautta häwiäisi eikä wähenisi: waan paljon on siihen tehnyt se huotawa ja helppo keino, jolla wiinaa paljoudessa saadaan keitetynsi laikista wiljoista, niinkuin rukiista, otrista, lauroista, potateista, paljon rankki, se rankki, jota nyt pidetään niin wälttämättömänä maan wiljelyksessä, niin hyödyllisenä raawaan ruuan höystykkeenä, ettei moni ilman sitä luule taitawansa aikoin tulla, eli eläimensä palwiin saattawansa. Ja heidän raawainsa tähden, jos rankki olisikin raawaille niin terweellistä — joka vielä on oppinein tarkemman tutkinnon ala lykättävä kysymys — pitää heidän ylönpalttifesti saaman walmistaa sitä juomaa, jonka kautta heidän lähimmäisensä terweys wä-

hitellen, niinkuin tämä herra sanoo, myrkytetään.”

”Mutta mainitun myrkytyn nykyiset hinnat osottawat, että sitä enämmin juodaan, kuin ennätetään keittää. Meidän isäntämme on sentähden oikeen puhunut, että myrkyttäjiä on useampi, kuin ainoastaan polttajat ja laupitsiat. Niitä on muka vielä muitakin ihmisiä, jotka sitä hymmärtämätöntä kansaa, rikkaasta ja köyhää, wiinaan wiettelewät, jotka miesten, naisten ja lapsien terweyden turmelewat, jotka köyhyyttä ja haureutta saattawat enenemään, jotka wankihuoneita, hulluhuoneita, lasarettia ja ojennushuoneita auttawat täytmään. Ja ne owat, kuka luulisi, ne siivistyneet ja walistuneet säädyt, se niin kutsuttu herras- eli wallas-wäki maassa. Sillä niistäkin on moni vielä tietämättömyydessä, kaiten sen walistuksen ja siivistymisen kanssa, josta he lehuwat. Heidän huoneisfansa taritaan, paitsi wäkewiä, ulkomailta tuotuja, hedelmäpuun wiinilöitä, monenkalttaisia poltettujakin juomia, sekä huomenestain, mustan kahwen jälkeen, että ruuan ala aamuiseksi, murkinaksi, iltaseksi ja jälkeen syömistä. Kuka heille tulee wieraaksi, lehoitetaan siihen. Warakkaammat ja myös köyhemmätkin seuraawat korkeampain esimerkkiä ja porwarein ja handtwärkkärein luokassa on myös monta, joille palowiina on niin hywin tawaksi ja tarpeeksi tullut, kuin talonpojille ja päiwämiehille. Sentähden löytyy heidänkin seas-

fansa monta kiuuloista heikkoruumiillista ihmistä, joiden yhtenään täytyy lääkäriä kotiinsa kutsua ja jotka kohdusfa jo turmeltuja kurjia lapsiparkoja synnyttävät.”

”Mutta mainittu wäki, joka on walistunut olewanansa, ei vielä siihen tyydy. He lewittävät myös wiinan myrkkyä maakuntaan, jokapäiväiseksi juotawaksi. He antawat sitä jokapäivä palvelus- ja työwäellänsä; he pitävät maalla talkoita ja juottawat sitä kyntömiehille, heinäwäelle, niittomiehille, elon kotojille; he antawat sitä riihimiehille, kalamiehille, sotkuwäelle ja pesiöille; he taritsewat sitä niille, jotka heille weroja, aprakoita ja saatawia maksawat ja niin kaikille, jotka heille jonkuun palveluksen owat tehneet. He luulewat ymmärtämättömyhedsänsä senkautta antawansa työwäelle ja päivämiehille enemmän rohkeutta ja woimaa työhön. Ja se on tosi, että ryyppy heti lämmittää weren ja panee sen liikuntaan niin, että ensimmäisellä hetkellä tulee rohkiasti työ tehdyksi; mutta kohta seuraawilla hetkillä tulee jäsenden weltous, uupumus, uneliaisuus ja ikäwyyhys siaan. Sitä pitäisi kuitenkin walistuneen wäen omasta koettelemuksestansa tietämän! Se on tuttu asia, että kahdesta yhtä wäkewästä työntekiästä eli päivämiehestä, se joka ei ryyppyä ota, enemmän päivänsä tekee ja paremmalla toimella ja tolkulla saapi työnsä aikaan, kuin ryyppääjä. Hän on matkamiehen lainen, joka alusta sukkelaasti juoksee, ja jät-

tää muut taaksensa, mutta kohta uupuneena tähtyy heitäidä niiden jälle, jotka hiljaiset, tasaiset askelet ovat alusta alkain pitäneet.”

Pienenlanta mies, näöltänsä kuin warakas talonpoika, katkasi tässä lagmannin puheen ja huusi wäliin: ”Kiwan tosi! Minä tiedän sen parhaitain. Meljä selwää työmiestä, jotka wedellä ja maidolla janonsa sammuttawat, raataawat päivänsä enemmän, kuin wiis rhyppykumppania. Minä en ole suwainnut sellaisia taloudeksani ja löydän siitä etuni. Suomari ei säästä rahaa oman pahan päivänsä waraksi, eikä waimolleen eikä lapsilleen; kuinka taitaisi hän sitä ajatella, että wieraille rahaa säästää?”

Sitä, sanoi lagmanni: ”Minä tiedän sen, naapuri, te olette tyköänne eroittaneet jokaisen, ken wiinaa rakastaa, ja löytäneet siitä woittonne. Teidän talosfanne ei poltettuja juomia nähdä. Jospa kaikki rehelliget, warakkaat talolliset, kaikki ymmärtäväiset, oikeat kansan ystäwät tekisi, kuin te. Se wallanottawa meno olisi kohta maan onneksi häikäisty ja kulkistettu. Mutta kuin ylhäiset säädyt, kauppiaat, wirtamiehet ja yksin papit ja kouluin opettajat totuttawat palveliansa, työwäkensä ja omat lapsensakin wäkewiä juomia mielellänsä maistelemaan ja omaa pahaa esimerkkiänsä seuraamaan, mitä sitten taitaa yhteiseltä törkiämmältä kansalta odotettaa?”

”Ja, hywät herrat,” liitti wanha lagmanni siihen: ”Se on vielä painawampi,

että niistä miehistä, joiden holhottavaksi ja edesautettavaksi kansan yhteinen paras ja kalliimmat edut ovat annetut, löytyy monta, jotka älyttömyydensä taikka tunnottomuudensa kautta, meidän maassamme auttavat mainittuja waiwoja, rikoksia, kurjuuksia äitymään ja enenemään, jotka wäkewain juomain jokapäiväisestä nautitsemisesta tulewat niinkuin köyhyytä ja peliraiwo, irstaisuus, riidan käymiset ja tuhlaukset, warkaus ja tappelut, kiwuloiset perilliset ja kaikenkaltaiset taudit. Niin seisowat papit saarnastuoleilla, walittawat Jumalisuuden heikkenemän, huutawat pahain tapain enenemän; mutta kuinka monta heistä on seurakunnassansa ottanut eteensä, tukiaksensa sitä salaišta syntein ja jumalattomuuden lähdeä, poisraiwataksensa wäkewain juomain rhyppämisen tapaa? Ei kai kite kaiikki ole tehty ja täytetty ainoastaan saarnoilla, walituksilla ja lehoituksilla uskon kuuliaisuuteen. Ja eikö yksin papismiehiä ole nähty ja tawattu wiinain myyntöpaikoissa? Eikö moni pappiloista ole ollut juomiseen harjauntunut? Eikö nuoruuden johdattajia, alempain ja korkeampain kouluin opettajia ole nähty juomingeissa riehuwan, taikka juoppouteen menewiä, paremmalle nuorisolle kansalle pahenukseksi ja pilkaksi? Mutta, ystävät, niin wallan yhteinen on meidän tykönamme tämä paha tapa ollut, että sitä tuskin on pahaksi sanottu; että sitä tuskin on pidetty wähäisenä wikana, mutta waan luwallisena

heikkoudenä; että monesta sanotaan: on hän se päisfänsä, on hän tuo ryyppysfänsä ja rohkeemillansa; waan wiinan rohkeus ei ole wika mikään!”

”Meidän lääkärimme tulisi maakunnan terweyden ylitse walwoa. Heidän erinomaisesti pitäisi, jos he tunnollisia, hywäsuopia miehiä kaikki olisimat, waroittaman ja kieltämän wäkewain juomain wäärinkäyttämisestä; ja wäärinkäyttämiseksi sanon minä myös jokapäiwäisen ruokaryhpyyn ottamisen. He tietävät parahiten, kuinka monenlaisiin ruumiillisiin sairauksiin tämä jokapäiwäinen rhyppynotto saattaa. He tuntewat parahiten, kuinka monenlaisia tautia wiinamyrkystä tulee ja syntyy; ja kuinka waaralliseksi jokaiselle wäkewiin juomiin opastuneelle sairaus tulee, joka wähemmin wahingoittaa niitä, jotka eiwät ole rhyppämiseen itsfänsä totuttaneet. Mutta moni tohtoreista, minun täytyy pian niin luulla, pitää enämmin murhetta siitä, että heillä olisi potilaita. Terweistä ihmisistä he eiwät huoli. He eiwät waroita meitä, he eiwät perätin poiskiellä ne heitä hyödyttävät palowiinat ja likorit niissä huoneissa, joihin heitä kutsutaan, erinomaisesti rikkaisa huoneissa. Onko se kewymielisyys semmoisilta miehiltä, taikka onko se woiiton pyyntö?”

”Ja miehet, mitä pitää minun sanoman tuomareista ja laintulkitsioista, joiden seassa myös moni palowiinan tiettäjä, moni wäke-

wiin juomiin juoja ja juottaja istuu; mitä muista wiinaan menewistä wirkamiehistä, jotka kyllä useasti wääräyteen ja wäkivaltaan lankeawat, kuin he sitä myrkkyä owat liiaksi ottaneet. — Sanalla sanottu, herraswäestä, joiden seassa owat ne, jotka kansan ystäviksi ja maan isiksi itsensä kutsuttawat, on esimerkki ja pahennus uloslähtenyt ja se pahennus, palowiinan rhyppäminen ja juominen on enämmin leskiä ja orpolapsia, enämmin ruhoja ja rampoja, enämmin mielipuolia ja itsensä surmaajita tehnyt, kuin edesmenneet sodat ja werentuodatukset.”

Kuin wanha mies oli tauwonut puhumasta, huusi isäntä: ”Wielä, herra lagmanni, wielä! Se on totta, eikä yhtään liiaksi!”

”No niin!” sanoi lagmanni, ”mitä warten pitäisi minun niitä kertoman, kuin teiltä itseltänne on sanottu? Esiwallan puolelta meidän maassamme on aikaseen *) annettu kieltoja wiinamyrkyn suhteen. Kansan tawat ja tarpeet tekewät asetuksia tarpeelliseksi. Vuonna 1719 otettiin wiinapannut kansalta pois; waan kuin nähtiin, että wiinan rhyppäminen oli tottumisen tähden tullut tarpeeksi ja huuto tuli suureksi, niin annettiin pannut takaisin. Minunkin muistini aikana on kowia kieltoja ollut sekä polttoa että kaupitsemista ja myymistä vastaan. Pannut owat aika

---

*) Katso se kirja: Wiinan kauhistus, Helsingf. w. 1835. siv. 67. not.

ajoin olleet sekä wankina, että siteissä. Waan mitä siitä on ollut? Ransa oli rhyppämiseen tottunut, rhyppäminen oli tawaksi ja tarpeeksi tullut ja pannut owat päästetyt irrallensa. Mutta kuin polttamisella vuosittain mahdoin paljous eloa turmellaan ja ruunun täytyy köyhän wäen waraksi pitää magasiniloissa eloa, niin on wiinan poltolle määrätty uloste eli wiinatihunti, joka on aiwan wähäinen palkinto niiden suurien kustannuksien subteen, joita ruunun pitää wiinamyrkyn tähden kärsimän. Se ei ole muka vähäinen wahinko ruunulle, että niin monta ihmistä juomisen kautta tekewät itsensä köyhäksi ja kykenemättömäksi suorittamaan henkirahansa ja muut maksunsa; niin monta, jotka juopuneessa tilassa tulewat raajarikoksi eli muutoin kiwuloisiksi; niin monta, jotka löydetään eksyneenä teiltä ja kuoliaksi paleltuneena jäillä eli metsissä, jättäin waimonsa ja lapsensa mieron tielle. Se ei ole vähäinen wahinko ruunulle, että niin monta ihmistä juomisen tähden on joutunut kahleisiin ja istuu linnoissa, wankihuoneissa ja kuritushuoneissa ja siellä ylöspidöksensä taruitsee ruunulta suuret kustannukset, siihen sitaan, kuin heidän pitäisi elättämän itsensä ja pereensä maassa rebellisesti ja säästöstänsä osan esiwallalle maksaman. Pahantekijöistä mahta olla monta, jotka ensin owat wiinapullosta rhyppänneet rohkeutta pahaan tekoonsa. Ryöwäri ja waras taitaa useasti ensin ottaa rhyppyn ennen kuin hän

työnsä tekee. Kysykää, tutkikaat miehestä mieheen wankihuoneissa ja kuritushuoneissa ja teidän pitää löytämän, että puolet niistä owat juomariloita. Mutta lain protokollaista te ette aina sitä tietoa saa. Sillä lain edessä, pahantekijän rikoksia tutkiessa, on tähän asti aivan vähän kysytty sen perään, jos rikos oli juopuneella päällä toimitettu, tahikka ei.”

Silloin nousi herrasmies mustissa waateissa, seisaallensa ja sanoi: ”Se tulee minun waroakseni kiitä, ettei meidän asetuksemme jälkeen juopumus lueta rankaistuksen huojenukseksi pahantekijälle, niinkuin muutamissa ylistetyissä waltakunnissa ja kansoissa Euroopassa on tapana. Siellä sanotaan muka: Hän ei ollut tunnosfansa ja sentähden ei täydellisesti syynalainen! Waan eikö siinä jo ole hänelle syhtä kyllä, että hän juomisella turruttaa tuntonsa, saastuttaa inhimillisyydensä arvon ja tekee itsensä raawaksi? — Onko waras eli murhaja päihtyneenä vähemmin syypää: niin on laki wäärä, joka häntä kuitenkin rankaisee. Hän pitäisi muka ilman rankaistukseta pääsemän juoksemaan tiehensä, taikka ainoastaan juoppouden edestä wetämän sakkoa. Suomessa, ja niin kuulluu myös olewan Pohjaisessa Amerikassa, owat asetuksien antajat sen paremmin ymmärtäneet. Täällä ei lueta wäkewän juomain kautta tehtyä älyn tunnottomuutta rankaistuksen huojennukseksi, mutta se juowuksissa tehty rikos ran-

kaistaan niin armottomasti, kuin sekin, joka selwällä päällä on matkaansaatu. Sillä jokainen ihminen taitaa itsensä hallita, niin ettei hän raawaksi alentai. Jokainen taitaa estää, ettei hän siihen tilaan joudu, jossa hän ei enään tiedä mitä pahaa ja rankaistuksen alaišta hän toimittaa. Joka selwällä päällä on, tietää hywin, että hän juowuksiin tultuansa ei taida taata, jos ei hän jo tulewalla hetkellä ole tehnyt petoksen, eli tawaransa tuhlauksen korttipelissä, eli salawuoteuden, eli werisen tappelun, eli murhan, eli jonkuun muun sellaisen hirmutyön. Wiinamyrkky awaa hänelle lewiän tien lankemukseen ja rikoksiin, wetää hänen vielä naurawin suin julkiseen häpiään, wankeuteen, kahleisiin ja pyöwelin pölkylle. Hän tietää jo selwänä ja pirttiänä ollessansa, että se niin hänenkin kansansa taitasi tapahtua, niinpian kuin hän juomapikarin ääressä on taitonsa kadottanut. Kuitenkin ryyppää hän siihen asti, että hän sen kadottaa. Hän tekee rikoksen. Sa nyt he hänen juopumuksensa tähden huojentawat hänen hywin ansaitun rankaistuksensa. Sitä ei meillä tapahdu.”

Tästä äityi vielä enämmin puhetta, jota waihetellen pitennettiin ja ulettui myöhäiseen iltaan asti, eikä vielä ollut lopussa, kuin minä ystävänä Walterin kanssa menin lewolle.

---

7. Tieto Justina Taalosesta.

Toisena aamuna läksimmä me warhain matkaan, sitten kuin me vielä kerran olimme käyneet katsomassa meidän kurjaksi tullutta ajomiestämme, joka sairasma vuoteellansa läsi, ja jolle me säälliwällä sydämellä lahjoitimme rahaa. Hän oli sydämesfänsä sängen liikutettu. Tuhatta kertaa anoi hän meiltä anteeksi sen wastuksen, jonka hän humaluudensa kautta oli meille saattanut. Hän lupaisi kaiken elinaitansa muistaa saatua älyänsä ja tästälähin muka wälttää palowiinaa ja muita järeitä juomia, joiden kautta hän nyt oli waiwaisiksi joutunut. Enkä tiedä, jos hän sitte lienee lupauksensa hywinkin pitänyt.

Matkakumppanini seurassa ajoin minä ensimmäiseen kaupunkiin asti. Siinä piti meidän toisestamme erkaneman, sentähden että meidän molempain tiet kotipaikoillemme erkaniwat. Me lupasimme molemmin puolin olla ystäwät, eikä matkan pituutta peljätä, waan käydä toisiamme katsomassa, jos jompikumpi meistä sattuisi tulemaan niille seutuille, jossa me asumme. Niin erkanimme me ja otimme sydämmelliset jäähywäiset toisestamme.

Useasti oli minulla sitten mielessä se raskas Walter ja hänen kowa onnensa, jonka katkeruutta hänen piti kärsimän, isänsä kuoleman ja kihlattunsa samanaitasen eroamisen

tähden. Minä puhuin hänestä kotona toverilleni ja tyttärelleni, ja tulin monesti kiusaukseen kirjoittamaan hänelle, saadakseni tietoa, mitenkä hän eli? Mutta toissapäin pelkäsin minä taas, että minä sen kautta olisin saattanut repiä hänen pahan mielensä haavoja, taikka näkyä aiwan ajattomasti kärkeäksesi saamaan tietoa hänen morsiamensa pimiästä katoamisesta, jos muka hän olisi siintä jotakin valoa saanut? Niin kului enämmin kuin ajastaita. Ja nyt niin kauvallisen äänettömyyden jälkeen ja etenkin, ettei hän itse minulle millonkaan kirjoittanut, pidin minä sitä pian sopimattomana lähettämään kirjoitukseni hänelle. Minä yllsin en tiennyt, jos hän vielä, taikka missä paikoin Suomessa hän lienee elänyt?

Ursiani vaativat, että minun meneessä kesänä piti matkustaman Saksan maalle, ja minä otin sinne waimoni matkakumppaniksi. Hän oli muutamia viikkokausia sitä ennen taudista parantunut. Yhtenä päivänä oli hän traktörissä, wähäisessä Saksan maan kaupungissa, johon me olimme yöksi jääneet, osautunut menemään wierasten suojain siwulla olemaan kammariin, jossa istui muutamia waimoja ompelustyössä. Melkian ajan oltua siellä, tuli hän minun luokseni takaisin, sanoden: ”Sinun pitäisi näkemän ne ompelijat! Yksi niistä on niin erinomaisesti kauris, etten minä kaikista waimoista, kuin mikä tunnen, panisi ketään hänen rinnallensa.”

Sudostellen rouwani suurta halua, naurahdin minä wähäisen ja sanoin: ”Mitä, tah-toisitko sinä itse saattaa uskollisen miehesi mieltä hengen hätään?”

Samassa astui talon uuttera emäntä meidän tykömme ja minun towerini ei sitä tarpeellisemmaksi lutenut mitään, kuin kysellä siitä somasta ompeliasta.

”Wai niin muka, se tyttö räiwä!” sanoi emäntä: ”silläkään ei ole mitään muuta kuin waatteet, jotka hän päällänsä kantaa ja pitää ruokansa raskaasti tienaman. Se tyhmä raiska, jollei hän nenää aiwan korkealla kantaisi, olisi aikaa sitten, näihin puoleen toista eli kahteen vuoteen, kuin hän tässä kaupungissa on elänyt, tainnut olla miehellä. Sekä lihemies Heht, minun naapurini, että nuori kaupannies Siebold, jolla toi kyyhti-puoti on tuolla ylhäällä, owat rebellisiä, warakkaita miehiä. Mutta tyttö on antanut molemmille rukkaiset. Hänelle ei taida wasta niinkään hyviä tarjolle tulla. Lihemies Heht on sitte jo yhdeksän kuukautta ollut toisen kanssa naimisessa. Muutoin pitää minun totuutta kunnioittaman, tyttö on ahkera, siivo ja taitawa hienoja ompelemaan ja neulomatöihin; hän kuuluu yksin osaawan Franskan kieltäkin puhua.”

”Mistä hän on kotoisin?” kysyi minun towerini. — ”Wenäjältä, waiho Suomesta, mistä hän sanottaneen olewan,” wastasi emäntä: ”minä pidän häntä toisinansa tässä,

niinkuin muitakin, päiväpalkan edestä. Hän asuu muutoin vanhan pesiäeukon kartanossa Kymmel kadun varrella, seppä Pinkelmannin siwulla. Häntä kutsutaan waan neitsyt Takk; mutta hän on käytöksistänsä itään kuin olisi hän joku armollinen frökinä. Häntä ei tahdo saada paljo itsestänsä puhumaan! eikä mar' oikeen hywästi mahda hänen kansansa ollakaan. Muutamat tahtowat sanoa, waan minä en tahdo matkutella, mitä pahat suut hänestä soimaawat. Eipä se minuun koske, jos hän oliskin joltakulta korkealta herralta wietelty ja sitte jätetty, tahit' ei.

”Jos hän olisi Suomesta” sanoin minä emänälle: ”niin pitäisi minun kuitenkin saaman häntä nähdäkseni.”

Me menimme siwukammariin, johon emäntä meidät jätti. Me astuimme ompeliain luokse ja minun towerini alkoi paknoida heidän kansansa. Ja toden perästä ansaitsi se nuorin heistä, joka ijältä taisi olla noin 20 vuoden paikoilla, sen kauneuden kiitoksen, jonka minun rouwani oli hänelle antanut. Minä oikeen hölmästyin nähdesäni sitä puh-tautta hänen äyllisessä muodossansa, jonka hentuwisä liikennöissä asui murhet, joka wä-häisen oli postet walaisfuna. Hiukset, tähdessä kaswussa, toistawat ja waalawakeltaiset kuin kulta, oliwat paksuisa lettilöissä solmitut ympäri pään, jota hän ei työstänsä kohottanut. Ja se muuten niin haittawa puoli talonpoikanan waatetus ei kuitenkaan

woinnut rumentaa hänen ruumiinsa solakkaa kaswua, eikä hänen jäseniensä somaa rakennusta. Minun oli waan säälini, että hän aina pysyi mykkänä ja annoi toisten puhua edestänsä. Niin wastasi minun towerin kysymykseen: jos he kaikki tästä kaupungista olivat? wanhin heistä: ”Me molemmat olemme täältä, mutta tuo tuossa (osottain formellansa sitä kultatukkaista, hän on Suomen maasta.”

”Niin wainen?” äänsin minä ja käänsin osotettuun päin. ”Niin olisimme me samasta maasta kotosiin. Mistäs läänistä te olisitte, neitsy?”

Syttö painoi kaswonsa likemmäksi ompelustansa, peittäin ehkä punastumista, joka lensi hänen postillensa ja sanoi hempiällä, kainulla äänellä: ”Minun wanhempani olivat erityisistä lääneistä.”

Minä rupeisin vielä kyselymään siltä somalta kotimaiseltani, kuin wanhempi ompelivista hänelle sanoi: ”Lainaa wähäisen saksiasi Justina!”

Tämän nimen kuultua, jossa se emännältä mainittu neitsyt Takk juolahti mieleeni, tuli mulle myös mokoma aawistus. Minä ajattelin muka tohtori Waltterin Justinaa. Minä katsahdin towerini puoleen, ja hän minun päälleni takaisin awoimilla silmillä.

Me ymmärsimme samassa toisemme ja katselimme vielä wähän aikaa sitä nuorta ihmistä. Sitten, niinkuin yhdestä tuumasta, jätimme me ompeliat, saadaksemme toinen

toisellemme ilmoittaa, mitä me molemmat olimme arvanneet. Kuin me nyt olimme yksinämmme meille asuttawaksi määrättyssä kammariissa, huusi hän: ”Eikö hän se Justina Taak liene Aleksander Waltterin Justina Taalonen?” Se oli kysymys, joka nyt jollakulla lailla piti waloön tuleman. Me tuumaisimme tutkia taitawasti ja jos hän toden perästä Waltterin entinen morsian olisi, pyytää häntä kaiten mokomin tulemaan meidän kanssamme; kotonamme olemaan apuna ja rattona rouwalleni ja tyttärelleni, mutta ilman nyt wirtakamata mitään meidän tuttuuudestamme Waltterin kanssa. Minä walmistiin pian menemään kaupunkiin ulos sen wanhan pestäeukon kartanoon, jossa tyttö asui. Kuin minä eukkoa en kotonansa tawannut ja häntä turhaan siinä olin kauwan odottanut, menin minä kaupungin polisimestarin tyköön. Siinä sain minä warman tiedon, että se kaunis ompelia oli Justina Taalonen. Minä kiruhdin iloisesti takaisin traktoriin, sillä niin tarkiällä sanomalla toweriani ihastuttamaan. Mutta siihen saan ihastutti hän minua vielä enemmän, kuin minä löysin hänen meidän asumatammariissamme, ynnä sen tytön seurassa, jonka jälkeen me niin olimme kysyneet.

”Neitsy Taalonen on sinun ja minun toiwoni jälkeen suostunut siihen, että seurata meitä,” sanoi minun towerini, kuin minä kammariin astuin: ”Kuitenkin pitää meidän hänen mieltänsä noutaman ja vielä päivä-

Kauden pitemmältä wiipymän kaupungissa, että hän silläitkaa saisi asiansa toimitetuksi.”

Minä lausuin sille niin huokiasti woitetulle, kuinka se minua ilahutti, että hän nyt oli luwannut tulla olemaan turwana, ynnä minun oman tyttäreni kanssa, kiuuloiselle emännelleni. Hän seiso, ujusti maahan päin käännetyillä silmillä, minun puhuisfani. Waan sitte nosti hän kirrkaat, sinerwät silmänsä, katsahdaint minuun päin ja sanoi nau-rachtain, kiitollisuudelta wainko huoleltakin supistetuilla huulilla: kuinhän te waan ette kowin paljo minulta odottaisi! Minä en tiedä minkä kautta minä rouwan, teidän puolisonne mieluisan suosion ja liiakfi hywän luulon minusta olisin ansainnut. Waan minä tahdon kokea, niin paljo kuin minulle suinkin on mahdollinen, ettei he aiwan tyytymättömäksi tulisi minun kanssani, etenkin että minä nyt jo olen heille niin suuresfa welasfa, kuin he minun pelastaa tästä kaupungista, jossa asunto on tehty minulle niin waitiakfi, että minä tuskin olen woinnut karsia.”

Me jäimme kaupunkiin, niinkuin puhuttu oli, wielä yli toisen päiwän, mutta seuraawana istui Justina meidän tykänämme wau-nuisfa, kaswot käännetyt kotimeren rantoja ja pohjätähteä kohden.

8. Hirmuiset Tapaukset.

Reisuwaiset, jotka ynnä matkustawat, tulewat kolmesa päivästä tutummaksi ja ystäväällisemmäksi, kuin muut kolmesa wiikkauksessa. Niin kävi meidän kanssamme. Justina voitti meidän mielisuosiomme. Toispäin näkyi myös, että mekin puolestamme tulimme hänelle rakkaaksi. Hänen äänetön ja waitolewa mielihahansa tosin ei kadonnut; mutta kuitenkin tuli hän puhelliammaksi ja suosiollisemmaksi. Toisinansa saattoi hänessä yllsin iloakin sukuinen ilmestyä. Waan kuin me olimme astuneet Suomen mantereelle ja Ståmeri ja Suomenwesi oli meidän selkämme takana, itki hän äänettömästä päästä; enkä tiedä, jostko ilosta, wainko uudestaän heränneestä huolesta.

Muutamain päivän jälkeen ei Justina enään ollut meidän kotonamme wieras, waan niinkuin kotoinen konsananki. Hän oli tullut paraaksi ystäväksi minun tyttärenti keralla, joka riippui hänessä kaikella sydämellänsä. Waan me pidimmekin häntä niinkuin omaa lasta. Rauhallisen hywyhden kautta voitettiin wihdoin hänen äänettömyhdensä sen harmin salaisesta syystä, joka häntä kaluusi, ja piti niin alakuloisena, eikä koskaan iloisenä.

”Minä tunnen sen kyllä,” sanoi hän, koska me kerran löysimme hänen itkemästä: ”Minä olisin suuresti kiittämätön, jos minä

teiltä jotain salassa pitäisin, enkä kaikkea wirk-
kaiisi, mitä tiedän. Minä tahdon teille toi-
mittaa minun onnettomuudeni tarinan, ett'
et te edes siinä luulossa olisi, niinkuin minua
paha omatunto waiwaisi — Minä olen köyhä
orpo. Minä toiwon ett'et te minua kuiten-
kaan hylkää, kuin minä teille kaikki ilmoitan,
waikka se minulle raskaaksi tulee.”

Niin sanottuansa lausui meille Justina
seuraawalla tawalla:

”Minun hyvä äitini on aikaseen, minun
wielä pienenä ollessani, kuollut. Mutuas hän,
ollapa minä niinkuin hän! Mutta ei, Suma-
lan tahto on wiisaampi ja parempi kuin mi-
nun. Äitin siasa oli minulla monta vuotta
kunniallinen rouwasihminen, jonka isäni oli
ottanut, sekä minua lapsuudessani hoitamaan
ja kaswattamaan, että talouttansa hallitse-
maan. Minä olin onnellinen lapsuudeni ai-
kana, joka waan kowin pian ohitse lensi.
Minä en wielä ollut wiidentoistakymmenen
ajastajan wanha, kuin isäni eroitti palwe-
luksesta rouwan, jonka neuwon alla minä
olin kaswanut ja antoi koko huoneensa halli-
tuksen minun halttuuni. Isä puhui minulle
jo silloin pahoista ajoista ja kuinka tarwet
käski häntä wähentämään entisiä talon kus-
tannuksia. Kuitenkaan eiwät kustannukset
olleet suuret; enkä minä niissä minkäänlaisia
wähennyksiä hänen puoleltansa hawainnut.
Waan jos minä puoleltani tahdoin wälttää
maksuja, jotka minusta näkyit olewan liiat,

niin sanoi isä: sinun ei pidä ruweta säästämään sopimattomassa paikassa! Me olemme tähänasti reimakkaalla jalalla läneet. Se pitää sillensä jäämän; muutoin taitaisi se haitata minun päälleluotettawaisuuttani ja ihmiset tulisiwat luulemaan asiani ei enään olewan toimesa.”

”Minun isäni oli muka kauppias, joka parahiten teli kauppaa wäkewillä ulkomaan juomilla. Paitsi sitä oli meillä kaunis maakaartano, lähellä kaupunkia, jossa myös paljo palowiinaa keitettiin ja myytiin. Mutta isäni rupeisi nyt wähitellen myöskentelemään eli wuokraamaan pois peltoja ja niittuja, pannaksensa kaiken tawaransa kauppaan, luullen sen paremmin auttawan. Hän oli muutoin hywä säätyinen mies ja rahwaan seurassa iloinen. Tokainen olisi hänelle hywää suunut, cres. meidän naapureista yksi, nimeltä Walter, joka niinkään piti wäkewän juomain kaupusta ja myi eloakin, waan oli luonnosta riitaisa ja kahdehtiwa ihminen ja saattoi meille paljo harmia ja wastusta; josta minun isäni otti mielikarwauden ja jota hän pani aiwan pahaksi.”

”Minulla oli siitä syystä paljo huolta. Paitsi sitä ei ollut isäni terweyskään hywä. Ah! minä en silloin tietänyt. — Ja, minun täytyy sanoa, että hän ylipäätaan eli aiwan kohtuullisesti. Woi! jos minä poloinen jo silloin olisin tainnut arwata hänen alkawan tautinsa lopun; tahilla jos minä waan olisin

seurannut yhden nuoren lääkäarin neuwoa, niin olisin minä tuka tiesi wiellä tainnut kaikki pelastaa. Mutta minä tyhmä lappale en pitänyt hänen kiwuloisuuttansa niin vaarallisenä. Ja mainittu nuori ihminen oli äskettäin korkeasta koulusta tullut; minä waan nauron hänelle suun sifään.

Tässä otti minun towerini puheeksi ja kysyi surkutellen: ”Mitä sinä niin murehdit lapsi parta? Sinä et kuitenkaan olisi tainnut isääsi auttaa. Hänen kuolemahetkensä oli Jumalalta niin säättö ja sallittu.”

Peräntetyllä huokauksella vastaisi Sus-tina: ”Jumalalta niin säättö ja sallittu? Se luulette, että hän Jumalan kutsumisen kautta tästä maailmasta eroisi?” Hän heilutti surullisesti päätänsä ja jatkoi äskisen puheensa: ”Alusta tosin näkyi isä wainajan alkawa kiwuloisuus aiwan huokiaksi. Hän walitti waan, mutta jo kotwan aikaa, ettei hänen watsansa ollut oikeen terwe. Hän söi wähäisen, eikä suwainnut kaikkia ruokia. Kehoitaksensa ruokahalua, oli hänellä tapana, aina ennen syömistään ottaa ryyppyn malwiinaa eli muita rohtowiinosa. Niin piti hänen myös aamuilla ylös noustua nsa tekemän; sillä häntä waiwaisi silloin kowa yskä ja wesi-ahma eli kohtaus, joka minua useasti pelotti. Kaikkia enemmän wirwoitti häntä hywä ryyppy wiiniä puolipäiwäisellä ja iltaisella. Mainittu nuori ihminen, se nuori lääkäri nimittäin, tahtoi minua kehoittaa kiel-

tämään kiuuloista isää ottamasta niitä watsarohvoja, joita hän tarpeessansa monta vuotta oli ottanut huojuksiksi. Minä waan pillkaihin häntä ja hänen vielä wiheriäistä wifauttansa, niinkuin minä sitä kutsuin. Sitte pari vuotta jälemmältä ajattelin minä kaitte niin tehdä. Waan kuka tiesi lienee se silloin jo myöhäinen ollut. Paitti sitä ei isäni pitänyt mitään tohtoriloista. Hänellä oli epäluuloja kaikkia kohden, erinomaisesti sitä nuorta miestä vastaan, josta minä äsken mainitsin, joka oli — meidän naapurin Walterin poika.”

Ne viimeiset sanat puhui Justina wähäistä hiljaisemmalla ja epätasaisella äänellä ja käänsi sen alla kaswonsa meistä pois ikkunaan päin. Mutta minä näin, että yksin hänen kaunis, walkea niskansakin rupeisi rustottamaan.

Wasta wähän ajan perästä puhui hän taas: ”Isäni rupeisi sitte myös ruoka-aikain wälillä ottamaan lasin wiiniä, taitka ryyppyjä, niinkuin myös muut miehet tekewät. Mutta hän oli siihen pakotettu murheilta ja täytyi itsensä wirwoittaa. Waan eij hän koskaan juonut paljo; oikein päissänsä minä en häntä nähnyt millonkaan. Hän sai waan silloin entisen wirkkoudensa ja iloisen mielen laatunsa. Kuitenkin älyisin minä hänen kadottawan muistinsa ja tulewan unhohtawaisemmaksi; samaten sen niin selkiän tolkun kauppaasioistansa wähitellen heikkenewän; niin

että monta kertaa, kuin hän edessäni seisoi jähmettyneillä, tummentuneilla silmillänsä, oli hän minusta, niin sanoakseni, ikään kuin ulos-uupunut ja tylsäksi tullut. Kuitenkin oli hän vielä paraassa iässänsä; tuskin muutamia vuosia yli viidenkymmenen. Tämä hänen aikanaan rammistumisensa annoi minulle huolta kyllä. Hänellä taisi myös jännisuonet olla viassa; sillä hänen katensa rupeisivat tutisemaan. Waan sitä hän ei pitänyt minään, mutta toimitti asiansa ja reisuksensa, niinkuin ennenkin. Hän walitti ei saawansa maatesa lepoa; näkewänsä hirmuusia unia yöllä, joita hän toisinansa karkoitti, kuin hän, niinkuin joku oli neuwonnut, rhyppäisi wähäisen walmunestettä. Waan äkisti tapahtui, että hän kanssa päiwällä puhui kummia asioja, ja enämmin vielä illan tultua. Hän luuli toisinansa ihmisiä kammariissa näkewänsä, joita ei muut nähneet; tahit' petoja huomaitti hän, jotka sujahtelivat ympäri, taikka kuolleita ihmisiä ja kummituksia. Hän walitti synteinsä ylitse, näki unessa viimeisen tuomion. Minua pelotti hänen tulleen heikkopäiseksi. Minä en houkutuksella, enkä rukouksella saanut häntä kysymään neuwoa joltakulta tohtorilta. Wiimein kyselin minä itse taitawammalta lääkäritä kaupungissa ja tulin nyt tietämään hänen kalliin terweydensä olewan moninaisten wäkewain juomain kautta perinpohjin turmiolla."

”Mutta onnettomuuden määrä ei vielä ollut täynnä. Minun piti vielä hirmuisempia näkemän ja kärsimän. — Isä parkani lienee, elämän laatuansa seuraten, wähitellen tullut huolimattomaksi kauppa-asiansa hallituksessa; taikka hywässä seurassa juomisen kautta keuytmieliseksi; wainko muistinsa kadotessa, unhouttanut welkamiehiä ajalla pakottaa; taikka sieltä ja täältä aiwan rohkeasti lainannut rahaa, saadaksensa toisille, joille hän ennen oli welassa, maksaa; wain lienee ollut miten eli Euten hywänsä; waan nyt tuli se kauhia hetki, jona kaikki surkeus meidän päällemme yhdellä haawaa lankefi. — Euskin woin minä sitä ulospuhua.”

”Yhtenä päivänä, kuin minä odotin isääni tulewan takaisin monipäiväiseltä reifulta, tuli yökkipiika kammariin rieten, ikään kuin epäilyksen raiwoissa. Hän näkyi jo sitä ennen olleen kiwuloinen. Minä olin useasti löytänyt hänen itkemästä. Hän ilmoitti minulle nyt täytywänsä talosta pois mennä ja rukoili minua häntä armahtamaan; olewansa muka häpiään wietelty ja kohta äitiksi tulewansa ja minun isäni siihen olewan syypään. Minä olin pian henkeni heittää säikäyksestä. Waan minä en sitä uskonut. Minä toruin häntä kowasti, niinkuin pahanelkistä, kelwotointa, häwyttömiä puheita isästäni kielwätä ihmistä. Hän waikeni, woiwotteli ja meni pois talosta.”

"Illan suussa tuli isäni kotiin matkasta. Minä otin työkseni ilmoittaa tätä tapausta hänelle. Mutta hänen filmänsä mulistuiwat, hän närkästyi ja käski minun olemaan wait; meni luimussa silmin kammariinsa; ei tahtonut olla iltaruualla ja sulki itsensä luvon taakse, niin pian kuin minä olin hänelle kynttilät sytyttänyt. Minä aawistin pahaa, waan en kuitenkaan kaikkein pahinta. Muutamain hetkein jälestä kuulin minä hänen huutawan työkkipiikaa. Minä juoksin yläkertaan rappuja myöten hänen tykönsä; sanoin, koska minä kammariissa hänen kansansa kahden kesken olin, että piika oli mennyt pois. Minä puhuin hänelle kaikki. Hän katsoi mөлötti eteensä, ikään kuin se, jolla ei selkiätä ajatusta enään ole; eikä wastannut minkäänlaista; nousi ylös istualtaan, käweli kammariissa, mutta katsellen kaiheesti ympäri, julkimilla filmillä, ikään kuin olisi hän nähnyt työpeliä; sytytti vielä kolme, neljä uutta kynttilää, lykkäisi pöydällä minulle rahatukon sanoden: Tuossa, ota Justina, ne owat viimeiset rahat! Eikä nekään ole meidän omamme. Ne owat minulle eilen lainattuja rahoja. Meillä ei enään ole mitään. Minun pitää tawarani jättämän, joille minä olen welkaa, kaikista luopuman, pankrutin tekemän. Minulla on kaksi kertaa enemmän welkoja, kuin omaisuutta. Tuossa, katso tänne pääkirjaan. Ota rahat, Justina. Neuwottele, kuinka johonkin hywään taloon pääsisit; sinä olet

jotakin oppinut. Sinun pitää aina aikoin tuleman.”

”Minua törmistythti tämä puhe, minä luulin isäni puhuvan hourauksissa. Minä katselin siihen awonaiseen pääkirjaan, luin uloswedon luvunlaskusta, summan omaisuudesta ja weloista ja seisoin siinä allapäin murheessa. Mutta minä toivoin hänen tuka tiesi epähuomiossa laskusansa erehtyneen — Hän waan tunki minulle sitä rahatukkoa. Minä lykkäisin sen takaisin ja sanoin: Olkaamme rehelliset, hyvä isä, olkaamme wäärhyhdellä wieraaseen tawaraan ryyhtykö! — Sinä puhut oikein! huusi hän ja lähetettiin takaisin karmastuoliin, pannen silmänsä umpeen. Sitte sanoi hän: Jumala rankaisee minua kowasti. Minulla on raskaita syntejä tuntuoni päällä. Waikka minä silmänikin paneen umpeen, seisowat pirulaiset kuitenkin edessäni, näät sinä, tuossa ja tuossa? ja himoowat minun sieluni. Minä kärsin kuoleman kipua, helwetin tuskaa. — Mene, Justina, mene! Sinä et tiedä kuinka monta perekuntaa minä olen onnettomuuteen saattanut, joiden nyt pitää mie-ron tielle tuleman. Sinun pitää siitä vielä kuuleman puhuttawan. Minua pitää kirottaman, eikä se waimo heittiökään pidä äänätä olemän.”

”Niin puhui hän vielä kauwan. Minä rukoilin häntä paneimaan maata. Hän suutui silloin äkkiä, sysäsi minun ulos owesta ja salpasi owensa. Kuin minä itkien olin

tullut alas, tuli renki säikäyksissä vastaan ja walitti surkialla äänellä meidän kyökkipiian sillalta weteen hypänneen; nyt olewan pimiän ja tuskin mahdollisen häntä wirrasta pelastaa. Säikäys, säälminen, pelko sitä häpiää, joka meidän ylitsemme oli tulemallansa ja katumus minun kowuuttani kyökkipiikaa vastaan, tekivät minun kauwalle aikaa äänettömäksi. Minä hyppäisin ympäri, piesten kätäni. Wihdoin lähetin minä muutaman rengin etsimään ja pelastamaan sitä weteen hypännyttä. Minä lankeisin polwilleni, tahdoin rukoilla, waan en tainnut suuresa sielun ahdistuksessa ajatuksiani koossa pitää. Minä wislasiin sohwalle, kaitissa jäsenissä hermotoina. Puolen yön aikana tuli renki takaisin sillä sanomalla, että pimeyden tähden oli heretty ruumista etsimästä. Meidän palveluswäkemme oli minun luonani koossa. He hyvät ihmiset, neuwon ja lohduksen wajoossa, niinkuin minäkin, pyysivät säälien ja itkien minua menemään lewolle. He lupaisivat olla walweella kaisen yötä. Niin menin minä wihdoin makuukammariin, ei unta saamaan, waan olemaan yksinäni.”

”Ei, minä en tahdo, enkä taida maalata teille surkiaa tilaisuuttani sinä hirmuisena yönä. Minä rukoilin, minä itkien pelwon ja murheen khyneleitä. Isän asumasuojat olivat yläkerrassa minun kammarini päällä. Useasti luulin minä kuulewani hänen kawele-

wän ylhäällä. Wähäisemmän liikunnan ääni hirwitti ja säikäytti minua. Kuinka minä waan lienen yli sen yön hengissä pysynyt! Se on minusta vielä tänäkin päivänä ihme.”

”Jo rupeisi wahan päivän saloa hämär-
tämään ikkunain läpi, kuin minä kuulin
ylhäältä isän kammariesta rojauksen, niinkuin
mikä olisi lankenut. Minä lensin rihtain
ylös istuvaltani, mutta säikäys oli minun ram-
peuttanut. Minä lankeisin takaisin sohwalle.
Hirmuiset ajatukset kulkiwat kummitellen mi-
nun sielussani. Palweluswäki oliwat kuulleet
räjähyksen ylhäällä ja minun rinkasemiseni. He
tulivat minun tyköni peljäten, jos minua
mikä wähinko olisi kohdannut. Kauwan olim-
ma me arweluksessa, jos meidän piti mene-
män isän tyköön. Wihdoin me menimme ylös:
Mutta hänen salinsa owi oli sisästä suljettu.
Me kolkutimme ja huusimme, waan hän ei
wastannut mitään. Renki wäänsi minun
käskystäni owen kirweellä auki. Me astuim-
me sisään; minä lensin ahdistuksissani hänen
sänkynsä tyköön. Hänen wuoteensa oli vielä
kosteata. Silloin kuulin minä kaikkein äkkiä
rihtawan. Minä käänsin. Ah! mikä kauhia
katsanto! Seinällä riippui ihminen mustaksi
rumistuneella muodolla; hänen jalkainsa alta
oli wähäinen pöytä kumoon lykätty. — Se
oli minun onnetoin isäni!”

”Minä pakenin kauhistuksella, juoksin jäh-
mettyneellä sydämmellä alas rappuisista; en
ticiänyt mielen hämmennyksessä mitä minä

tein; käärin hourauksisani muutamia waat-
teitani myttyyn, otin rahoja mitä oli sää-
tösfäni ja juoksin kuin mielipuoli konsanankin,
yli peltoin ja niittuin. Minä juoksin kuin
unen hourauksissa, ilman tietä ja uraa pitä-
mätä, ilman tolkkua ja tointa. Sen minä waan
muistan, että minä maantielle tultuani puhut-
telin wanhaa Wiipurin pitäjän miestä, joka
otti minun ylös nelipyöräsiin rospuskakäär-
hinsä. Ajatukset olivat minulta menneet.
Minä makaisin luku tiesi pyöräyksissä. Myö-
hään päivällä hawaitsin minä raskaasta
unesta, koska ajomies yhdesä kylässä, jossa
hän oli seisattanut, herätti minua syömään
puolipäiväistä.”

”Ei mikään, eikä kukaan maailmassa olisi
saanut minua enään kääntämään takaisin
kotitaloon. Mitä piti minun siellä tekemän,
jossa meidän huoneemme ja tavaramme oli
lankeewa niillen, joille minun isäni oli we-
lasa? Kuinka piti minun asuman kotipitä-
jässä ja omassa kylässä, jossa minä olisin
saanut kantaa sukunimeni häpiää, jossa minä
olisin ollut monelle pilkaksi eli surkutuk-
seksi, mutta kaikille ilwoitukseksi, sekä khyökki-
piian, että isäni hirmuisen kuoleman tähden.
Ah! se on kyllä surkia osa, että maailmassa
olla orpona; waan olla itsensä murhajan
jällele jäänyt tytär, sitä surkiampaa ei ole
mitään.”

”Minun elämäni onni ja toivo olivat
ja ovat kaikiksi iäkseni menneet. Minulla

oli myös ystävä, leikki-kumppani lapsuuden ajasta, mainittu nuori mies meidän naapurin poika, joka silloin oli Englannissa. Hänen ei sopinut, hän ei tainnut, tohtinut, eikä julennut muistella tawaransa menettäjän, itsensä murhajan tyttäätä. Kadonnut on hän minulta, ainoa ystäväni. Särjetyllä sydämellä kirjoitin minä hänelle jäähyväiset. Waan minä seisoin maailmassa yksinani, enkä tiennyt, minne minun piti kääntäimän? Wiipurilaisen kanssa olin minä tullut Pietariin. Siellä menin minä palwelukseen ulkomaalaiselle trahtoriwäelle. Ne oliwat Saksan maalta kotoisin ja ensimmäisellä höyryaluksella menin minä heidän kanssansa sinne. Puolen vuoden päässä piti minun siitä palweluksesta erkaneman sentähden, ettei käytös minua kohtaan siinä trahtori paikassa ollut siivollinen, eikä kunniallinen. Hywätahtoisan tytön seurassa, joka siinä minun kanssani oli palwellut, menin minä siihen wähäiseen kaupunkiin ja tulin sen pesiäeukon luokse, jossa minä asuin hyyryllä, elätellen henkeäni ompeluksella, koska te minun tapaisitte ja niin awaramielisesti minun korjaisitte ja otitte tykönnöne.”

”Nyt tiedätte te minun onnettomuudeni tarinan. Kaikki olen minä teille sanonut, enkä mitään salannut. Jos te minua ylönlatsotte, jos te minun hylkäätte, niin minä en kuitenkaan lakkaa teitä rakastamasta. Oi minun muinen niin hywä ja wihdoin onnetoin

isäni! Ei hän uskonut sen heikkouden, sen taipumuksen juoppouteen senkaltaista surktaa loppua hänelle ja minulle tuottavan! — Minä tiedän sen kyllä, minä olen onnettomuuteen syntynyt, waan minä olen syhtöin kowaan onneeni. Sumala sallee minulle sen kantaakseni. Hän ei minua poloista orpoa hylkää, waikka kaikki maailmassa minun hylkäisit.”

Tässä lopettiwat katterat kyyneleet hänen puheensa.

9. Baellus Waltterin tyköön.

Me kuuntelimme sywästi liikutetuilla sydämillä Justinan tarinaa. Me seisomme tämän neitsy paran ääressä, syleilimme häntä ja koimme häntä lohdutella ja rakkaudemme osotuksilla wiihytellä. Justina oli oikein sanonut, jos hänen isänsä olisi tainnut edellä nähdä, mikä kurjuus hänelle wäkewain juomain tottumisesta ja wihdoin tarpeesta piti tuleman, warmaan olisi hän paikalla tauonnut koko ryhyyn ottamisesta. Sa kuinka monta elää vielä, jotka huolettomina, naurusuulla rientävät ruumiinsa, sielunsa kadotukseen ja taloudensa häwitykseen, pitäin piwossansa wiina-pikaria, jota he niin wiattomaksi ja wahingottomaksi luulewat ja jonka oheessa he joksinkin wanhaksi taitawat tulla!

Minä neuvottelin puolisoni kanssa. Me päätimme, kuinka ikänä kävisi, kaikessa tapauksessa pitää huolta Justinasta. Että hän vielä sydämensä salaisuudessa, ehkä ilman kaikkea toivoa, riippui kiini muinosesa leikki-kumppanissansa, sen olimma me selkiästi havainneet. Mutta kysymys oli waan, mitä mieltä Aleksander Walther piti? Jos hän vielä muisti sitä köyhää, poistokarannutta Justinaa, tahi jo oli toisen nainut? Jos hän vielä piti asuntoa kotimaallansa, eli kuka tiesi oli mennyt takaisin Englantiin? Niin me emmä yksin oikein tienneet, jos hän enään lienee elosakaan ollut? Minä kaduin nyt heittäneeni niin huolimattomasti tiedustelemata hänestä, sitteduin me tutuksi tulimme ja päätin järkiään matkustaa hänen luokseensa tietoa saamaan, missä tilaisuudessa hän olisi. Mutta Justinan ei pitänyt siitä kaikesta mitään oivaltaman. Minä istuin reisuwaunuihin ja menin matkaan.

Toisena päivänä ehto=puoleen olin minä jo Aleksanderin ja Justinan kotipaikoilla. Se oli kesällä; ilta oli kaunis. Ihmiset tekivät työtä pelloillansa. Minä nousin waunuista ja annoin niiden kulkea edelläni kaupunkia kohden, saadakseni ihmisiltä kysellä, tyyventääkseni suurta haluani tietää, jos minä turhaan olin matkastanut, elikkä ei? Minä puhuin parhaille, jonka ensimmäiseksi tapaisin, nimittäin mies=ressulle, joka nojaten taidokonsa päälle katsoi olloitti waunuin jälestä.

Kysyttäni, jos tohtori Waltter vielä asui täällä kaupungissa? Katsoi mies waalakoilla, pöhöttäneillä kaswoillansa hyvän aikaa minua silmiin ihan yksinkertaisesti; uudisti kysymyksen pitkäweteisillä sanoilla ja jatkoi sitte siihen:” Antakaat anteeksi herra, waan tähän aamuun asti se miehen kettäjä ei vielä ole hitolta korjattu.” Minä wä-
hän hämmästyin siitä wastauksesta ja kyselin vielä enämmin, mutta sain waan aina efsyttäviä ja wä-
hän ilahuttawia tietoja tohtorista. Se karwasteli suuresti minun miel-
täni. Kuinka oli Waltter niin wä-
hisä tainnut muuttua? Sa kuitenkin olin minä semmoisia ihmisten muutoksia jo nähnyt. Sustina parha! ajattelin minä. Minä kä-
win vielä ja tapaisin tiellä ijällisen waimon, joka kanno-
i pääläellansa wakkaa ja niinikään meni kaupunkiin päin. Uudestaan kysyttäni Walt-
terista, wastasi hän: te meinaatte meidän kaupungin lääkäriä? Niin warmaan. Te löy-
dätte hänen kotonansa.”

Niin muodoin on hän nyt teidän kau-
punkiinne lääkäri? Sa owatko ihmiset häneen tyytywäiset? Kysyin minä taas.

”Sen minä luulisin,” wastasi ämmä. Hän on siwo, toimellinen mies, joka meidän paikkakuntaa jo on monen tuhannen edestä hyödyttänyt.” Se lohduitti taas minua. Minä sain nyt puheliaalta matkakumppanil-
tani tiedä, Waltterin asuwan äitinsä tykönä; hänen olewan naimattomana; hänellä olewan

paljo tavaraa; hänen auttawan köyhiä pereskuntia, hänen olewan leskien ja orpolapsien oikiana isänä; hänen sentähden olewan kunnioitetun kaikilta koko seutuilla ja jo anotun muualla tulemaan läänin lääkäriksi, mutta siihen ei mielistyneen, eikä hennonneen potilaidensa luopua. Viimein, kuin me näin puhetta pitäin lähestyimme kaupunkia, osotti hän minulle Walterin kartanon, joka oli kauneimmista kartanoista, oikialla puolella kadun wartta, kukka tarhan keskellä. Minä astuin siinä ilman kaikkea wiivytystä.

Sikääs, mutta waatetuksen ja taitawan käytöksen suhteen pulskia rouwa tuli minulle vastaan owessa. Minä pidin häntä tohtorin äitinä, eikä siinä pettynyt. Anomukseni jälkeen wei hän minua poikansa kammariin. Hän istui kirjotus-pöydän ääressä, tuli minun vastaan ja tunsi minun samassa. Sydämen ihastuksella terwehti hän minua. Minä sanoin asiani waatineen minua matkalle, olleeni lähitienoilla ja tahtoneeni uudistaa wanhan tuttuwudemme; mutta hän niinkuin myös hänen äitinsä pyysi nyt minua jäämään heidän luoksensa muutamiksi päiwiksi. Minun kappalkkini noudatettiin myös lestikiiwarista.

Walter oli vielä sama wälewä, wihanta mies, kuin ennenkin; raskasmielisyys muuttai vielä wähäisen hänen huulensa ympärillä, eikä ollut peräin hänen kaswoistansa lateessa. ”Minä huwittelin wointiani myös

ten,” sanoi hän: ”ja siihen minulla on tilaisuutta kyllä, työtä täysin määrin.”

Entäs Justina? kysyin minä. Hän kohoitti hartioitansa, waan sanoi järkkymättömällä, pian huolimattomalla äänellä, itään kuin wento wieraasta olisi puhe ollut: ”Sumala tiesi, mihin hän lienee joutunut? Hän pani waan isänsä kuoleman kowin sywälle mieleensä. Sitte kuin hänen isänsä oli leskiä ja orpoja ja paraita ystäwiänsä wietellyt omaisuudestaan, häwäisnyh köyhän piikansa, joka siitä harmista weteen lähätäisi, hirti hän wiimein itsensä, huojentaaksensa pyöwelin waiwaa. Kaikella hänen jällellä jätetyllä tarwallansa ei taittu puoliakaan hänen weloistansa suorittaa. Talo ja kartano myytiin, mutta se kirouksen huone häwisi sitte tuli palossa, ajastaika ja kolme kuukautta siitä. Nyt on se uudesti rakettu ja jo kolmannessa kädessä. Kaikki minun tiedustelemiseni, kaikki kuuloitukseni ja kysymykseni awiiseissa, saadakseni tietoa siitä surkuteltawasta Justinasta, owat olleet turhat. Minulle tuli tosin, mutta aiwan myöhäisesti pimiä, wähän päälle luotettava tieto nuoresta naisihmisestä, joka sen ajan paikoilla olisi pitänyt menemän höyrh-aluksella Pietarista. Waan siihenpä kaikki hänen jälkeensä minulta katoisivat. Minä olisin hänelle hänen orpoudestansa tainnut edes jonkuun awun tehdä. Koska minä Englannista tänne palaisin, oli jo pari kuukautta hänen katoamisestansa kulunut; ja

isäni kuolema, äitini murhet ja tarpeen pakko saattamaan muka uudesti järjestykseen meidän taloudemme rempauntunutta tilaa, olivat esteenä, etten minä niin pian itse pääsnyt kuulustelemaan. Kuka tiesi olisin minä ollut onnellisempi. Paras onni äkkipäästä, sanoin minä. Kuka tiesi tekee joku onnellinen tapaus, että sen armottoman neitsy paran asunto, joka nyt on salattu, tulee ilmi, vaikka te hukkaan olette waiwaa nähneet sitä tiedustellesanne. Kuitenkin, hyvä tohtori, iloitsen minä nähdessäni teitä terweenä ja tyytyväisempänä nyt, kuin silloin koska toisemme ensin tapaisimme. Teidän täytyy kuintenkin nyt itse tunnustaa, että aika on paras lääkäri. Ja teidän äitinnekin näkyy nyt olewan lohdutettu ja yksin iloisempi kuin te itse olette.

”Kiitos Jumalan!” sanoi Aleksander: ”Waan tultuani löysin minä hänen wuoteella potemassa, lähellä kuolemaa. Minulla oli monta syytä peljätä, että hänenkin piti minun jättämän. Minun isäni äkillinen kuolema — hän löydettiin aamuksella sangyysänsä hengettömänä halwauksesta — hän oli mies wasta wiiden kymmenen vuoden paikoilla — ja se ilmoitus, että hän oman syynsä kautta tuli niin aikaseen poistemmatuksi, oli saattanut minun äitini haudan reunalle.”

Minä katsahdin tohtorin silmiin wahan oudostellen ja sanoin: ”Halwaus, jonka hän oman syynsä kautta oli saanut? Tohdinko minä kysyä, kuinka se on ymmärrettävä?”

Hän vastaisi: "Ihmi oli valitettavasti samassa muoti-synnissä, kuin nyt on wallan päällä. Muistattako te vielä meidän paki-naamme waunuisa?"

"Sitä minä en ole unohtanut," vastaisi minä; "sillä siitä päivästä olen minä tullut aivan kohtuulliseksi wiini mutta wakkari wesi-juomariksi, ja palowiina-ryhpyt ovat tykkynänsä poisheitetyt. Senpä tähden, kiitos olkoon teille, minä nyt olen ollut terve kuin kala järwessä ja toiwottavasti jaan terweeksi edestinpäin."

"Jospa Sumala olisi sallinut isä parhaini tekemään kuin te; hän taitaisi vielä tänäkin päivänä olla elossa," sanoi Walter murheellisella äänellä. Ja nyt jutteli hän minulle asiain tapauksen.

10. Vielä tarinainen.

Aleksanderin isä oli, niinkuin tohtori itse sanoi, aina ollut rehellinen ja ankara mies. Hywästä seurassa oli hän tosin rakastanut ottaa lasillisen wiiniä, waan ei ylöllisesti. Korkeimmiltansa oli hän toisinaan, niin kuin tapa on sanoa, rohkeimmillensa. Suowuksissa ei häntä nähty millonkaen; mutta rohkeimmillensa tuli hän useasti; erinomaisesti pidoissa, koska hän oli nautinnut kahden- ja

kolmenlaisia wiiniä. Kaikkia enemmän wahinkoitsi häntä, että hän oli tottunut pian joka ilta pitkin wiikkokautta menemään seuraan muiden porwarien kanssa, jotka wuorotellen kokounnut nyt yhden; nyt toisen huoneesen, olut- eli wiini-lasin ääressä patinoimaan waltakuntien asioista, eli korttia lyömään. Sieltä tuli hän sitten enemmittäin rohkeimmillansa kotiin. Rohtoryppyjä eli muita wäkewiä palowiinoja otti hän harwoin.

Tätä elämän laatua olisi se hywä mies vielä kuka tiesi lauman tainnut seurata, ehkä ei juur aiwan paitsi kaikkea wahingoa terwehellensä. Wiinin kohtuullinen nautinto ruuan ääressä wirwoittaa ja wahwistaa, jos ei sitä waan oteta weden asemasta sammuttamaan janoa. Sillä se ei sammuta waan sytyttää janon. Kumminkin olisi hänen pitänyt heittämän kaikkien keitettyin wiinoin rhyppämisen. Waan se käwi Aleksanderin isälle, niinkuin monelle muulle. He rhyppääwät, eiwätkä tiedä, koska heillä liiaksi on, ja unohtawat itsensä. Hänen jokapäiwäinen rohkeimmillansa olo, ehkä ei se ollut palowiinasta, mutta wiinistä, ei tehnyt hänelle vuosien kuluesa juur hywää. Useasti tunsu hän itsensä nerottomaksi ja lykenettömäksi töihinsä. Hänen muotonsa tuli waljakkammaksi ja rypistyneeksi; hänen kaswonsa murteisssa oli ikään kuin joku welttos nähtävä; hawaittiin myös, että hän useasti oli nyrehisänsä, eli wahem-

mäksi sanotti, ei ollut enään niin iloifella mielellä kuin ennen; ynnä sen kanssa tuli hän huokiasti uneliaaksi, ehkä hän itse walitti unensa ja makuunsa yöllä olewan epätasaisen. Hän sytytti sen tulewan wanhenemistansa. Hänen rouwansa taas luuli sen seuraawan hänen uutteruudestansa työssänsä ja sen kanssa yhdistetyistä wastuksista. Itse rouwa pani sentähden hyvästä sydäimestä herransa eteen toisinansa päiwillä pikarillisen ylitse tawallisen mitan. Se tuli hänelle myrkyksi. Hän tottuikin siihen. Niin kauwan kuin se wiinissä olewan woiman eli ytimen kautta waitutettu kuohkeus kesti hänen weressänsä ja jänteissänsä, oli hän hyväällä mielellä; waan sitte upposi hän taas jälleensä entiseen haiteensa.

”Minun äitini tuli hänen tähdensä viimein huolelliseksi” sanoi Aleksander. ”Hän pelkäisi hänellä olewan jonkuun taudin tulemalansa. Hän antoi kutsua lääkäriin. Waan minun isäni nauroi. Hän ei ollut juur niin woimaton kuin ihmiset sairaudeksi kutsuwat; ja kuitenkin oli häneen, wästen omaa luuloansa, kuolema jo ryhtynyt. Hän walitti waan watsansa menon olewan epätasaisen; toisinansa olewansa ulolla, toisinansa ummella. Hänen sisuksensa oliwat niinmuodoin jo wahingoitetut ja wianalaiset. Lääkäri neuwoi parasta kuin hän ymmärsi, nimittäin elämä-weden juonnon. Äiti walwoi murehissansa, että se tuli kunnolla tehdyksi. Hänelle

mielihyväiksi luopui isä yksin mainituista ehto-
seuroista. Waan ei se kuitenkaan auttanut.
Hän tuli waan sitä uneliaammaksi ja nuuru-
wammaksi; walitti tawallisesti aamuilla pää-
tänsä painawan ja jäseniänsä raskaksi. Kuit-
tenkin toimitti hän sen alla töitänsä ja ta-
woitti ruumistansa paljo jalotella ja liikutella,
terweydensä tähden. — Niin tuli äkkiä hal-
waus, joka hänen lopetti. — Hänen kuoltuansa
löydettiin hänen makuukammarinsa seinäkaa-
pissa tyhjiä puteliloita, joissa wäkewiä juo-
mia oli ollut. Hän oli salakäyttä juonut, ar-
watan saadaksensa juopuneella päällä parem-
min öillä unta.”

”Hänen kuolemansa, joka minun sydä-
meni vielä nyt murheella täyttää — hän oli
herttainen isä ja puoliso — hänen kuolemansa,
fanon minä, wähitellen waiikutettu sillä yhtei-
sesti rakastetulla myrkyllä, on nyt tälle seura-
kunnalle suureksi siunaukseksi kääntynyt.

Mitä? Kyhyin minä oudostellen: siuna-
ukseksi fanotta te? Kuinka oli se mahdollinen?
Te teette minun kärkeksi kuulemaan.

Aleksander wastasi: ”Ensin wanhan
Saaloisen oman kädensä kautta tapahtunut
surma, sitte sitä jälellinen minun hywän isäni
kuolema, jotka molemmat olivat olleet juoma-
halun uhrit, waiukuttivat sängen paljo tämän
kaupungin wäen parannukseksi. Ja täällä
olewan seurakunnan esimerkki on taas ter-
weellisen waiikutuksen tehnyt parisfa kyläkun-
nassa tässä lähellä, joissa meidän tawalla

on tehty. Me perustimme muka niin kutsutun raittiuden seuran, josta" . . . . . Pitäkää! lankeisin minä tässä hänen puheesensa: raittiuden seuran! Vieläko se kestää hajoomata? Se olisi minusta outo! Pysytkö se vielä koossa, eli . . .

"On kaikeinkin vielä koossa pysynyt," vastaisi tohtori, "ja kestänyt nyt pian kaksi vuotta. Meidän paikkakunnan wäen paljous on noin 900 hengen paikoilla ja niistä on wähinnään 860 seuraan kuuluvat."

Miten se? Eysyin minä naurain: kuuluvatko sitten kaikki teidän työt ja waimot ja yksin teidän wähäiset lapsennekin raittiuden seuraan, koska te suuhunne niin suuren henkiluwun otatte ja pian koko teidän wäestönne siihen luette?

Tohtori katsahi minun päälleni awosilmin, ja sanoi: "Kuinkas muuten? Kuinka olisi mahdollinen senkaltaista yhdistystä matkoin saattaa, kuinka taitaisi se terweellisesti waikeuttaa, ilman lapsita ja waimoita? Waimoisen suwun waikeutus mieswäen ja erinomaisesti nuorison kansan ja lapsien kohtuullisen, raittiin elämän subteen on paljo woipa. He saawat mieswäen juoppouden tähden enimmäkseen ristit kärkeä. He taitawat, jos ei enään täysikäistä kansaa, niin kuitenkin nouswata sukua, turmeluksesta warjella."

Minä tunnustan, että kaikki se näkyi minusta oudoksi, ja sanoin: Mutta kuinka kumman lailla oletta te sen sitte asettaneet?

Sutelkaat te minulle. Minun pitää sanoman, että meidänkin tykönamme on tahdottu rakentaa sellaisia kohtuullisuuden seuroja; sillä paloviinan juominen, joka teillä ja koko Suomessa, Wenäjällä, Saksan maalla, Frankriikissa, Englannissa ja kaikin paikoin niin suuren häwityksen on matkoin saattanut, on myös minun kotipaikallani tullut enetyksi. Muutamat kelpomiehet ja erinomattain meidän kirkkoherramme, ovat paljo kokeneet saada jonkuun kohtuullisuuden liiton järkeen. Waan heitä kohtaisi aina niin suuri joukko esteitä, että heidän täytyi koko aikomisensa sillensä jättää. Waltter tahtoi wastata, waan hänen äitinsä astui sifään, ja kutsui meitä iltaruualle, joka sen launiin illan tähden piti otettaman rhytimaan lehtimajasfa. Meidän piti totteleman. Tohtori sanoi sinne mennessämme: ”Huomenna saamma me ehtä pikkuisen aikaa olla yksinämmä. Silloin tahdon minä teille tarinoida ja minä teen sitä mielelläni. Arwaten oletta te wäärin alkaneet semmoisen liiton perustamisen, niinkuin myös muualla on tapahtunut.”

Eikä ollut enään koko sinä ehtona ajattelemissa, että äskinen pakina olisi tullut loppuun asti saatetuksi. Waltterin äiti johdatti puheenpidon sadan erinomaisen asian päälle ja walitti wihdoin suotta minulle pojastansa, hänen jättäneen äitinsä wanhuuden nojaan, ilman nuoren ja kelpo minian awutaa; niinkuin se muka nyt näkyy, tahtoo hän ennen heitäidä naimattomaksi mieheksi. Se annoi

meille nyt wiljawan tekstin. Minä ajattelin kuinka alottaa hywää sanomatani kateessa olleesta ja nyt löydetystä Justinasta? Huo-
 kiasti, ilman kaikkea waiwaa sain minä nyt puheen käännetyksi siihen häneltä ennen rakas-
 tettuun ja rakastettaa ansaitsewaan tyttöön. Mutta se äänen kylmyys, joka nyt oli Alek-
 sanderin puheessa muinosesta rakastetustansa, ja että hän äikisti alotti muista asioista ky-
 fellä, pelotti minua; samaten rouwan äkillinen äänettömyys, niinkuin myös muutos hänen kaswoinsa hahmossa, joka minulle ilmoitti, etten minä mieleistä juttua alkanut, peräytti-
 wät minun puhumasta. Minä waikenin ja olin wähä törmistynyt. Minä näin, että tässä oli muutoksia tapahtunut, ja ettei mi-
 nun matkan tekoni syy ollut juur otollinen. Sentähden taukoisin minä ja päätin että Aleksanderin kanssa seuraawana päivänä asian selwille saattaa. Armas Justina parka!

11. Koeteltu pelastus-luotto.

Waltter tuli huomen aamuna myöhem-
 min kuin minä olisin suonut kammariini, sen perästä kuin minä jo olin ollut aamiaisilla, käwellyt läpi kaupungin ja sitte kauwan ai-
 kaa tarinoinut rouwan hänen äitinsä kanssa.

”Ei mitään ilman waiwata, hywä ystävää!” huusi hän tullessansa minun tyköni, koura täynnä kirjoitettuja paperia: ”Nyt taidamma toinen toistamme ilman esteitä puhutella. Minä olen potilaini oppinut, ja muut wiran toimitukseni suorittanut; ja nyt istukaat, minä tahdon eilisen lupaukseni täyttää. Juttu ei ole pitkä ja kuitenkin ansaitsee se kuka tiesi kuukuksi tulla.”

Ilman wiivytyksiä istuimme me molemmat. Mitä hän jutteli tahdon minä tässä, pääasiaa katsoin, toimittaa. Se on monelle meidän kaupungillemme ja kyläkunnallemme sängen tärkeä.

”Se hirmuinen loppu, jonka wanha Laalonon oli itsellensä saattanut,” sanoi Aleksander: ”niinkuin myös isäni äkillinen kuolema, eivät jääneet, niinkuin minä teille jo olen jutellut, ilman merkillistä vaikutusta meidän kaupunkimme asukkaisfa. Wiwan hywin tunnettiin kaikilta syhy näiden molempain tapaturmaiseen kuolemaan. Mutta kuinka se käypi jokainen puhui siitä waan siihen asti, että koko murhetarina tuli wanhaksi, ja pian unhoutetuksi. Mutta minä en tahtonut sitä unhouksiin laskea, waan wahinkoani muille hywäksi kääntää ja senkautta panna kauniin muistopatsaan isäni haudalle. Minä tahdoin koetella saada palowiinan jokapäiwäistä ryhypämistä, joka kahteen eli kolmeen kymmeneen wuoteen meidän seurakunnassamme on niin lewinnyt, wahitellen pois jäämään, ja sitä

fillä neuwolla, joka minulle Englannissa oltullut tutuksi. Minä tahdoin koetella siihen tarkoitukseen yhdistää hyvätahtoisia ja hyödyttäviä miehiä meidän paikoissa. Tarpeellinen on, että he esimerkillänsä edellä käyvät ja waaroituksilla ja opetuksilla myös muita neuwoon wetävät. Minä puhuttelin ensin armossa pidettyjä, kunniallisia miehiä, siitä mahdollottoman suuresta wäkewäin juomainmenengistä seurakunnassa ja erityisille ihmisille ja koko perekunnille senkautta yltävästä wahingosta. Kaikki olivat minun kansani yhdestä mielestä; tahtoivat halullisesti auttaa, mutta löysivät asian sangen vaikeaksi. Minä kutsuin heitä ystävällisesti kokeuntumaan minun tyköni, aikomisestamme toden perästä neuwoa pitämään. Ne olivat kaupungiin borgmestari, seurakunnan pappi, täällä asuwa nuoruksainen tuomari, minun seitsemänvuotinen wirtaweljeni läänin lääkäri, ja sahan isäntä, kelpo mies, joka asuu puolen peninkuorman päässä maalla. Ne tulivat.

Puhuttua sinne ja tänne kauwan aikaa wälitappaleista, joiden kautta wiinan juominen pitäisi saataman ulosjuurutetuksi — että tässä sen suhteen jo soimauksen ala tullessa seurakunnassa ahkeruus, warallisuus, terweys, hyvä sopu, hyvät tawat siaan tulisi ja paljon onnettomia tapauksia estettäisi, jotka seuraawat, koska ihmiset owat juopuneella päällä: me emmä kuitenkään tulleet askele-takaan eteenpäin. Kunkin läsnäolewista kotoisi waan uusia esteitä eteemme.

”Sen muotoiset uudistukset pitää kansakunnan halitukselta, hyvään asetusten kautta matkoin saatettaman” sanoi nuori lainoppinut: ”Niinkauvan kuin ei viinan polttamista, lulettamista ja myymistä perätin poiskieletä ja maakunnasta apoteekkiloihin, joissa niiden oikiat teko- ja myyntö-paikat ovat, taikaisin lykätä, täytyy meidän, sitä pahemmin, jättää kaikki sillään ja waan parempaa toiwotella. Halitetaan paljo prameudesta eli ylellisestä kustannuksesta ja tuhlauksesta waatteissa, ajokaluissa, ja muissa kapineissa. Palowiina on oikia prameus ja wahinkollisempi tuhlokaupus kuin mikään muu. Siitä maksaa köyhin viimeisen kopeikan ja antaa waimon ja lapsen kotona nääntyä nälkään. Senkautta on moni, joka aiwan hywin olisi tainnut leipänsä ansaita, joutunut waiwastenhoneeseen. Senkautta on jo moni talous häwinnyt. Palowiina on huotawa, mutta waiikutuksensa suhteen kaikkea kalliimpi tuhlokaupus. Miksi ei sitä perätin poiskieletä? Taikka minikäähden ei ulostekoja wiinapolton ja kaupitsemisen suhteen koroteta? Suurin syy on hallituksessa.

”Siinä sanotte te totta, herra esipuhuja! wastaisi naurain borgmestari: ”Tuhlokaupus se on; mutta luulettako te, että prameus, ylellinen kustannus eli se teiltä niin kutsuttu tuhlokaupus niissä maakunnissa taukoaa, joissa se kielletään, eli suurilla ulosteilla raskautetaan? Ei, hyvä herras; se saapi wih-

doin voiton ja inhimilliten ajatus löytää aina neuvoja ja teitä kaarten wälttämään asetukſien uhkauksia, taikka toisella tawalla haluunsa tyywentämään. Kuinka eikö wanhoina aikoina sitä lewiämää tupakan polttamista vastaan saarnastuoleilta ja kuningaal-
lisilta istuimilta ole kiiwasti puhuttu, kirjoitettu kirjoja ja oikeuden edessä rankaistu! Turhaan pantiin tupakan päälle raskaat ulos-
teot. Nyt polttaa wanha ja nuori. Kuinka eikö muinen moitittu kahwea, niinkuin wahingollista kustannusta, niinkuin terweydelle waa-
rallista juotawaa; se on nyt tullut yhteiseksi tarpeeksi. Köyhin perekunta ei tahdo olla ilman sitä. Koska Keisari Buonapartti aikansa, Englannia wahingoittaaksensa, kielsi sokurin ja kahwen-kulettamisen Europaan: luulettako te, että kahwenjuominen taukoisi? Ei suinkaan! Se tuli waan pahemmaksi sen kautta. Kahwea keitettiin rukiista, sikurista, herneistä; sokuria tehtiin mangoltin juurista ja asia jäi entisellensä. Mitä se meillä auttaa, jos tunnetut juomaratit laillisesti kielletään kaupakoihin menemästä? Uijat juovat kuitenkin kotonansa! Waan tawat ja tarpeet tekewät lain; laki ei tee tapoja ja tarpeita. Kuinka ikänänsä kauniisti te taidatte puhua, niin puhatta te meidän wirtamiestemmein edessä — joiden seassa on moni ryhppynsä ottaja, moni wiinanpolttaja ja kaupitsia — kuuroille korwille. Voiton pyyntö on kowakorwainen sälli. Jos ihmiset pitää paremmaksi tuleman, niin

pitää se jumaluuden opin voiman kautta ta-
pahtuman. Hengelliset herrat pitää sen huo-
leksensa ottaman voimallisemmasti waikutta-
maan. He ainoastaan taitawat liikuttawien
waaroituksien ja opetuksien kautta tehdä kan-
saa siwiämmäksi ja paremmaksi. Jos eivät
he, jos ei Jumalisuuden neuwo auta, mikä
sitten auttaa?

Tässä nyhytteli kirkkoherra surullisesti
harmaata päätänsä ja puhui: ”Minä saar-
naan — siitä on jo 36 vuotta — wäsymätä
Sumalan sanaa; käyn ahkerasti murheellisten,
sairain, kuolewaisten tykönä. Mutta kuinka
wähän on minun työni Herran wiinamäessä
kartuttanut. Kirkkoon tullaan tosin tottumi-
sen eli siwiän tawan wuoksi, eli kärkeäydestä
jotakin näkemään ja kuulemaan, eli jumali-
suudesta, useammiten toki wäärin ymmärre-
tystä jumalisuudesta. Mutta ulosmentyä
juohtum kirkon meno mielestä ja tawallinen
meno ja elämä ottaa taas alkunsa. Kuulut
kehoitukset unhoutetaan ja muista asioista on
ajattelemista tyllä. Kapakat tulewat taas
täyteen. Jos kaikki kristillisten vanhempain
hywät opetukset olisimat tehneet waikutuksensa
lasten tykönä, niin ei pahajuonisia lapsia
enään löytyisi; ja jos kaikki tuhanteen wuo-
teen pidetyt saarnat olisimat kaikkia sitä heissä
tarkoitettua hywää matkaan saattaneet, niin
olisi mailmaa nyt täynnä Engeleitä. Mutta
fielun taudit, wirheet ja wiat taitawat niin
wähän paljailta sanoilla parannettaa, kuin

ruumiin sairaudet ja virheet. Saadaiksemme ulosjuurutetuksi sekä kohtuullisen, että ylönpalattisen viinakulutuksen tapaa eli ryyppäämistä, jonka kautta meidän seurakunnallemme jo niin paljo kelvottomuutta ja kurjuutta on lewinnyt, siihen pitää ihan toisia neuvoja awuksi otettaman. Siihen pitäisi kaikki siivot, rehelliset pereen isännät, erinomattain ne, jotka monelle ihmiselle työtä ja palkkaa antavat, esimerkiksi rikkaat patronat, brukin isännät, niinkuin myös sahan haltiat wointiansa myöten tekemän. Heidän ei pitäisi ketaän palowiinan rakastajaa ottaman leipäänsä ja työhönsä.”

Tässä raapasi meidän sahapatrona Korwallistansa ja huusi: ”Sangen kauniisti puhuttu, herra kirkkoherra! Waan me sahan haltiat maksamme rahallamme ainoastaan työtä ja ei työntekijän jumalisuutta ja hyviä awuja; niinkuin herra kirkkoherra, koska hän itsellensä kengiä teettää, ainoasti maksaa nahan ja työpalkan ja katsoo, jos suutari on taitawa kengiä tekemään, waan ei kuinka hän kotonansa elää. Me brukin isännät emme ole mitkään päällysherrat, ja emmä taida pystyysä kestää ilman työmiesten työtä, juur niinkuin hekin meidän nojassamme elävät. Ulkopuolella brukkia eli fabrikan rakennusta meillä ei ole mitään käslemistä eikä kieltämistä. Herra kirkkoherra taitaisi aiwan niin esiwallalle sanoa, ettei sen pitäisi ketaän wirtamieheksi asettaman, joka ryyppynsä ottaa. Jos esi

wallan käsäynhaltia, eli tuomari, eli profes-
sori, eli muu wirkamies on aiwan sywältä
pikarin pohjaan kirkistanut, niin matkoin
saattaa hän warmaanakin enämmin wahinkoa,
kuin jokuu wähaarwoinen, humalainen bruu-
kin työmies. Minä en ollenkaan sitä kiellä,
palowiinan ryyppämisen, yksin sen kohtuulli-
semmanakin, monen ihmisen terweyden ja huo-
neen hallituksen hajottaneen ja vielä edespäin-
kin hajoittawan. Se wiattomampi kahwen
ja tupakkapiipun-bruukki ei pidä wahinkolli-
suudensa suhteen inhimilliselle terweydelle,
ollenkaan wedettämän palowiinan juomisen
rinnalle. Waan köyhempi kansa, jolle wiini,
eli renski eli niin kutsuttu Saksan wiina on
kowan kallista, ja joka kuitenkin jolloin kulloin,
niin hywin kuin rikaskin, tahtoo murheensa
ja huolensa konstillisilla neuvoilla heikettiä
kirkistaa, etsii sitä huotawampaa ja wälem-
min waikuttawaa palowiinaa. Ihmiset war-
maan eiwät ajattele eli tiedä senkautta ter-
weydensä menettämän ja wälemmin tulewan
turmiolle. Fabrikain isännillä ei ole mitään
wirkawelwollisuutta, eikä muuta kutsunusta
huolta pitämään työmiestensä eli muun pal-
weluswäkensä terweydestä. Minä luulisin sen
paremmin olewan herrain lääkärien asian.”

Nämät sanat kuulstuansa nauroi höläytti
meidän seitsekymmeninen tohtori korkealla
äänellä ja sanoi: ”Meillä Suomalaisilla on
aina epäilyksiä ja tuhat wiioyhtäwää arwel-
lusta saapuilla, koska se siksensä tulee, että

jotakin kelvollista pitää tehtämän. Nyt, te herrat, ottakaat mieleenne myös se, että lääkäri ainoastaan siihen taloon menee, johon häntä lääkäriksi (potilaan luokse) kutsutaan; ja ettei hän niin pian uudestaan sinne tule, koska hänen potilansa on parannut, taikka kuollut. Hän sentähden ei millään muotoa taida sen ylitse walwoa, että hänen neuwonsa ja waarotuksensa jälkeen eletään. Mutta köyhät talot eivät ollenkaan kutsutakaan tohtoria, taikka kutsuttawat häntä wasta silloin kuin tavallisesti jo on myöhäinen. He menewät ennen jonkuun intomiehen, unennäkian, kaden katsojan, salwajan, wanhan ämmän, suolanlukian eli muun pettäjän tyköön, tullaksensa huokiasti, waan apua saamatakin, petetyksi. Ja kuin minä tulen warakkaan ja rikkaan wäen tyköön, mitä he minulle sanoisit, jos minä rupeisin heille pitämään saarvoja liköreihin juomisesta. Olisitteko te herrat herenneet kestisänne eteen panemasta wäkewiä juomia, jos minä teille olisin selittänyt jokaisen palowiina sortin wahingollisuutta terweydelle? Minä en sitä luule. Ihmiset, jotka kernaasti ryhpyhnsä ottawat, pysywät siinä kintiästi, ja pitawät sitä hyödyllisenä ja terweellisenä, niin kauwan nimittäin kuin he terweet owat. Waan jos he sen kautta wii-mein tulewat kiwuloisiksi, josta he harwoin pääsewät: niin syyttawät he satoja muita asioja, eiwätkä suinkaan wiinaa, jota kaikki maailma juopi, ja jota tehden muutama mel-

kein vanhaksi tulee. Koska vihdoin ja viimein heidän watsansa, sisuksensa, werensä ja suonensa rhyppäämisestä owat palanneet ja kapiskoituneet, no silloin wasta antawat he kutsua tohtoria, hänen pitää heitä muka kuolemasta warjeleman. Moni kuolee kuitenkin pois, koettelemata pelastusta lääkärin kautta, laimin heittäin sitä huolimattomuudesta, taikka häwyn tunnoista, taikka älyttömydestä.”

”Olenpa minä sitäkin useasti ajatellut” fanoi ukko wielä: ”Pitäispä täälläkin kohtuullisuuden seuroja tehtämän, niinkuin Englannissa taikka Amerikassa. Waan koska minä rupean ajattelemaan meidän wiinanpolttajia, traktoreja, kapakka-miehiä ja isäntiä, kuinka ne kaikella woimalla huutaisiwat sitä vastaan: te häwitätte meitä; koska minä muis-telen meidän janowia weljiämme, jotka luulewat, ettei maailmassa ilman rhyppyitä taideta elää, elämästä iloita, taikka woimaa työhön saada, niin koko alkamisen woli minulta laukeaa. Minä näen, ettei se menesty. Sa kuitenkin olisi meillä apu tarpeellinen niin hywin kuin Englannissa ja Amerikassa.”

”Meidän kaupungissa, jossa on 800 eli 900 henkeä, juodaan palowiinaa, parempaa ja kehnompaa, enämmin eli wähemmin pian joka talossa, eres muutamissa ainokaisissa, joissa sitä ei niin alinomaa käytetä. Köyhemmissä perekunnissa juowat sitä ei ainoastaan kaikki täyteen ikään tulleet miehet; mutta myös akat owat siihen tottuneet, joille

se vielä wälemmin myrkyksi kääntyy. Kaksi-
kymmenen wuotiset pojat luulewat jo ole-
wanfa oikiat, urholliset sankarit, koska he
ikeniänsä irwistämätä osaawat ryhyyn kal-
listaa; he nähdään myös walpakoilla naa-
moilla tupakkia polttawan. Särjettömät äi-
dit owat yksin wähäisten lastensa suuhun
palowiinaa kaataneet, nähdäksensä niitä wi-
attomia raukkoja päisfänsä ja saadaksensa
heille nauraa. Jos rahaa puuttuu, niin pi-
tää sitä kuitenkin hankittaman wiinan puu-
tokseen; waikk' ennen ryhyissä käytäisi. Jos
ei enään lainaa saada, niin mennään viimein
mieroon. Meidän paikkakuntamme oli mu-
nen warakas; waan sitte kuin palowiinan
juominen on tawaksi tullut, niin on köyhyyttä
lewinnnyt ihmeellisesti. Herra borgmestari
tässä tietää niin hywin kuin minä, että mei-
dän tykönämme löytyy kolmekymmentä eli
40 perekuntaa, joilla ei ole mitään muuta,
kuin minkä he waan kädestä suuhunsa jaks-
wat ansaita, ja jotka enämmin eli wähem-
min pitää seurakunnalta autettaman. Meillä
on vielä 30 köyhää perekuntaa, jotka eiwät
apua saa, waan joilta ei ruunukaan ulos-
tekoja tahdo ottaa, ettei he kerjäläisiksi jou-
tuisi. He eläwät huonosti, waan pitäisewät
kuitenkin vielä pystysä. Mutta heidän lu-
kunfa lisäyntyä wuosittain. Sillä niin kut-
sutiista warakkaista taloista seisoo monta
jo kehnulla jalalla; heidän tawaransa owat
yhdelta kokonansa ja toiselta suuremmaksi

ofaksi pantiksi kirjoitetut. Tuskin jaksawat he intressin maksaa siitä, mitä he ovat velkaa tehneet. Muuta on, jotka tosin ovat paremmalla warrella, vaikka ei hekään ilman waiwata ja tuskata yllä pysy. Tuskin luumma me 15 warakasta perekuntaa; ja rikkaita, joita meillä rikkailsi kutsutaan, tuskin on useampaa kuin puoli tusinaa taloja. Esfaretissä elätetään 18 henkeä, joista saat-taisi toteen näytettää, että he kaikki, ja wä-hinäänkin 14, olivat wiinan juomaria. Me tunnemme kaupungissamme kahdeksan oikiaa juoppo-lallia, jotka harwoin owat selwällä päällä ja useasti löydetään katuin warsilta ja ropakoista syrjällänsä. Kymmeneen wuo-teen on seurakunnan elätettäväksi jäänyt 15 salawuoteudessa saatua lasta. Kaksi meidän porwareista on paraita linnan työssä. Lauwantak-iltoina, juhla-iltoina ja markkina-päivinä on aina ynnä juomisen kanssa we-risiä, monesti wielä hengen päälle käypä, waarallisia tappeluja. Nämät kaikki tule-wat siitä, meidän tykönmme walloillansa olewasta, wäkewän juomain nautitsemisesta. Työmiesten ja köyhän wäen walpatat ja kalmannäköset kaswot ei tule täällä huonosta muonasta. Sillä ne, joilla on leipää, potaatte-ja, maitoa ja wettä, owat terweemmät, iloi-simmat ja wäkewimmät ihmiset maailmassa. Raitis, luonnollinen ruoka ja juoma ei tee kiwuloiseksi ja heikoksi. — Mutta luonto ei palowinaa tarwitse. Tuhansien ihmisten kiwu-

loisuus on tullut distillerattuin juomain nau-
titsemisesta ja sitä seuraavasta huolimatto-
muudesta. Monta aikaseen kipiäksi tullutta,
surkastunutta lasta, joilla ei ole nestettä, ei
neroa, ei ihon ihannutta, eikä warren wah-
wuutta, ne ovat köyhissä, sekä warakkaisissa
perekunnissa useasti jo kohdussa turmeltuja
sikiöitä, ja eläviä, heidän wanhempainsa ylön-
palttisuuden ja juoppouden päällekantajia ja
todistajia.”

12. Päämaaliin tullaan.

Niin puhui se paljo kokenut äijä. Nyt
otin minäkin puheeksi, koska muut näkyit miet-
tivän ja istuvan äänettöminä. ”Wanhan,
kunniallisen ystävämmen sanat ovat ajatelta-
vat ja tekewät meitä äänettömiksi,” sanoin
minä: ”Porwarimme seassa täällä on wali-
tettawasti kyllä niin kuin hän sanoo. Muissa
seurakunnissa ei näytä juur paljoa paremmalle,
kuka tiesi monessa vielä kehnommalle. Mutta
miksilä me emmä auta vielä oikealla ajalla,
ennen kuin se paljoa pahemmaksi tulee. Koh-
tuullisuuden liitosta on puhuttu, ja minä us-
kon sen olewan oikean neuwon sulkemaan sitä
suurta turmion wirtaa. Sanottu on, ettei
senkaltaisen liiton teko tässä seurakunnassa ole
mahdollinen. Waan missä siihen on todis-
tus? Ei hän sitä vielä meiltä ole koeteltu-

laan! Minä uskon kyllä monta vastusta olewan yhdistettynä sen kanssa, waan olemako me siis jo woimamme kokeelle panneet niitä kaikenkaltaisia vastuksia voittamaan? Minkätähden pitäisi sen meillä ja ylipäättäin koko Suomessa oleman mahdottoman, joka jo Amerikassa, Englannissa, Irlannissa, Ruotissa onnellisesti ja suurella siunauksella on toimeen pantu? Olemako me siis vähemmin isänmaatamme rakastawat, vähemmin yhteistä parasta edesauttavat, vähemmin hywän awuin suhteen siivistyneet kuin muut kansat? Onko meillä vähemmin kansan ystävää, vähemmin terweyttä, onnellisuutta ja siweyttä rakastawia, kuin muissa maakunnissa?”

”Amerikassa oli Bostonissa jo vuonna 1813 ensimmäinen kohtuullisuuden liitto tehty toimellisten pereenisantien välillä. Sillä seuralla oli päämaalina tarkoittaa ja matkoin saattaa palowiinan ja muiden wäkewäin, juuttawain juomain wäärin käyttämisen estämistä. Miinmuodoin wäärinkäyttämisen! — Joka arsenikkaa, tahi tulidiäjäeli, siewettä watsaansa ottaa vähemmin eli enemmin, eikö hän sitä kumpaisessakin tapauksessa wäärin käyttää? Eikö hän itsiänsä sillä ainaki myrkytä, ottakoon hän sitä kohtuullisesti, eli ylönpalttisesti, wähittäin eli äkistä? Wain eikö kaikenlainen palowiina ole itsestäänsä, sen siinä olewan spritin taikka ytimen tähden myrkytä? Sa tietääkö se aina, joka ainoastaan wähä

ja kohtuullisesti rhyypätä tahtoo, milloin hänellä on kyllä, tahi millonka hänellä jo on liiaksi? Wiinaytimen päihyttävä vaikutus tuntuu jokaisessa ihmisessä milloin aikaisemmin, milloin myöhemmin; waan koska se keran on tullut, niin on weren ja jäntein kiihoitus käsillä: silloin on kewytmielisyys, tyhjä rohkeus, ennen tehtyin parempien päätöksen unhouš ja kaiken waaran ja wahingon ylönkatse myös käsillä.”

”Sanalla sanottu, Bostonin seura oli isoon, törkiään erhetykseen joutunut. Siihen siaan kuin sen olisi pitänyt perätin pois luopuman wäkewain juomain kuluttamisesta ja käyttämisestä, piti se waan siitä huolta, että wäärin käytös taukoaisi. Mutta itse käytös oli jo wäärinkäytös. Sen osotti myös kokemus. Seura ei parantanut mitään, ei wai kuttanut mitään, ja teki turhaan työtä lakstoisistakymmentä eli 13 vuotta.”

”Wihdoin hawaittiin, että tässä oli erehys tapahtunut. Liitto tehtiin kaikkea palowiinan nautitsemisesta vastaan ja pyhettiin ihmisiä siitä perätin poisluopumaan. Se autto! Woitto ja siunaus palowiinan perätin poisluowuttamisesta oli Amerikassa niin silmin nähtävä, että sitä esimerkkiä joka paikoin noudatettiin ja wuodesta wuoteen uusia rattiuden yhdistyksiä erityisillä maan kulmilla ilmaunui. Wuonna 1835 oli Amerikassa jo yli 8000 (kahdeksan tuhatta) erityistä seura, jotka olivat mainittuun ihmishyötyä onnis-

tuuttawaan liittoon ruvenneet. Niihen kuuluu nyt yli kaksi miljoona ihmistä. Enämpi kuin kaksitoistakymmentä tuhatta henkeä, jotka ennen olivat juomaria, ei nyt enään poltettuja wiinoja maista. Useammasa kuin 1200 Amerikalaisessa merialuksessa ei enään palowiinaa matrosiloille mukaan oteta. Cotamiehiltä on, niinkauwan kuin he palveluksessa ovat, wähinkin palowiinan nautinto, kowan rankaistuksen haastolla, poiskielletty. Niin edistyy se terveellinen järjestys vielä wuosittain. Tosin tulee sen suhteen entinen myrkyttäjain joukko Amerikassa pahempaan peliin. Luetaan wiinapolttihuoneita ja liköri fabrikoja, likipitain wiiteen tuhanteen lakanneen wiinaa tekemästä; ja liki 9000 kauppiasta ja trahööriä, joilla ei ensinkään poltettuja juomia enään ole kaupassa, sekä sen wuoksi, ettei niitä osteta, sekä myös, etteiwät he julkisesti tahtoisi tulla soimatuksi myrkyn sekoittajiksi. — Katsokaat, se on totuuden ja isänmaan rakkauden woima! Dlemmakko me tässä maassa Amerikalaisia kehnompi ja ylönkatseen alaisempi kansa?”

”Englannissa luettiin Lokakuussa vuonna 1835 jo 130,432 kohtuullisuuden yhdistystä wähäisissä kaupungeissa ja maakylissä. Suurissa kaupungitoissa on useasti 10 ja 20 sellaista yhdistystä yhtäikaa. Siellä on 928 lääkäriä ja haawain parantajaa, joiden seassa kuuluisimmat lääkärit Londonissa, julkisesti, heiltä allekirjoitetussa kirjassa, Eng-

lannin kansalle ovat selittäneet palowiinan wahingollisen vaikutuksen inhimilliselle terweydelle. Miksi ei meillä Suomessa pitäisi samaten tehtämän? Danmarkissa, Saksan maalla, Ruotsissa, Wenäjällä ovat jo siihen päätökseen tulleet, että niin paljo kuin mahdollinen on luopua järidin juomain nautinnosta. Kansan tapain muutos pitää kansasta itsestänsä uloskäymän. Ei yksikään kansan hallitus ole woipa sitä yksinänsä matkaansaattamaan. Waan mitä tehdään sen suhteen nyt Suomessa? Walitetaan, että riidat, lainkäymiset, käräjäasiat wuosi wuodelta kaswawat ja enentywät! Shmetellään, että köyhä, waiwaisia, apua tarwitsewia monessa'in pitäjässä niin lisäynty, ettei ruodit, eikä mitkään köyhäin holhouksen asetukset endään ylety, waan niitä pitää mieroissa kyydittämän talosta taloon. Waan ei kuitenkaan riennetä poisjuuruttamaan wiinan rhyppämisen ja juomisen häjyä tapaa, josta riidat ja lainkäymiset yltyywät, joka on kewytnielisyhttä, jumalattomuutta, laiskuutta, köyhyyttä, hau-reutta, kiwuloisuutta ja kurjia perillisiä kyllä jo maakuntaan lewittänyt. Joka kouluin, awiisein, saarnoin, kirjallisuuden seurain kautta tahtoo kansan mieltä ja wolintoa taiwuttaa siihen kuin hywä on, se katsokoon, ettei molemmat juoppouden ja irstaisen elämän kautta jo ennen ole turtauntuneet, ja huolimattomaksi ja hermottomaksi tulleet.”

13. Liitto tehdään kansan pelastukseksi turmelluksesta.

Tässä minä waikenin. Sanani eiwät näkyneet jääneen ilman vaikutuksia.

”Ankarasti puhuttu, herra wirtakump-pani!” sanoi wanha tohtori: ”Jos waan niin wäleen ja niin hywästi olisi tehty kuin sanottu! — Waan siinäpä se on pulma huulessa! Te olette nuori; waan minua tekee wanhuus wähäisen hitaaksi ja arwelewaiseksi. Minä uskon, me Suomalaiset olemme nähkösämme, karwonemme, jos ei juur paremmat, niin ei pahemmatkän Englannilaisia, Wendäläisiä, Amerikkalaisia. Mutta meidän kansamme ei anna itsiänsä liikutella niin huokiasti kuin kaislat tuulelta. Mitä se kerran on saanut ja tawaksi tehnyt pitää se uppiniskaisesti kiini, ja ei sitä ylönnä, eikä hywällä, eikä pahalla, olisko se sitte hywää eli huonoa. Minä kysyn nyt teiltä esimerkiksi, kuinka tahtoisitta te asian liikkeelle panna juur tässä meidän kaupunki-tapaisessa, jossa on tusina trahtoriä ja kapakkoja, jossa on monta ryyppyn ottajaa ja monta kuuluisata juomaria, että ne ihan kääntäiskewät ja kohtapaätä wiinasta lakkaawat?”

Se kysymys ei tullut minulle niin äkki-päästä. Minä vastaisin niinmuodoin: ”Sangen yksinkertaisesti tahtoisin minä sen alulle

panna; ihan niinkuin se jolapaitassa tapah-
tuu. Luulettako te, että minä juomarien
kanssa alun tekisin? Niinkö, että minä ru-
peisin pyytämään heitä minun kanssani perus-
tamaan raittiuden liittoa? Ei ollenkaan!
Hukkaahan humalat ja maltaat siinä menisivät.
Ei, minä rupean yhteen toimeen kunniallis-
ten, siivoin miesten kanssa, jotka eivät wai-
waksi ja wahingoksi lue luowuttamaan it-
sensä pois palowiinan ja likörien keittämisestä
ja käyttämisestä; esimerkiksi juur teidän kans-
sanne hyvät herrat. Minä alakirjoitan tei-
dän kanssanne waan liiton ja lupauksen, et-
temme itse kotonamme ja pereessämme mitään
poltettua eli palowiinaa juoda tahdo, ja että
me ystäviämme myös tahdomme saattaa sa-
maa lupausta allekirjoittamaan. Ei juoma-
rein, mutta kohtuullisuuteen ja raittuteen
tottuneitten, rebellisten ihmisten pitää perus-
tuksen siihen sovintoon lasteman. Mahtai-
siko se niin waikea olla?”

Meidän sahapatrona vastaisi naurain:
”Ei, ei suinkaan; waan ei se mitään auta-
kaan. Minä puolestani en rakasta palowii-
naa, enkä liköriä tahi muita keitettyjä wäke-
wiä juomia. Mitä warten pitää minun sitte
rupeaman jonkuun kohtuullisuuden seuran jä-
seneksi? Minua warten ei mitään seuraa
tarwita. Minkätähden pitää minun julkisella
lupauksella luopuman wäkewistä juomista,
joita en minä ollenkaan ole juonut, enkä juo?
Se olisi naurettawa asia.”

Nyt otti kirkkoherra minulta suusta sanan, jonka minä olisin vastannut. Hän sanoi muka sahapatronalle: ”Hyvä herra Meijer, minä tiedän kyllä, että harvoissa taloissa niin kohtuullisesti eletään kuin teillä. Te olette myös rehellinen ystävä kaikesta kuin hyvä mahtaa olla isänmaassa; sitä ei kiellä kukaan. Mutta mitä te sille vastaisitte, joka teille puhui: Minä olen ennestäni jo kaikesta sielustani isänmaan ystävä, ja panisin weneri ja tawarani sen hyväksi: niin muodoin minä en tarwitse, koska hätä päällä on, yhdistyä muiden isänmaan ystävien kanssa sitä poistamaan! Taikka mitä te sille sanoisitte, joka puhui teille koska tulipalo on kylässä: Nämät kyläläiset ovat minulle kaikesta sydämestä rakkaat, ja minun kartanoni paitsi sitä ei vielä ole vaarassa syttymään tuleen: niinmuodoin minä en tarwitse mennä muiden luokse sammuttamaan. Minä ymmärrän edellä käsin mitä te sellaiselle hyvälle kyläkumppanille ja kummalle kansan ystäväälle sanoisitte. Raittiuden liitto on yhdistys hyvätapaisen talo- ja perekuntien välillä, ei niin heitä itsiänsä warten, kuin muiden tähden tarpeellinen. Sellaisen liiton jäsenet matkoinsaattawat jo sen kautta ja ilman suureta waiwaa paljo hyvää, että he eroittaksawat niistä pois, jotka enämmin eli wähemmin ovat juoppouteen menewiä. Heidän luopumisensa wäkewistä juomista ovat muille kehoittawaksi esikuwaksi; herättää edes niissä, jotka mainittuja juomia

rakastawat huomion, peräänkysymyksen ja wihdoin miitinnön. Ja kuin kansassa kerran tullaan miittimään ja kyselämään: Onkosta siis palowiinan ryhyppäminen, sekin kohtuullinen, terweyttä wahinkoitsewa, waarallinen ja syntinen? Totisesti, silloin on jo ensimmäinen askele monen surkian juomarin parannukseen tehty.”

Sahapatrona Meijer wiittaisi suostuwansa siihen, mitä kirkkoherra oli puhunut, ja sanoi: ”Ei sanaakaan enään siitä asiasta! Se oletta oikiasa, herra kirkkoherra, minä olen tykkynäni samasta luulosta. Se on hywään kansakunnan jäsenten welwollisuus yhdistyä sellaiseen sowingtoon. Siihen ei millään muotoa pidä koottaman juomaria, waan ihan silmin nähtävästi ja ymmärrettävästi niitä, jotka eiwät juo. Se pitää esimerkin antaman!”

”Ja antaman vielä enemmän!” lisäisin minä siihen: ”Eikö senkaltainen yhdistys jo senkautta ole terweellinen, että se niitä, jotka turmelluksesta vielä owat wapaat, siitä warjelee? Että se niitä, jotka waan harwoin, jolloin kulloin ottawat ryhyyn, luullen, ettei se heitä wahingoita, siitä kaikite peräyttää, pelastukseksi heidän terweydellensä; ja panee heille mieleen, että kohtuullinenkin nautinto taitaa heitä, wasten luuloansa ja hywäinkin päätöksensä uhalli, ylönpalttisuuden sywynteen upottaa? Sillä jokainen sanoo, niinkaawan kuin hän ei juur erinomaista

waiwaa rhyppyn tähden itse tykönsä vielä ole hawainnut: ei se minua wahinkoitse!”

Se nuori, tulinen tuomari peräytti tässä minun puheeni ja huusi: ”Päättäkäämme lyhyesti! Minä suostun neuvoon. Lyöäkäämme kättä käteen. Me olemme tässä kuus kappaletta koossa. Me alotamme tässä raittiuden liiton.”

Minä ojentin hänelle käteni ja sanoin: ”Olkoon niin, minä pidän teitä sanastanne. Jos kerran wähempikin luku miehiä on yhdistynyt kintiaasti ja owat toinen toisensa keralla liitossa: niin minä luulen, että waihiampi työ on tehty. Ensimmäisen askeleen sanotaan aina olewan waikiamman.

Kaikki annoimme me toinen toisillemme kättä. Liitto oli tehty. Me lupaisimme ikäpäiwiksi luopua kaikkien palowiinosten nautinnosta; sitä myös pereestämme poistuwuttaa; eikä kellenkään wieraalle, joka meidän pöydässämme istuu, palowiinaa tarita; eikä renkiä palvelukseensa ottaa, jotka palowiinaa juovat; eikä sitä koskaan antaa työwälle, päiwämiehille, pesiwille j. n. e. p., joita me työssämme tarwitsemme.

”Niin se pitää oleman,” huusi borgmestari: ”Minä olen aina hawainnut työwäen ja päiwämiesten, jotka eiwät siihen kirottuun sikunaan ole tottuneet, wilkkaammasti ja kintiaammasti asiansa toimittawan, kuin ne rhyppyn rakastajat. Minä rupeisin sentähden kotonani, taloudeksani, jo kauwan aikaa sit-

ten, työväeltäni rhyppyjä kieltämään. Baan se ei mennyt. Minulle olisi naurettu silmäin sifään. Minä en olisi saanut renkiä, enkä päivämiehiä. Tokuu erityinen isäntä, eli ainoa pereenhallitus ei taida yksinäänsä soveliaasti työväeltä kieltää paloviinan väärinkäytöstä. Ja kuka paitsi sitä tahtoo yksinäänsä niin oudoksi ja erinomaiseksi ruweta? Baan kuin useammat perekunnat yhtäikaa alkawat sen kanssa ja taitawat sanoa: Me olemme lupauksemme tehneet, ettei enään wiinaa antaa: niin se on toista! Silloin käypi kieltäminen paremmin laatuun.”

Me tepimme sentähden keskenämme saattaa vielä useampia rebellisiä perheen isäntiä kaupungissa liittoomme, samoilla ehdoilla nimittäin kuin me itse siihen olimme ruwenneet. Meidän piti nyt joka kulumalla waiuttaman neuwon ja opetuksen kautta. Meidän piti ilman hinnata ulosjakaman lyhykäisiä, sopiwaisia kirjoja rhyppäämisen wahingollisuudesta. Wäkisen ja käskemällä eli pakottamalla ei semmoisissa asioissa mitään aikaan saada. Meidän liittomme piti kansalle näkymän rebellisten pereenhallitusten, hywain kanssaweljesten, totisten kristittyin kunnian asiaksi. Meidän piti erinomaisesti alusta liittoomme yhdistää kunniallisempia asukkaita kaupungissa ja likitienoilla. Me kirjoitimme nimia listaan, mutta aina sellaisten ihmisten nimia, joiden kohtuullisuus oli meille tunnettu, eli joista me taisimme toiwoa, että heidän

piti meidän tarhoitusamme edesauttaman, eikä waihiaaksi sitä lukeman luopua rhyppäämisen tarwasta. Me jaoimme keskenämme sen waiwan, että uusia jäseniä seuraan saattaa. Sillä, niinkuin sanottu on, ainoasti neuwon kautta tahdomma ja taisimme me ihmisiä woittaa suostumaan siihen hywään asiaan.

Meidän keskeen päätettiin vielä, että aina Sunnuntai-päiwinä toisillemme ilmoittaa, kuinka meidän kokemisemme rupeaa menestymään. Ja kuin wihdoin melkiänlainen paljous ystäwiä on seuraan kerätty, niin pitää julkinen kokous pidettämän, johon saa tulla kuka tahtoo. Siinä pitää raittiuden seuran tarhoitus julkisesti ilmi annettaman, sen asetukset ja säättämiset ylös luettaman ja allekirjoitettaman jokaiselta, joka haluaa liiton jäseneksi ruweta, ja jokaiselta pereenisännältä ei ainoastaan omasta puolestansa, mutta myös hänen waimonsa, lapsensa ja holhottawainsa nimesä.

14. Raittiuden-Seuran Asetukset.

Nyt pidimme me myös neuwoa sen aljetun liiton asetuksista. Ne owat yksinkertaiset. Minä olin ne, muutamain meillä tarpeellisten muutosten kanssa, kokoon pannut, ihan niiden mukaan, jotka Amerikassa ja Englannissa oliwat ylösajatelut. Ne kuuluwat näin:

Me allekirjoitetut, jotka moninaisista onnettomista tapauksista olemme havainneet ja tietoon tulleet, juoppouden wian olewan sekä Jumalan että ihmisten edessä kauhistawaisen ja erinomaisesti palowiinan juomisen jokaisesta laadusta, mistä nimestä se olla mahtaa, häwittäwän terweyden, turmelewan sielun ja ruumiin, matkoinsaattawan laiskuuden, irstaisuuden, köyhyyden, riitaisuuden ja eripuraisuuden, niin myös useasti kiihoittawan raskaihin rikoksihin: Tahdomme, ynnä kaiken meidän pereemme kanssa, yhdistää meitämme kristilliseen raittiuden-liittoon, ja lupaamme Jumalan kaswain edessä ja meidän kanssaweljemme läsnäollessa uskollisesti ja rehellisesti pitää seuraawaiset welwollisuudet:

1. Me ilmoitamme ja lupaamme, ettemme tästäälähin tahdo minikäänkaltaisia palowiinoja juoda, eikä sallia niitä waimolle ja lapsille juotawaksi, eikä tarita niitä ystäwillemme; eikä antaa niille, jotka meillä työssä, ja palveluksessa ovat; eikä pitää wiinan kauppaa; mutta sitä vastaan kehoittaa ystäwiamme ja tuttujamme niistä myrkyllisistä juomista perätin poisluopumaan.”

2. Me ilmoitamme ja lupaamme, ettemme tästäälähin kenenkään tunnetun juomarin kanssa, trahdreissa, kapakoissa ja festikiuwareissa tahdo seurassa olla, ja kohta siitä paikasta poismennä, jossa joku wiinin-olweneli palowiinain-juomisen kautta on Jumalalta lahjoitetun järkensä kadottanut.

3. Me ilmoitamme ja lupaamme antaa woiman tälle kristilliselle raittiuden seuralle, eroittamaan pois liitostamme jokaisen meistä, joka ei mainittuja lupauksia täytä, ja ilmi antamaan ja mainitsemaan sitä nimikauten, julkisissa kokouksissamme, niinkuin lupauksensa rikkojaa.

4. Joka vuosi pitää Seura kerran julkisen kokouksen, jossa päällismies ja sihterit, niinkuin myös 9 jäsentä walitaan Seuran asioja walwomaan ja kirja-paineen kautta ulos-antamaan julkisen tarinoitsemisen tämän kristillisen yhdistyksen menestyksestä.

5. Kuka ikänänsä tahtoo mainitut lupaukset pitää, taitaa jokapäiwä päällismiehen eli sihterin tykönsä antaa nimensä kirjoittaa raittiuden-seuran jäseneksi.

15. Borgmestari puhuu kansalle.

”Niinmuodoin oli nyt pääasia tehty!” nouteli Waltter vielä juttelemistansa, jota warten hän niitä kirjoitettuja paperia tarwitsti, jotka hän oli myötänsä tuonut. Kolmessa viikossa oli jo 29 (yhdeksänkolmatta) pereenisäntää saatu rupeamaan raittiuden liittoon, paitsi seitsemän nuorta naimatointa miestä. Epäilemätä oli isäni kuolema ja erinomaisesti wanhan Daalosen hirmuinen loppu paljo auttanut, että ihmiset miellänsä meidän edesorttamiseen suostuiwat. Ja kuinka taissi

toisin olla, kuin esimerkit seisoivat niin lähellä silmäin edessä siitä, mitä wiina vaikuttaa, ja miten ennen kunnioitettu perekunta oli häwinnyt ja kaksi ihmistä surmannut itsensä ja onnetoin tytär poistkarannut, ja miten ennen rikas talous oli köyhtynyt! Mutta jos ei kaikkia sitäkään olisi tapahtunut, niin oli kumminkin melkein jokainen omassa talossansa jo enemmän eli vähemmän koetellut, että niin hyvin parempi kuin huonompi palowiina on terveyttä turmelewa juotawa. Jokainen oli kuullut niistä tappeluksista, haavoittamisista ja itkeyksistä, kuin juopuneella päällä pian joka wiikko oli tapahtunut. Jokainen tunsi ne talon hallitukset, jotka krapuin eli äyriäisten tavalla takaperin meniwät, koska mies tavallisesti iltaihilla päissänsä tuli wiinapaikoista, joissa hän oli tuhlanut, mitä hän oli ansainnut.

”Nyt päätimmä me pitää ensimmäisen julkisen seuran kokouksen, joka myös yhtenä Sunnuntaina isossa magistratin salissa tuli pidetyksi. Paitsi kutsutuja liittolaisia, tuli myös enemmän kuin sata tästä maakunnasta kokoon, useimmat kyllä kärkeäydestä kuulemaan ja näkemään jotakin uutta, muutamat kuka tiesi myös saadaksensa sitte meille nauraa. Borgmestari oli meidän anomuksesta ottanut päällismiehen istuimen kokouksessa, ja piti puheen, joka luonnollisen yksinkertaisuudensa ja jämydensä suhteen monelta pilkkajalta nauru-halun karkoitti. Se oli seuraawaisesta sisällepidoista:

”Hyvät kansaveljet! Koko tässä kaupungissa tiedetään, minkätähden me tähän kokoon tulleet olemme. Sen vuoksi minä en tarvitse sitä teille ensin sanoa. Waan minä luulen, wähimmat teistä owat tulleet antamaan itsensä kristilliseen kohtuullisuuden liittoon, ja muut kaikki jotakin uutta kuulemaan. No hywä! Teidän pitää uutta kuuleman, jota te ette ennen ole tienneet.”

”Jos minä tahtoisin käydä talosta taloon ja kysellä: kuinka monta onnellista ja tyytyväistä perekuntaa on meillä tässä seurakunnassa? Minä luulen, etten minä täyttä kolmea tusina kokoon saisi. Mihin päin warawointi ja tawara on kääntymässä? Wastaus: Harwoin eteenpäin; useammilla ne owat winossa, tahi menewät takaperin. Piammastansa puolet asukkaita owat melkeen köyhtyneet, toinen puoli on wähä warakkaampi, mutta kuitenkin welassa. Rikkaita meillä on wähä. Kuinka on jumalisuuden ja tapain puhtauden kanssa? Sunnuntai-aamuna lauletaan kirkossa, illalla juomahuoneessa. Riitoja ja rikosasioja, tappeluksia ja käräjän käyntiä on täysin määrin; sen tietävät paraitten oikeuden istujat tässä ja maalla. Pankrotin tekijöistä ei olla puutoksessa, eikä myös itsensä surmajista, eikä äpärälapsistakaan. Pari meidän porwariamme owat linnan työhön waeltaneet! Dwatko ne uskon hedelmät? Ei totisesti! Ne owat perkeleen hedelmät, jotka hän ystäwillensä ja alamaisillensa tuottaa.”

”Mutta mihin on siis perkele tavallisesti ja useammille meidän seasamme istuimensa asettanut? Wiini- ja palowiina-pulloon. Katso, sitä te vielä ette ole tienneet. Ja siitä juur pitää puhe nykyä oleman. Wiina, nimittäin hedelmäwiina *), ilahuttaa ihmisen sydämen, koska muka määrä ja kohtuus pidetään. Kohtuus on kaikissa kappaleissa hyvä, niinmuodoin myös hyvisä asioissa. Hedelmäwiina on Jumalan lahja; mutta palowiina on perkeleen lahja, sentähden saattaa sitä myös kaikenlaisista polttaa ja distillerata ja jokainen taitaa sitä tehdä, koska se meille missään wiinamäessä käteen tule. Kohtuullisessa määrässä otettuna ei ole wiinilla eli hedelmäwiinalla minkäänlaista wahingollista vaikutusta. Täydellisellä juopumuksella wiinistä ei vielä ole niin turmelewia vaikutuksia ruumiissa ja sielussa, kuin palowiina-juopumuksella. Mutta wiifastin wiininjuoja tulee useasti, jos ei hän itsiänsä waroita, juomariksi. Kuta enämmin hän juopi, sitä enämmin häntä janottaa. Wihdoin hän ei enään tyydy wiinamarjaliemeen, hän tapaillee palowiinapulloa. Mutta meillä Suomessa, kuinka monella meistä on rahaa kyllä kuffarossa wiiniä ostamaan, saattikka siitä juopumaan. Meillä rhyppäävät

---

*) Koska pyhässä Raamatussa on puhe wiinasta (Ps. 104: 15. Syr. 31: 32, 35), niin sillä ei ymmärretä palowiinaa, vaan sitä, jota puun hedelmistä valmistetaan ja tässä kirjassa kutsutaan wiiniksi, renskaksi ja Saksan wiinaksi, hedelmäwiinaksi.

miehet alusta alkain palowiinaa. Ne raukat! he eivät tiedä mitä he tekewät. He juovat myrkkyä; kaikissa poltetuissa wiinoissa on myrkkyä ja vielä monen laatuista. Sitä te ette vielä ole tienneet. Minäkin olen sen äskettäin saanut tietää tohtoriloilta. Sentähden pitää sen nyt kaikille tietyksi tuleman. Kuulkaat wisusti!

”Palowiinassa on, ynnä weden kanssa, jota siinä on suuremmaksi osaksi, myös paljo wiinahenkiä eli wiinayhtyä. Mainittu wiinayty on myrkyllistä. Se palaa sinisellä tulella, koska sitä sytytetään. Se tunkeikse wereen ja sappeen ja tuottaa niille, jotka sitä rakastawat, ne heitä tavallisesti waiwaawat makiaudit. Se ei sekaunnu muiden ruumiin nestein kanssa, mutta jääpi sellaiseksi kuin se on. Se menee äitin maitoon, ja imetäwillä waimoilla, jos he wiinaa maistawat, owat rintalapsset rauhattomat. Se menee wereen, eikä siinäkään muuta luontoansa. Dikian juomarin weri, joka suonen iskemisen kautta on juoksetettu, palaa, jos se distillerataan, sinisellä wiinayty-tulella. Mainittu wiinayty taitaa myös ihmisen ruumiissa syttyä. Sentähden on kaikissa maakunnissa esimerkkiä ollut, että ihmiset itsestänsä owat tuleen sytyneet ja heidän sisuksensa hiileksi palaneet.”

”Palowiinassa, ehkä se näköjensä olisi wesiselkiää, on myös sängen useasti liuwonnutta kaswaraskia eli luparia. Wasken liuwomista ei löy estäminen peräti, kuin wiina

polttaisfa juoksee läpi piippuin. Minä olen sellaisissa wiinapannun piipuisfa nähnyt koko joukon wiheriäistä kupari-ruostetta, niinkuin rahkaa, ja olen jo nähnyt monta kupari-ruosteesta myrkytettyä juomaria, jotka siitä owat saaneet polttotaudit, pyörtymiset ja ruumiin näiwehtymiset. Mutta se ei sillensä jää! Wiinaa pyydetään makiammaiksi monenlaisilla rhyteillä, joista muutamat owat sangen wahingolliset. Waarallisimpia owat surwotut wisna- eli kirsnapuun-marjat, tuomen marjat ja katkerat mandelit, joita muutamat panevat selwityspannuun, ja joissa on sitä hirmuista myrkkyä, nimittäin finimuihetta eli finihappausta. Wähäinen pisara finimuihetta pantu pennun kielemle tappaa sen paikalla. Jos tosin wiinoissa, jotka niiden kanssa owat sekoitetut, sitä ainetta juur ei sakialta liene, niin nielewät kuitenkin ne, jotka sellaisia wiinoja paljo juowat, paljo myös sitäkin myrkkyä.”

”Rohtoja eli lääkityksiä pannaan myös wiinaan ja rhyppätään jokapäiwä, siinä luulossa, että rohdot niin rhyppätyt paremmin auttavat. Moni rohto, joka yksinänsä saattaisi taudista helpoittaa, tulee wiinassa wahingolliseksi. Niin owat esimerkiksi katajan marja- ja petäjän keltkä-wiinat waarallisia. Jokaisella ihmisellä ei ole yhtäläistä luontoa, eikä yhdenlaisia herkkäyttä ja nopeutta sairauksiin. Rohtoilla ja rhyteillä owat myös erinomaiset vaikutukset. Sentähden ei ole palowiinoin turmelewa teko kaitilla juoma-

reilla yhtäläinen. Yksi kärsii yhtä, toinen toista waiwaa. Mutta ihmisen myrkyttäminen seuraa niistä kuitenkin kaikin tavoin, yksin kohtuullisissakin wiinan rhyppäisissä, saatikka niissä, jotka jokapäivä useampia rhyppyjä luoksensa ottawat. Enemmittäin he eivät wanhaksi tule. Meillä täällä seurakunnassa on vähä rhyppyn ystäviä, jotka oikein wäkewät ja terweet owat. Tiedustelkaat waan heidän kotonansa. Kyselkää tohtoreiltoilta. Monta on myös, jotka kyllä rhyppääwät, waan eivät tule juowuksiin. Sen tekee heissä osaksi myös tottuminen. He kerskaawat siitä. He luulewat woiwansa wiinan wastukset kärsiä. Tuskin heitä pidetään juomareina, joiden lukuun he kuitenkin kuuluwat. Sisällisesti owat he kuitenkin haaskatut; perna, maks ja maha owat madon puremat. Kehnosti kuluttawat he ruokaa, ei wähhääkän hywästi. Onkos outo? Monella juomarilla on löydetty watsa niin kurpistuneena, että se tuskin oli nyrkin kokoinen, toisilla oli watsa sisästä kuin seula, wähhäisiä reikiä täynnänsä. Moni juomalalli wastustaa wahwalla terweydellä kaikkia hänen pahan tapansa pakotuksia, mutta katsokaat heidän perillisiänsä! Mitä isä, niinkuin hän ansainnut olisi, ei kärsi, sitä saawat heikot ja tautiset lapset kärsiä! Kuka wiinaa juopi ja on kerran saanut osan myrkyä ruumiiseensa, sitä runtelee kukiin tauti, joka häntä kohtaa, paljota kowemmin, kuin sitä, joka ei juo; taikka korjaa hänen tauti pitäisesti tästä elämästä.”

Hyvät maanmiehet! Te katsellette ihmetellen minun päälleni. Mutta minä puhun taitawain lääkärein todistuksien jälkeen. Te luulette minun suurentawan waarat. En, ei millään muotoa. Waan tähänasti ei ole paljo ajateltu palowiinan pahoja vaikutuksia; ne piti ensin koeteltua tiedyksi tuleman. Nyt on se tieto saatu. Meidän wanhan aikaset esiisämme eiwät tunteneet sitä juomaa, eiwätkä sitä tarwinneet. Myös tänäpäiwänä elää tuhansia ilman sitä. He owat terveet. Sa tuhansia elää, jotka sitä silmin nähtävästä wahingosta owat wiisaaksi tulleet, ja owat rhyppämisestä perätin lakanneet. He owat tulleet terveemmiksi, siwommiksi ja warakkaammiksi.”

”Siitä ajasta kuin palowiinan juominen on Suomessa lewinnyt, on myös köyhyys, kerjääminen ja kunnottomuus tullut suuremmaksi. Rhyppy lämmittää kylä parin minuuttia watsaa, kiihoittaa weret henkisuonisssa ja jänteisssä wahan aikaa, waan jättää kohta sen jälkeen jäsenet raskiksi, pään painawaksiz rampeuttaa ymmärryksen, mielen ja kädet. Tuomarit työmiehet owat enemmittäin kehnot työmiehet. Minä tunnen ne laiskat wetylykset koettelemuksesta. Menköt matkaansa! Sill aikaa kuin he krouwisssa juowat ja menettävät päiwäpalkkojansa, elääwät heidän waimonsa ja lapsensa kotona kurjemmasti kuin koirat. Jos mies tulee kotiin, niin on toria

ja riitoja kyllä. Katsokaat kaduilla heidän kalmeita, alastomia, pahajuonisia lapsiansa! Minkätähden ovat he kalmat, alastomat ja pahajuoniset? Heidän tunnottomain, järjettömäin vanhempainsa raimouden tähden. Ymmärättäkös? Jopa poikamiehetkin osaavat meillä wiinaa rhyppätä; he tekewät mitä he näkewät vanhempain tekewän, jotka kaitissa tilaisuuksissa, yksin maahanpaniaisisakin juovat. Suoppouden häjy tapa ei koskaan ole yksinänsä. Sillä on seurana peli-raivo, hekkuma ja monenlaisia salaisia syntiä. Yksin alaitäset lapset tekewät jo salawuoteuden syntiä!”

”Mahdanettako te minua uskoa, kuin minä teille sanon, että köyhimmät perekunnat seurakunnassamme, jotka itse apua nautitsewat, ottawat useasti rhyppynsä, jolla he eiwät janoansa, eikä nälkäänsä sammuta? Mahdanettako te minua uskoa, että he senkautta köyhtyyvät ja tulewat kelwottomiksi töihinsä? Että kymmenestä heikkopäisestä hulluhuoneissa, kymmenestä warkaasta ja muista pahantekeidistä ojennushuoneissa ja rankaistushuoneissa, kymmenestä sairaasta ja wiheliäisestä lasareteissa warmaan yhdeksän owat kernaasti wiinaa juoneet ja juomisen kautta sinne wiimein joutuneet? — Kristityt, jotka kirkkoon juoksette, tottelettako te Sumalata, joka kieltää wiinasta juopumaan *). Minä luulen, että myrkkyperä: palowiinassa

*) Eph. 5: 8.

on monelle teistä ihanampi. Te panette ennen sielunne autuuden alttiiksi, kuin että te mainitusta myrkkörymästä luopuisitte.”

”Minä tiedän kyllä monen teistä ajattelevan: Ei se ole puoleksikaan niin vaarallinen. Rhyppy wiinaa, yksin vähäinen humaluuskin ei taida haitata. Se hajottaa huolen ja tekee mielen iloiseksi. No niin, minä tahdon teille vielä enemmän sanoa: vähäinen humaluus tekee pikkuisen aikaa iloiseksi; mutta koko päiväksi, monesti koko vuodeksi tuottaa se harmia ja katumista. Vähäinen humaluus tekee hetkeksi rikkaaksi; silloin tuhlaataan rahaa, ikään kuin sitä koviin ololta olisi. Mitä humalainen päihtyneenä ostaa, näyttää hänelle kauneemmaksi ja kassinkertaisiksi. Mutta selwäksi tultua näkee hän, miten hän on petetyksi tullut ja että kullaro on tyhjä. Sentähden antawat ne, jotka wapaehtoisessa auktionissa tawaransa myöwät, wiinaa ostajille, että he tawaran kassinkertaisiksi näkivät ja itsiänsä rikkaina pitäisit. Monta ihmistä on senkautta wahinkoon ja welkaan joutunut!”

”Mutta minä tahdon päämaaliin tulla. Tämä puhe on kyllä jo ollut pitkä ja monelle ikävä. — Moniat kunnioitetut miehet seurakunnassamme owat sitoneet itsensä kristilliseen liittoon wiinan rhyppämisestä vastaan, sellaiseen muka kuin ulkomailla onnellisesti on tehty. He owat valmiit wiinan rhyppämisestä kotonansa ja ystäwäinsä ja tutta-

wainfa tykönä ulosjuuruttamaan ja elämään niinkuin meidän Jumalassa leppäwäiset muinokset efiisämme eliwät, ilman wiinata. Waan siihen liittoon eiwät woi muut ruweta, kuin raittiin waelluksen ystäwät, olkoot he köyhät eli rikkaat. Se ei ole mikään waltakuntien hallituksia liikuttawa, eikä mikään jumaluuden opin perustuksiin koskewa liitto. Se on waan hywätahtoisten perekuntien välillä sowinto jumalisuutta, onnellisuutta ja sopiwaisuutta seurakuntaan takaisin saattamaan, ja ainoastisen neuwon kautta, ettei minkäänlaisia keittämisellä valmistettuja wäkeviä juomia muulloin, kuin juur erinomaisissa, sangen harwoissa kohtauksissa nautita. Me toiwomme teistäkin ja teidän pereistänne, teidänkin wielä rupeewan meidän sowintoomme. Ja nyt te, jotka tunnette synnin synniksi, joka niin paljo waihinkoa saattaa itsellenne, waimoillenne ja lapsillenne, ja lähimäisianne ja Jumalaa vastaan: Teidän pitää siitä nyt julkisesti lupuman. Kuulkaat nyt liiton yksinkertaistalasia:”

Korkealla äänellä luki nyt borgmestari ne meiltä otetut asetukset, jotka kohta allekirjoitettiin 36 (kuudelta neljättä kymmeneltä) mieheltä, jotka jo ennen olivat siihen aikoneet. Senjälkeen ulosjaettiin kaikille perekunnille asetukset, kirjapaineen kautta ulosannettuna, että jokainen niitä oppisi tuntemaan.

---

16. Mitä siitä seuraisi.

”Borgmestari oli äitiä mies puhumaan kansalle; vaikka ei juur korkeita kouluja käynyt, niin kuitenkin melkeen oppinut; vaikka sanat ei tajoineet juur tesmallensa, konstin jälkeen, niin kumminkin sydämen pohjasta, sydäntä saavuttain, jäyhästi, jämiästi. Sui-tenkaan ei hänen puheensa vaikuttanut niin paljo kuin minä olisin odottanut, sillä läsnäolevaiset ottivat osin leikiksi, josta naurettiin, osin todeksi, joka nauron karjoitti. Uinoas- taan kolme isäntää, jotka ei vielä liitosamme olleet, astuivat toinen toisensa perästä eteen ja sanoivat tahtowansa niinkään allekirjoit- ta ja seuran kanssa yhdistyä.”

”Waan enämmin kuin niiden yhdistys, ilahuttu minua muuan törkiä, ryysyinen mies, joka hiljalleen lähestyi päällysmiehen pöytää; muutoin oli hän seurakunnassa kuuluisa juoma- ratti ja jo useasti löydetty kaduilla eli jossa- kusssa kuopassa kellällänsä juomuksissa. Hän rukoili päästäksensä liiton jäseneksi, että muka hänen nimensä, koskei hän itse taidanut kir- joittaa, piti pantaman ylös suureen kirjaan; tekewänsä sitte ristin alle puumerkiksi. Siitä yltä ilmi-ääninen, pitkällinen nauro koko sa- lissa. Koska se oli wähäisen hälwennyt, kää- nisiin mies, jota kutsuttiin waan soima nimeltä ”Suoppo-Suhlum”, sitä iloisaa rahwasta koh-

den, sanoben: ”No niin, naurakaat nyt niin paljo kuin jaksatte, sydämenne täyteen! Minä tahdon sitte ajallani monelle teistä myös nauraa. Tiedän kyllä muinon olleeni kunnan mies, niin hyvin kuin joku toinentkin. Ryyppyn ottaminen on minun wihdoin raawaaksi tehnyt; joka waimoparalleni on tuhansia kyyneleitä maksanut ja minun lapsenikin sitä pahemmin owat sellaiset, jotka alastomina käwellewät. Minulla siitä saakka ei ole ollut rohkeutta, eikä neroa, jotakin hankkimaan; enkä ole sairaaksi, enkä terweeksi luettawa, waan surkiaksi, kurjaksi mieheksi. Paljo on minulla omatunnossani. Sumala minua armahda koon ja autta koon! Mutta Sumala armahda koon myös niitä, jotka minua juomiseen wietteliwät. Ne owat kaikki, jotka minulle, koska minä heillä päiwämiehenä työssä olin, wiinaa kaasivat. He totuttiwat minua siihen wähitellen. Mutta kirottu olkoon tästä lähiin jokainen pisara sitä hiton juomaa, joka kieleni päälle tipahtaa!”

”Sen puheen jälkeen tuli iso äänettömyys saliin. Kummasteleminen ja uskomattomuus oli maalattu kaikkein kaswoissa. Itse minäkin epäilin tällä mies paralla olewan kiinteyttä hywässä aikomisessa. Waan hän on sen jälkeen todella sanansa pitänyt. Hän tuli niinkuin hän ahkerasti waati, sisäänkirjoitetuksi liiton kirjaan, jonka jälkeen kokous päätettiin.”

”Ettei kohta useampia pyytänyt tulla liittoon otetuksi, se tuli kaikenlaisista turhista syistä. Muutamille oli wäkewäin juomain nautinto tawaksi tullut. He oliwat jälestäpäin, niinkuin ennenkin siinä epäluulossa, ruokaryhpyyn muka olewan heille tarpeellisen terweydeksensä; sen olewan wahingottoman heille, koska he eiwät sitä koskaan anna tulla päihtymiseen saakka. Toiset naurowat ja pilkkausiwat meidän raittiuden liittoamme ja kutsuivat sitä saituuden liitoksi. He ajatteliwat: ei sen pidä kauwan kestämän; hurstauden into pitää kohta tuuleen lentämän. Moniat olisiwat kuka tiesi meidän kanssamme yhdistyneet, waan he närkästhyit, että tuota ja tätä oli liiton tekoon kutsuttu, eikä heille ensin mitään wirketty. Taas toiset, erinomaisesti yläisemmistä, wetiwät itsensä ylpiästi takaisin; meidän naten, kohtuullisesti taitaa kufin elää, ole mata misään kohtuullisuuden seurassa; hywistä awuista ei muka niin tulisi kerkkata ja suurennella. Eikä muka siisteydenkän suhteeseen saattawan heidän kotonansa olla taritse mata wieraille ja ystäwille punssia, rommia, konjakkia, eli muita liköriä, elikä ruokaryhpyä ruualle mennessä. Toisilla oli wielä muita esteitä ja syytteitä irti pääsemään tästä painawasta welwollisuudesta kansawelijä ja ihmisyhyttä kohtaan, jonka tähden heidän olisi pitänyt itsensä woittaman paremmin auttamaan siiwistymistä ja onnellisuutta juomaraiwon ulosjuuruttamisen kautta. Ettei wii-

nan polttajat, trahtorit, festikiivarit, julki-
set ja salaiset kapakkamiehet eli krouwarit mei-
dän puolellemme kääntyneet, ymmärretään it-
sestänsä.”

”Sillaikaa pysyimmä me muut kaikki kiin-
tiästi asiassamme; luowuitimme siitä hetkestä
kaiken laatuiset distilleratut juomat pois mei-
dän huoneimme hallituksista, emmekä anta-
neet niitä wieraille, eikä kotoisille, jotka tuli-
wat meidän tykömme, tahi jotka tekivät mei-
dän koti- eli ulkotyötämme. Koska meitä jo
useampia yhtäpitäviä oli kaupungissa, niin
ei kenkään meistä kainostellut tunnustaa ole-
wansa muka raittiuden liitossa ja sen wuoksi
kansan hyväksi tehneensä lupauksen, ettei wä-
lewä juomia minkäänlaisella tavalla menet-
tää. Sihan se annoi meille monesti tilaisuus-
den muille ilmoittamaan mitä me mainituista
juomista tiesimme ja tilan myös järkyttele-
mään nyt yhtä ja nyt toista wanhasa rhypp-
pytawassansa. Totuudessa tuli wähitellen eri-
tyisiä ihmisiä antamaan nimiänsä ja perhensä
nimiä ylöspanna liitto-kirjaan, sitten kuin he
käden antamisella oliwat wahwistaneet lupa-
uksensa päällysmiehelle. Muutama kuukaus
myöhemmin oli meillä jo 211 henkiä yhdis-
tyksessämme.”

”Meidän pysyväisyydemme ei jäänyt il-
man hyväää matkaan saantia, ja johdatti aika
ajoin erinomaisiin tapauksiin. Muutamat
työntekijät ja päiwämiehet eivät ollenkaan
tahtoneet taipua meidän sääntöömme. He

waativat, koska he jonkuun meidän työ-
nämme työnsä olivat, tavallisen rhyppynsä.
Joska se kiellettiin, jäivät he pois. Moniat,
jotka olivat renkinä talon leivässä ja pal-
kassa, heittivät siihen paikkaan palveluksensa
herroillansa ja mestareillansa. Moni meidän
ystävistämme tuli sen vuoksi ajaksi pahem-
paan peliin. Waan me autoimme toisiimme
niin hyvin kuin me taisimme. Eikä mar ollut
puutosta ärsyttelöistäkän, jotka ärsyttivät
muita meitä kohta.”

”Seuran komissioni eliikä waliokunta,
johon me olimme valinneet useampia liitto-
laisia niistä, jotka alusta alkain seuraan ei
kuuluneet, tuli monesti kokoon; sillä alusta
etenkin oli monenlaisia keskustelemisiä. Että
meitä vastaan tahdottiin pientä sotaa pitää,
niin sodimma mekin puolestamme vastaan
ja teimme sitä onnellisesti. Jos me jollon-
kullon iltaisilla menimme trahtööriin wanhan
tawan vuoksi seurassa juomaan lasin olutta
eli wiiniä, ja jos samaan kammariin joku
tunnettu juoma-kumppani, taikka sellainen,
joka kaupungissa jälkeen liiton tekoa oli ollut
päisfänsä, istuikse samassa aikomisessa: niin
nousimme me kohta ylös istuimiltamme ja
menimme ulos, sillä selityksellä isännälle, et-
temme suinkaan juomarin kanssa tahdo olla
seurassa, ja että meidän, hänen wanhat tut-
tawansa, piti hänestä erkaneman, taikka piti
hänen eroittaman työnsä sellaiset ihmiset,
jotka juomalallien pahassa huudossa olivat.

Pari kertaa ja erityisissä trahtereissa pidimmme me sitä peliä ja minä tunnustan meidän tehneen sitä tahallamme. Moniahta isännistä ei sitä totellut, ja kaikki seuran jäsenet luopuit hänestä kohta pois. Me käännäsimme toisen trahteriin, hänen kilpakumppaninsa tyköön. Se anoi anteeksi ja puhdisteliin ensin; tahtoi meillen itseksemme erityisen kammariin raiwata; waan kuin me emmä siitä huolineet, keksi hän paremman neuwon, ja kääski juomarit ulos, ettei häntä pakeni tuttavat, jotka kumminkin olivat kunnian arwoisempia ihmisiä paikkakunnassa. Nykyä on sama isäntä itse seuran jäsen, eikä palowiinaa, tahti muita likoria myöskentele. Hän ei sentähden ole kehnommassa woinnissa. Sitä kowemmin jokinainen meistä, kellä tilaisuutta waan on, johdattaa hänelle wieraita.”

”Niin tuli hiljain ero niiden wälille, jotka eiwät tahtoneet antaa jäähywäisiä palowiinalle, eli jotka eiwät hedelmä-wiina juopumusta häwenneet, ja niiden, jotka olivat tehneet raittiuden lupauksen. Pahimpaan kimp-puun tulivat siitä syystä päiwämiehet ja hantwärfkärät, jotka kotona eli kylässä kuluttivat wäkewiä juomia. Me emmä heidän antaneet meiltä mitään ansaita, eikä mitään työtä tehdä, waan käänsimme muiden tyköön, jotka raittiisti eliwät ja autoimme heitä ja heidän pereitänsä kaikella tawalla. Siitä oli iso, hywän awuinen vaikutus. Useimmat hantwärfkärät ja muutkin yhdistyiwät tykkimätä

liittoon meidän kanssamme, sekä sentähden, ettei he tahtoneet tuttujansa, jotka heillä työtä tietättiwät, mistata, sekä myös, ettei heitä muita halvempina ja kehnompina kansaweljinä pidettäisi. Se luettiin kunniaksi kuulumaan parempain luokkaan; ja yksin mainittut warakkaammat eli etewämmät, jotka ensin uppiniiskaisuudesta eli yksinkertaisesta ylpeilemisestä, eiwät liittoon menneet, antowat nyt itsiänsä asiasta puhutella ja rupeisimat yhteen tuumaan. Ennen kuin vuosi oli kulunut nähtiin jo hywät hedelmät tästä yhteisesti hyödyllisestä asetuksesta. Worowilemiset öin aikoina ja tappelukset sunnuntaipäiwinä, jotka warsin tavalliset oliwat, tuliwat harwemmiksi. Harwemmin nähtiin myös humalaisia miehiä kaduilla hoipersiwan pilkaksi katupojille. Koettelemuksesta nähtiin todeksi työmiesten, jotka ei palowiinaa saaneet, kolmatta osaa enämmin ja paremmin työtä tekewän, kuin ne, joille sitä annettiin. Se myös, että kaupungissa rakennettuun, intressiä wetäwään säästö-kassaan pantiin wähittäin useampia rahasummia ja että siihen wähäwaraissetkin wiikottain eli kuukausittain tallelle lantoiwat, mitä heiltä yli tarpeitten ansaitusta palkastansa tuli säästetyksi, oli werraton hywä merkki. Se raha ja vielä enämmin tuli ennen ryhpyä otolla ja kortin peluussa hurwitelluksi. Neuwomisista, kehoituksesta, awunteoista wähempi waraisille meidän puoleemme kääntyneille, me emmä antaneet

puutetta tulla. Ja merkillinen kyllä on se, että kuta suuremmaksi jäsenien luku raittiuden liittoon päivä päivästä kasvoi, sitä kiiwammiksi tulivat he, saattamaan siihen myös muitakin. Tosta syy on ymmärettävä.”

”Mutta kaikkea merkillisempi oli sen niin kutsutun Suoppo-Suhkumin aikoin saanti raittiuden hyväksi meidän ympärilläämme. Sälkeen kääntymistensä ei hän maistanut piisaratakan paloviinaa; ainoastaan wettä eli maitoa, eli sahia ja olutta; harvoin wiiniä koska hänelle tarittiin, ja sitäkin warsin kokuuullisesti, lasillisen ei enämmin, ja wiiniäkin vielä wedellä sekoitettua. Häntä pelastaaksemme, autoimma me häntä elatuskeinoilla ja työn tietämisellä. Hän oli wäkewyhdessä, riskeyhdessä ja terweyhdessä näkywäisesti warmistunut. Mutta hän kehuiikin siitä jokapaikassa ja jutteli jokapäivä itsekullenkin, joka waan tahtoi kuunnella, että muka hän nyt wasta oli onnelliseksi tullut, sitte kuin Jumala sen mielen oli hänelle antanut että tehdä raittiuden lupauksen. Ainoastaan pari ensimmäistä wiiikkoa oli muka wiinaperkele vielä muutamia kertoja tahtonut häntä kiusaukseen johdattaa; mutta hän sanoi miehen tawalla sotineensa ja woitaneensa, ja nyt waan sieramisensa pahalle haifewan sen tulisen myrkyn. — Vielä nyt näkyy hän toisinansa torilla seisowan talonpoikain ääressä ja korkealla äänellä ja yksin Raamatun sanoilla ryhyyn ottamista ja juomista wastaan saarnaawan. Totisesti on

hänelle lykästynyt saarnoinsa kautta toiselle mielelle saattamaan ei ainoastaan monta köyhää perekuntaa, mutta myös warakkaampia-kin ihmisiä. Hän käypi nyt waimonensa ja lapsinensa puhtaisa ja siweissä waatteissa. Työn ja ruuan puutteessa ei ole hän yhtään päiwää.”

Yksin on hän sunnuntai päiwinä, niin-kuin oikia raittiuden Apostoli juosnut lähimmäisiin kyliin, tapansa jälkeen korkealla äänellä raittiin elämän ewangeliumia julistamaan. Se hyvä mies käyttää itsensä sitä tehden ihan erinomaisella lailla; hän liittää puheen alulle joka paikassa, rukoilee, manaa khyneleillä, ei anna itsiänsä mitenkään estää, eli tekstistä lykätä; pitää kaitille wastauksen walmisna ja huutaa sen siwussa wiimein joka kerta: Minä olen 21 vuotta ollut juomarrattina; olen monta sielua harhateilleni wietellyt: nyt on welwollisuudeni sowittamaan itsiäni Sumalan kanssa ja pelastamaan niin monta ihmistä turmeluksesta, kuin minä ikänänsä taidan!”

”Minä pian uskon Juhkumin saarnoilansa enämmin aikoin saaneen meidän naapurimme tykönä, kuin heidän pappinsa pyhäpäiwinä. Talonpojat kuulewat häntä mielellänsä; pitawät häntä erikummaisena laadusfansa; hän puhuu kansalta rakastetulla tawalla ilman muodon katselemista eli säälimätä etuwia tahi halpoja. Totisesti on jo vuoden sifään kahdessa kyläkunnassa, raitti-

den yhdistyksiä, sellaisia kuin tämä meilläkin, asetettu. Ensimmältä antowat ihmiset niistä kylistä itsensä täällä olemaan seuraan kirjoittaa. Nyt on jo työ tekeillä kolmannessa kyläkunnassa *).

”Wielä pitää minun siihen liittämän: kaupungin ja markkinapaikan, niinkuin tämä meidän on, ensimmältä näkyneen aiwan sopimattomaksi raittiuden yhdistystä edentämään. Tämä on muka iso läpikäytävä eli läpikälypaikka. Ne kahdisten wuodessa pidettävät markkinat wetävät tänne paljo kauppiaita, raawain ostajita, tanssi- ja juoma-lystävää nuorta kansaa ja myös paljo wierasta, kunnointia roisto-wäkeä. Mutta nyt on hawaittu meidän paikkamme myös sen suhteen olleen kelvollisimman, uloslewittämään parempaa mieltä ja ymmärrystä, ja parannuksen hywää siementä myös kaukaisille ihmisille kylwämään. Sillä tämän kaupungin muutetut tawat piti

---

*) Tämä Suhkumin työ, että maalla eli maakylissä saada ihmisiä menemään liittoon wiinaa vastaan, ei ollut huokia rankin tähden, jota monessa paikoim pidetään niin wälttämättömänä maan wiljelyksessä, raawain eli eläinden ruokkimisen suhteen. Mutta Suhkum oli ensin ruwennut wlyttämään liittoonsa torjyvaria, mökfiläisiä, koturia, loisia, läksiämiä, eli sellaisia, jotka ei saa wiinaa polttaa, ja joita useasti saloitetaan, koska he pannua liikuttawat. Sitte, koska wiinan kauppa ei enään tahtonut kulkea ja wiinaa ei ostettu, eikä kaupungissa, eikä maalla, herkesit talolaisettin, yffi toisensa perästä wiinaa polttamasta ja pyysiwät raawaitansa ruokkia ilman rankita, potateilla ja muilla rehuilla ja toryillä,

viimein huomaittaman myös niiltä, jotka tänne markkinoille, taikka täältä lävitse kulkiwat. He eivät enään meillä juomaresuloita nähneet; yksin ne vielä jälellä olemat, paatuneet juomarit, waroittaksawat kuitenkin niin, ettei he e'es julkisesti sellaisiksi näkyisi. Jos palowiinaa kellen tarittiin, niin sitä meillä ei pian missään vastaan otettu. Sitä vastaan nähtiin monta hajallista pirttiä ja töllää, jotka ennen sikolaättiin näköiset olivat, kauniisti korjatuksi; köyhäin lapset puhtaisissa waatteissa; nuori ja wanha terweempänä ja riskimpänä. Muutos tuli wuodesta wuoteen loistawammaksi. Syy siihen ei jäänyt salatuksi. Monelle näkyi se oudoksi; waan ei kukaan pannut sitä pahaksi. Wieraat monesti myötänsä ottiwat liiton trylätyt asetukset. Minä luulen hywän siemenen taitawan myös muualla hywiä hedelmiä tuottaa.

17. Kuinka Waltter äkkiä saa ihasuttawan tiedon Justinasta.

Tässä lopetti Waltter tarinansa, joka minusta oli suuresti tärkeä. Minä tiesin awiiseista koetetuksi muutamissa paikoin kotimaassa sitä muka, että kohtuullisuuden liittoja perustaa. Waan minä en tuntenut missään jääneen pysyväiseksi sellaisen liiton.

Epäilemätää on asia monessa paikoin jäänyt hyvätahtoisiin koetuksiin, joko sentähden, ettei niillä, jotka sitä ensin alottivat, mahtanut olla kyllä pysyväisyttä päätöksissänsä, taikka, ettei he paremmin kuin minä tietäneet, mitenkä asia oikeen oli ajettava. Minä oikilla sydämen nöyryydellä kunnioitin sitä etewämielistä nuorta miestä, ja taisin nyt ymmärtää minkä tähden hänestä niin erityisellä tavalla puhuttiin ja tuomittiin, koska minä ensin rupeisin hänestä kyselymään, tullessani hänen kotimaallensa. ”Totisesti, te olette hyvän ja ison työn tehneet!” sanoin minä hänelle: ”Jos suinkin on mahdollinen, tahdon minä olla teidän jälkeenseuraajanne. Sellaisen teon jälkimuisto pitää täyttämän teidän sydämmenne Sumalan rauhalla ja Sumalan riemulla. — Rakas, hyvä, jalomielinen Aleksander! Ulkaat pahaksi panko! minä tahdon teitä Sinäksi kutsua; Tee minua sinun weljeksesi. Minä ja minun pereeni olemma sinulle minun terweydeni tähden kaikkein isommasa welassa. Sinä olet opetuksellasi myös minun pelastanut itsiäni myrkyttämästä. Kutsu minua weljeksesi!”

Hän likisti ja syleili minua ja sanoi: ”Rakas ystävä, sinä kohotat minun ansioitani aiwan korkealle. Kuka ei kernaasti rupeaisi welkoksi sellaiselle sielulle, joka niin wähäisestä, kuin minun teostani, hartauteen syytyy!”

”Kutsu sitä paljoksi eli vähäiseksi,” huusui minä. ”Mutta nyt tiedän minä täydellisesti, mitä sinä niiden sanain kautta ymmärsit: tahtonesi muka isäsi haudalle kauniimman muisto-kiven asettaa. Lasten hyvät arvot ovat kauniimmat kunnian patsat heidän vanhemmillensa. Ah! kuinka pitää sinua Justina Laalonen, riemu- ja murhekyhneleitä muodattain, siunata ja kunnioittaa, kuin minä hänelle kotona sinusta juttelen!”

Kuultuansa nämät sanat, jotka minä älyttömästi, mieleni kiivaudessa satuin puhumaan, waljehtui Aleksander kaswoissa kuoleman näköiseksi. Hän katsahoi minuun ja puhui, sanojansa tapaellen: ”Mitä? Kotona? Kuka siellä? Sinä sanot Justina Laalonen?”

Minä tartuin hänen käteensä ja vastaisin: ”Anteeksi, hyvä Sander. Kiivaudekseni tulini minä kowin pikaiselta puhumaan pikkuisen sanan, josta minä olisin tainnut ja pitänyt sinua paremmin warpittaa. Ja kuitenkin, totuudessa, olen minä waan Justinan tähden tänne tullut, waikkei hän itse siitä mitään tiedä. Waan ole huoleta. Minä olen jo keksinyt olewan sinulla ja äitilläsi pahan mielen, kuin waan sen tytön nimia mainitaan. Sentähden tahdomma me äkisti siitä puheen lopettaa.”

”Ei, ei!” huusi Baltter: ”Sano! Justina — sinun kotonasi! — Sano, elääkö hän vielä ja sinun tykönäs? Alä minua Jumlan

tähden walehtele! Kuka on sanonut, minusta olewan pahoin mielestä, kuin waan sitä tyttö parkaa, kuin waan hänen nimeänsä mainitaan? Eikö minun sydämeni jo vuosikausia sitten ole sen poloisen tähden ollut haavoitettu? Eikö minun hywä äitini, jos Justina vielä olisi vapaa naimiseen, panisi oman hengensä pantiksi, kuin hän waan saisi minua onnelliseksi hänen kansansa? Niin puhunut, sano nyt kuitenkin, jos sinä totuudessa minua rakastat. Sunnetkos sinä häntä? Onko hän sinun tykönäs? Kuinka on se mahdollinen? Ja onko hän sen ansaitsewa, että sinä häntä kunniasa pidät?"

Waltter, waikka hän minua yhtenäin ylltytti puhumaan, olisi minua estännyt puhumasta, ihan warmaan parilla sadalla kysymyksellä, jollei hänen kyselymisensä minulta olisi tullut peräytetyksi. "Ole hywässä turwasassa" sanoin minä. "Sinä saat kaikki kuulla — Niin kyllä! Justina on engelin kalttainen; hän ansaitsee tulla sinulta ja minulta kunniasa pidetyksi; Justina on minun tyköni." — —

Tässä karkaisi Waltter, jolle ilo ja ihastus kaswoihin weren kohotti, ylös istuutansa, hyppäisi läpi kammarin ja huusi: "Sinun tykönäs? Ja sinä et siitä mitään wirkkanut? Sinun tykönäs täällä? Vielä kestitiivarissa? Minun pitää se sanoman äitilleni. Ah! kuinka taisit sinä minulle niin pahoin tehdä?"

Minun piti kaikella voimallani tohtoria kiini pitämän, ettei hän pois juosnut. ”Kuule nyt, ole nyt!” huusin minä: ”Meidän välillämme on erehdys. Hän ei ole täällä tykönani, mutta kotonani, rouwani ja tyttärenti luonna, kassikolmattakymmentä peninkuormaa täältä. Hän ei yksin tiedä minun olevan sinun luonasi!”

Tämä selitys rauhoitti hänen taas silmin nähtävästi. Hän laskiin taas takaisin istuimellensa alakuloisella näöllä ja sanoi: ”Mitenkä on hänelle niin kauwalle aikaa kääntynyt? Kuinka tuli se poloinen sinun luokses, sinun kotisi?”

Nyt vasta sain minä tilan jutella hänelle missä ja millonka minun towerini ja minä olimme löytäneet Justinan ja ottaneet hänen kanssamme. Sa kuinka itänä jaksoin minä olin toimittawanani tarinan, aina oli se waan tohtorista lyhykäinen ja wajawa. Hän peräytti minun juttulemiseni sata kertaa ikuisilla wälityksymyksillä siihenasti, että minä ympäri pyörästäin hänelle suun sifään julistin, enämmin en tietäwäni; ja jos hän halajaisi enämmin tietää, niin mahtaisi hän tulla minun mukaani itse kyselämään muinoselta kihlatultansa.

”Muinoselta,” huokaisi Waltter: ”Miin kyllä, ylönpalttifesta hempeydestä teki hän minun ja itsensä onnettomaksi ja lähetti äitilleni formuksen takaisin. Mutta minä tahdon tietää, jos hän tahtoo jättää minun ja itsensä

murehtimaan niin ikipäiviksi. Minä menen kanssasi. Minä tahdon häntä kuulla. Soku tolkku pitää meidän välillämme tehtämän.”

Waltter otti minun kiini kädestä ja johdatti minua kunniallisen äitinsä tyköön ja minun piti uudestaan kaikki tarinoitseman, jos mahdollinen olisi ollut, vielä pitemmältä ja lewiämmältä. Se hyvä rouwa kuulteli minua ensin kummastellen, sitten iloa loistavilla silmillä, ja tawoitti wihdoin syliinsä tohtoria, joka korkealla äänellä itki äitinsä ryntäillä.

Hyvän aikaa kului sitten siihen kuin niiden hyväin ihmisten ihastuksen liikutus tyhwenyi ja he minun kanssani woivat tuumalla, mitä tehtämän piti? Niin äkkipäästä ja waroittamata ei ollut hyvä Justinalle, hentoisen terweydensä suhteen näkemään tykönsä muinosen ja vielä rakastetun leikkikumppaninsa. Minä kirjoitin sentähden toverilleni edelläkäsin, minkälaisessa mielen laadussa minä olin tohtor Waltterin löytänyt ja käsken häntä paraan ymmärryksensä perään tietäväksi tekemään Justinalle meidän tulostamme. Paria päivää jälkeen sitä kirjaa istuikse Waltter minun kanssani reisuwäunuihin.

18. Itsensä surmajitten orvot.

Minä tunnustan peljänneeni sitä tuokiota eli silmääräpäystä, jona ne nuoret ihmiset niin monivuotisen, murheellisen eron jälkeen piti toisensa näkemän. Eikä pelko minua silloin-kaan jättänyt, koska minun rouwani, tultuani kotiin, wakuutti minua Justinan olewan ystäwätänsä vastaan ottamaan walmisna ja waroisfansa, ehkä hän kyllä oli tullut sydämellisesti järkytetyksi, saatuaansa tiedon minun tultawuudestani Waltterin kanssa. Äitinsä lähdellä wiitattua, lensi tyttäreni Justinalle ilmoittamaan meidän tulostamme. Wähän ajan perästä tulivat molemmat tytöt kammariin, jossa me olimme.

Justinan kauniit posket oliwat kuin kuolleella julman kalwiat. Kuitenkin astui hän warmoilla askeleilla ensin minua kohden terwehtimään minua. Känetöinä, mitään wikkamata ojensi hän minulle käteensä, kylmän kuin jääkappaleen, naurahtain lumiwalkoisella muodollansa ohitselentävästi, ikään kuin ruumis paarilla olisi naurahtanut. Sitte katsahoi hän Waltterin päälle ja kumaroi eli notkisti polwia häntä kohden; waan sellaisella kylmyydellä ja huolimattomuudella, ikään kuin olisi hän ollut hänelle ja koko maailmalle hengellisesti ja ruumiillisesti kuollut. Waltter lähestyi sitä haahmun näköistä tyttöä, nähtävästi törmistyttyksissä, tarttui hänen käteensä

ja sanoi: ”Minun Justinani, minkätähden katsot sinä niin wieraasti minun puoleeni? Kiitetty olkoon Jumala, joka sinun on takaisin saattanut minulle ja minun äitilleni, joka myös tahtoo olla sinunkin äitinäsi. Sinä olet minun omani nyt ja iankaikkisesti. Ei mitään maailmassa pidä meitä eroittaman. Katso minun päälleni leppyisemmästi. Eikö sinun Sanderisi ole sulle enään rakas ja kallis?”

Neitsy awaisi muutaman kerran huulensa wastataksensa, waan ei saanut suustansa puhetta, liikkeelle. Wihdoin sanoi hän tuskin kuultawalla äänellä ja hänen puhuisiansa wirkeni muoto enämmin ja enämmin: ”Aleksander — rakas ja kallis — sinä se olet. Sen wuoksi tulen minä, sentähden näen minä sinun vielä kerran. Minä olin sinun kihlattu morsiamesi; Aleksander, nyt en enään. Minä olen harmilla ja häpiämisellä raskautettu. Ne owat huonot myymit ja myötätuotawat. Minä en taida sinulle mennä, en häpiätäni sinulle lahjaksi saattaa. Waltter, kunnioita wanhempi laittamatointa nimeä; se on pyhä ja kallis tawara! se on siunaus lapsille! Waltter, sinä et saa unhottaa: minä olen itsensä hirttäjän tytär! Ihmiset osottawat minua formellansa. Itsensä murhaajan tyttären ei pidä sinua häpäisemän. Nyt mene! Sää hywästi!”

Waltter piti häntä kowemmin kädestä, koska hän pois pyrki ja huusi: ”Woi kultaiseni, mitä sinun isäsi elämän eli kuoleman kowalla osalla on tekemistä meidän rakkaudemme

kanösa? Waikka minun isäni, taikka sinun isäsi olisi jos pyövelin pölkkyllä kuollut, pitäisitkö senkautta meidän oma wiattomuudemme pahatekoon, meidän oma nuhdetoin kunniamme oleman inhottu maailmalta?"

"Waltter!" sanoi hän: Pyövelin käden kautta taitaa useasti wiatoin kuolla; mutta joka oman kädensä kautta kuolee, on ijankaiken rikoksen tekijä. Hän ei ainoastaan itsiänsä murhaa, hän murhaa vielä jälkeen kuolemansa rauhan, ilon, kunnian ja elämän köyhiltä perillisiltänsä! sellaisen kuoleman wirhi ei koskaan tule poispyyhityksi! — Usko minua Waltter, minun isäni oli kelpo mies siihenasti, kuin ensimmäinen pisara sitä kirouksen juomaa, jota ensin hiton tulilla on keitetty, hänen huulilensa tuli."

Hellällä, rukoilowalla äänellä huusi Waltter: "Ja sentähden raahdit sinä minua hyljätä, Justina? Voi kuinka monta tuhatta elämänsä, kunniansa, sielunsa, rauhansa murhaajata löytyy ja elää vielä tänäkipäiwänä, waikka eiwät he wiinaa juodesa taida edellä nähdä heidän omaa, eikä heidän pereensä ja taloudensa kerkiäwää kurjuutta ja häwitystä.

Justina, sinä kutsut oikeen niitä kurjia itsensä surmajiksi. Minun surkia isä wainajani oli myös niiden luussa. Myös hänkin häwitti sielunsa ja ruumiinsa sillä kuumalla kurjuuden juomalla, niin tuntumattomasti wä hän kerrallansa ja niin kauwan, aina siihenasti, että se tulinen myrky surmasi hänen

omaan sänkyhynsä. Entkö minä nyt senkään tähden ansaitse sinua omakseni saamaan?

”Kuinka?” kysyi hämmästyin Justina: ”myöskin sinun isäsi? Oliko hän myös juomiseen menemä?”

Waltter ei vastanut kauwalle aikaa. Pää waipui alas ryntäille, joita sisällinen murhet runteli. Wiimein peitti hän muotonsa, wiskaisiin suin päin rahillen ja itki katkerasti. Justina seisoi yhdessä kohden, silmät käännetyt ystäwänsä puoleen. Hänen postensa oliwat puheen alla taas ruwenneet wähä punastumaan. Kaikki oliwat äänetöinä, hiiskumata kammarissa. Tyttärenikin oli pannut käsiwartensa itkewän äitinsä kaulan ympäri ja painoi kaswonsa hänen poweensa. Minä itse woin tuskin järkkymättömyyttäni ja miehuuttani yllä pitää. Kahden werrattoman sielun kärsiminen, jotka maailmassa olisivat ansainneet paremman onnen, jonka he wanhempainsa syyn kautta oliwat kadottaneet, se särki minun sydäntäni.

Mutta myös Justina näkyi kadotetun tuntonsa saawan jälleen takaisin. Hänen muotonsa murteisissa tosin ei näkynyt minkäänlaista muutosta. Hänen kauniin kaswonsa liikenneet oliwat ikään kuin jähmettyneet, eli turtana niinkuin ennenkin. Waan hänen silmänsä pimeneiwät ja yksinäisiä tyyneleitä tipahтели postille. Hän oli marmorista hakatun, itkewän ihmisen kuwan näköinen.

Walter rohwaissi itsensä, siivaili pyyhkimellä kasvojansa, nousi ylös, otti taas Justinan käden ja huusi: "Ei, Justina, olkoon se kaukana meistä! Ei, Jumala on laupias! Määämme wanhoja tapauksia muistellen, häväiskö wanhempiamme murheella ja elämämme surkeudella. Jos wainajitten sieluille on sallittu hawaitsemaan heidän synteinsä mustia vaikutuksia maan päällä; jos he tälläkin hetkellä näkewät meidän murheelliset sydämemme, meidän kyynelemme, niin he näkewät hirmulla heidän oman helwettinsä! Jospa näiden muutamain ystäwain siassa seisosivat tässä ne monet tuhannet, jotka meidän omain isäimme tavalla julmalla kewytmielisyydellä vielä tänäkin päivänä valmistawat lapsillensa monenwuotisia murheita ja jotka tyhjennettyä viimeiseen pisaraan asti sitä heidän itkänsä määrää lyhentäwää wiinaa, jättäwät juomaastiansa täytetyn malia katkerammalla harmilla lapsillensa perinnöksi. Woi jos ne tässä seisosivat! Meidän kyynelemme, sinun waljenneet kaswoisi, leskien ja orpolapsien huoli saattaisi heitä kääntää!"

Tässä käännäisi hän taas, murheeltansa pakoitettu, Justinasta ja käweli kammariissa. Sitte seiso i hän wähä aikaa äänetöinä Justinan edessä ja katseli hänen päällensä murheellisilla silmillä. Wlimein kysyi hän: "Etkö tahdo lohduuttaa minua ja äitiäni?"

"Mutta Sander," wastasi se poloinen wapisewalla äänellä, "minä olen itsensä surmaajan tytär!"

”No” huusi Waltter: ”No sinä itsensä surmaajan tytär, minkätähden sinä häpiät itsensä surmaajan poikaa? Meidän kova osamme on yhtäläinen, älä onneasi minun onnes-tani irti eroita!

Justina peitti käsillä kaswonsa, horjahtui askeleen eteen päin ja lankeisi itkien Waltterin syliin, joka häntä molemmilla käsillänsä liisti.

Minä wiittaisin emännälleni ja tyttävelleni. Me menimme ulos.

---

19. Sudot ja erinomaiset häät.

Tapahtumus, jonka me nyt olimme nähneet ja kuulleet, liikutti meitä kowin. Ei kukaan meistä wirkkanut siitä sanaakaan toisellensa, waan etsi tahallansa askareita, poistaaksensa hetkeksi mielensä haikeutta. Minusta oli se joksikin kauhia sydämeni hellain liikutusten alla. Mitä kauhia osa lapsilla, jotka kutsuwat isiänsä itsensä murhaajiksi ja syyttävät heitä, että he ovat itsellensä kuoleman jouduttaneet! — Dikeen mieltä ja luontoa kääntää, semmoisia walituksia kuullessa; waan juomari ei pidä niitä walituksia minäänsäkän. Jos mies, joka himoiltansa wankina pidetään, menettää itsensä nuoralla eli pysyillä, taikka ätkiä arsenikalla ja sinimuiheella, eli wähitellen wiinaryhpyihin otolla, eiköstä se ole yhtä paljo? Mina waan itsensä surmaamista.

Heikket jälkeen puoltapäivää kuluiwat meiltä surullisissa ajatuksissa. Molempia wieraitamme ei näkynyt. Towerini jo tuskaunui ja ilmoitti kaitenlaisia pelkääwänsä. Kuitenkään emme uskaltaneet niitä nuoria ihmisiä puheensa pidossa keskeyttää. Mikä itänänsä mahtoi olla heidän kanssapuheensa päätös, niin minä waan luotin sen rebellisen Waltterin toimellisuuteen ja molempain rakkauteen. Waan kuin ehto joutui ja pöytä ruokatuwasja jo oli walmistettu ilta-ruuwaaksi, niin tuskin taisin minäkän pitää pelwosta. Minä soitatin ruoka-kelloa ja lähetin tyttäreni siihen kammariin, johon me Waltterin ja Justinan olimme jättäneet. Piammaltansa neljännes tuntia kului, eikä ketään kuulunut. Minulle tuli jo tuskiti. Minä pelkäisin wahingon tapahtuneen ja olin lähtemässä wiipyyiä hakemaan.

Silloin awautui owi. Mikä ihastus meille! Waltter onnellisuudesta loistawalla muodolla ja Justina ujusti maata kohden lankenneilla silmillä astuiwat sisään rinnatusten käsiwarsin taluttain toisiansa.

”He eiwät kuule eikä näe enään mitään!” huusi naurain minun tyttäreni: ”Minun piti wiimein uhata wäkisen tuomaan Justinan tulleksani; waan minä arwaistin kyllä, ei herra Waltter häntä enään minulle anna.”

Waltter johdatti meitä nyt morsiamensa tyköön, sanoden: ”Hän on taas minun omasi, hän on engeli minun taiwaani waltakunnassa!”

”Siunatkoon teitä Jumala, te rakkaat rist-
tin karsiät!” huusin minä: ”Antakaat minun
olla isänä teille ja ottakaat isällisen siunauk-
sen minulta.”

”Ja minä tahdon olla äitinä sinulle!” sa-
noi ilosta loistawilla silmillä minun emän-
täni Justinalle ja painoi häntä syleillen po-
wellensa.

Waan minä en mahda sitä onnellista,
juhlallista ehtoa sanoilla maalata. Jokainen
taitaa ajatella kuinka moninaiset, osittain kat-
kerat, osittain suloiset muistot juohtuivat itse
kunkin erityisen mieleen, meidän wähäisessä
seurasamme. Ja minä tähän paikalle päät-
täisin tarinan, joka on merkillisemmistä ja
kauneemmista tapauksista wähaarwoisen elä-
mäni juoksussa, jos ei minun vielä pitäisi
mainitsewan parikuntamme häistä. Minä tun-
nustan, ätiämpiä minä en ole koskan nähnyt;
enkä warmaan enään taida senkaltaisia nähdä.
Mitä on Keisarillisten ja Kuninkaallisten kirk-
kouden kuollut pomppu hääpidoissa, sen kun-
nian rinnalla, jossa mun ymmärrykseni jälkeen
Aleksander Waltter ilmestyi. Sitä mahdetaan
jodenkin määrin arvata, kuin minä waan sa-
non, hänen hääpidonsa saattaneen hänelle kus-
tannusta enämmin kuin 15,000 (wiiteentoist-
kymmeneen tuhanteen) ruplaan. Waan minä
tahdon yksinkertaisesti toimittaa.

Waltter wiipyi moniaita päiviä meidän
luonnamme; sitte matkusti hän äitinsä tyköön,

ilmoittamaan hänelle onneensa, ja niinkuin hän puhui, muutamia valmistuksia tekemään sekä Justinan juohdon ja wastulin eli läksäisiin, että myös häihen suhteen. Wasta wii- den wiikkouden perästä tuli hän takaisin mor- siatansa ja hänen seurassansa minun tytärtäni ottamaan. Minun rouwani tahtoi Justinalle sillä wäliajalla rakentaa soman morsius-puvun; waan siitä mieluisasta työstä tuli hän estetyksi Justinalta, joka ilmoitti Waltterin ei anta- wan sitä oikeutta poisottaa itseltänsä, että muka itse walita waatetuksen morsiamellensa hää-juhlaksi. Että ei meitä, minun toweriani muka ja minua jätetty kutsumata, eikä saatu häissä kairwata, se ymmärretään itsestänsä. Kaksi wiikkoa jälemmältä läksimä me Walt- terin kotimaalle, ja tulimma rakastetuiltamme siellä ja Waltterin komialta äitiltä vastaan otetuksi sillä helleydellä ja sydämmellisellä ys- täwyydellä, kuin rakkaat omaiset konsanaankin. Hää-aamuna tulimma me kaikki aamiaisille ko- koon, ymmärrettävästi paraisa waatteissam- me, erinomaisesti waimo-wäki. Justina jäi kauwemmaksi pois, josta syhy on ymmärrettävä. Mutta itsepäisesti oli hän kieltänyt, sekä minun tytärtäni, että Aleksanderin äitiä auttamasta pukemaan itsiänsä morsiwaaatteihin. Kuinka hölmästyimmä me, koska hän wihdoin saliin astui. Paitti wähäistä kruunua kukkaijista päälaella ja kulta happilta heplakehtelewaa wir- wettä, oliwat hänen päällänsä samat jokapäi- wäiset waatteet, joissa Waltter oli hänen ensin

minun kotonani nähnyt. Hänen kauneutensa oli hänen pukunsa. ”Se on minusta pyhä vaatetus, jossa hän minulle tule!” sanoi Waltter; ”kalliimpaa minä en osannut hänelle malita, wiedäkseni häntä alttarin eteen. Eikä meillä olekkaan rikkautta kylliksi näyttämään meitämme ylpiässä purossa.” Monen leikkipuheen ja myös laulailemisen jälkeen mentiin ruumalle.

”Mutta iloinen puheenpito waikeni tässä äkisti. Morsiamen eteen pöydälle oli asetettu kannella peitetty malja ja kukkaisista niotut seppeleet sen päälle käärityt. Waimowäki käänsi silmänsä sitä kohden, kärkeäydestä näkemään mitä maljassa olisi, etenkin koska Waltter oli sanonut: ”Se on vähäinen hää-lahja minun Justinalleni!”

Justina otti naurain seppeleet kannelta pois ja me tulimme kaikki toivosamme petettyksi. Kukin odotti saadaksensa nähdä kulta- ja simpukka-käädyt, kalliit helmet eli muun senkaltaisen kiittävän kaunistuksen. Mutta siihen siaan tuli kokoon käärittyjä paperia maljasta. Itse Justina, oudostellen eli toivosansa petettyinä, murssi muotoa kumman lailla. Hän käärei auki ja luki muutamia paperia, tuli kaswoissa yksitotiseksi ja walpakaaksi. Selwät kyyneleet pasahtiwat hänen silmistänsä. Hän nousi ylös pöydästä ja karkaisi itkien ja mitään wirkamata Waltterin laulaan. Waltter koki turhaan tyhwenellä sitä rajua, jonka hän itse oli nostattanut.

Wasta myöhemmin, koska Justina jo oli suo-
siteltu, saimme me tietää lahjan kalleuden.
Se ei muka ollut vähäinen; siinä oli nimia,
kirjoja, kuittia niistä vielä jälle jääneistä
weloista, jotka Justinan isä aikansa oli
heittänyt maksamata. Kaikki saama-miehet oli-
wat maksetut, eikä lukaan heistä sinä päivänä
taidanut onnettoman Daalosen muistoa kirotta.
Minä liikustin piimmastaan niin liikutetulla
sydämellä, kuin Daalois wainajan tytärkin,
sitä etewämielistä Aleksanderia, sanoden: ”Siun-
natkoon sinua Sumala, rakas poikani, kau-
niimmasti sinä et taida elämäsi taiwaasen si-
falle mennä, kuin sinä tänäpäivänä menet!”

Sillä wälillä nähtiin, ettei hänen antelias-
suudensa siihen juhllaiseen työhön loppunut.
Sillä minä olin jo illalla hawainnut, kuinka
pimian tultua, koska Walter pian tunnin
aikaa oli ollut meidän seurastamme pois,
paljo wäkeä köyhemmästä säädystä tuli kar-
tanolle, ja kannoi myötänsä suuria waate-
nyhtyjä. Epäilemätä tahtoi hän tehdä ilo-
päivänsä iloiseksi myös monelle tarpeessa ole-
walle kansaweljellensä. Minä en sitä arwel-
lessa pettynyt. Justina sopautti minulle kor-
waan Walterin awaramielisesti antaneen enäm-
min kuin kuin kaksi tuhatta ruplaa, kypärästä
kenkään asti uuden uutukaisesti waatettamaan
20 köyhää perekuntaa kaupungissa ja yksin osta-
nut monelle heistä paitoja ja sänkywaatteita.

”Mutta se nyt on ruhtinaallinen tuhlaus,
hywä Aleksander!” huusin minä, koska me jäl-

teen kirkonmenoa ja parikunnan vihkimistä menimme puolipäiväsfelle. Puolipäiväsfellä piti oltaman ulkona isolla nurmella, eli niitulla, jossa oli neljä melkeen pitkää pöytää, lewitettyin teltawaattein alla, neliskulmaan asetettuna, ja joiden keskellä taas seisoi lyhyempi pöytä, noin kahdellekymmenelle hengelle: "Oletko sinä siis koko kaupungin häihis kutsunut? Oletko sä se rikas mies Ewangeliumissa? Eikka on liika, hyvä ystäwä."

Hän nauroi ja wastaisi: "Ole weikkonen huoleta! Enkä ole rikas, enkä tule sen kustannuksen kautta, jonka nyt näet, kuin kourallisen pikkuisia, hyödyttömiä kiviä köyhemmäksi; ne makaisiwat minulla kuitenkin kuolleena kaapissa. Minä olen muka, elä wirka mitään kellenkään, ne lahjat myönyt, jotka minä Englannissa monelta kulmalta sain, muutamia kultaisia tuusia ja formuksia, joissa oli kalliita kiviä; ja yksin ne ylönn kalliit hemmut ja waatetuksen kaunistukset, jotka minä kahta wiikkoa tätä ennen sain jalon ystäwäni, Bordin, pereeltä morsiamelleni. Hän ei ole niitä kultaisia otsalehtiä ja rannerenkaita, eikä päärlykäätyä ja demantti-neuloja nähnytään; hän löysi tawaransa waan lunastetuissa isänsä welkakirjoissa. Minä ilmoitin hänelle kaikki wasta kirkosta kotiin tullessamme, ettei hän minua awaramielisempänä pitäisi, kuin minä olenkaan; ja että hänelläkin olisi se lohutus, että hänen isänsä welat owat suuremmaksi osaksi hänen omalla tawarallansa suoritetut. —

Mitä näihin pitkiin pöytiin tulee, niin en ole minä millään muotoa koko kaupunkia häihin kutsunut, enkä yksin paikkakunnan korkeammassa arvossa pidettyjä perhekuntiakaan; sinun ei pidä tuleman minkäänlaisella korkealla kunnialla kirkastettuun seuraan. Ne ovat kaikkein köyhimmät perhekunnat näillä seutuilla, jotka ovat tulleet kelpo-ihmisiksi, jättäneet viinan juomisen ja kääntyneet meidän kohtuullisuuden liittoon. Minä tahtoisin niille hyvälle ihmisille iloisen päivän valmistaa. Ja wähäinen pöytä tuolla keskellä on meille ja ensimmäisille kohtuullisuuden seuran perustajille. Heidän pitää tänäpäivänä minun ja minun Justinani kanssa iloitseman!”

Minä pusertelin sen kelpomiehen kättä ja ennätin hänelle waan sanoa: ”Sinä olet kalliit kivet hädässä olewaisille waatteiksi kääntänyt ja simpukaisesi riemu-kyhneleiksi muuttanut, sinä oikia rikas, joka olet osannut kalliimman tawaran tallelles panna. Sen sinä kannat omasa tunnossasi!”

Yllä ja morsian saivat ymmärrettävästi kunniaistuimen keskimmäisen pöydän päässä. Koska me olimme istuneet, alkoi lähimäisessä metsästössä laulu ja soitanto ja neliskulmaan pantuin pöytien pitkät penkit täythyivät kutsutuista miehistä ja waimoista, köyhemmistä pereistä niissä paikoin. Mutta tänäpäivänä ei heissä mitään köyhyyttä hawaittu. Kaikki tulivat uusissa waatteissa, jotka he

olivat anteliaalta eli awaralta hywäntekäl-
tänsä saaneet; kaikki käyttiwät itsiänsä mer-
killisellä siweydellä ja hiljaisuudella; ainoas-
taan sohina lukemattomain katsojain, jotka
kaupungista ja lähimäisistä maakylistä olivat
tulleet katsomaan niitä erikummaisia häitä,
kaiku alulla ilmassa, ynnä laulun ja soitan-
non kanssa. Mutta kuitenkin wallitsi kohta,
waikka kutsutuita oli sata ja päällekatsojita
melkeen tuhannen paikoilla, ihmeellinen hil-
jaisuus ja siwo, joka ei ole tawallinen, eikä
sellaisissa tilaisuuksissa, eikä sellaisessa waen
paljouudessa. Oliko se tottumattomuus näke-
mään häitä niin pidetyksi, eli oliko se, että
he ihmetteliwät ja kunnian armossa pitiwät
sitä kaunista parikuntaa ja muisteliwat hei-
dän muinoisia surupäiwänsä, joka sen hiljai-
sen yksitotisuuden, minä pian sanoisin rakas-
mielisen tajunnon sieluissa lewitti? Sitä
minä en taida selittää. Yksin se iloinen, wesa-
kosta kairuwa soitanto näkyi waan tajutta-
wan sieluja alakuloiseen iloon, joka ei kessään
ollut selkiämmästi nähtävä, kuin Waltterin
ja Sustinan kaswoissa.

20. Tämän Tarinan loppu.

Populla puolin ruoka-aikaa, koska olutta
oli maisteltu, alkoi atrioitsewien puheenpito
tulla rohkeammaksi. Silloin nousi seurakun-

nan kunnioitettu kirkkoherra istuvaltansa seisallensa laawitsalle, jossa me istumma, ja rupeisi niin ylhäältä, muita korkeammalta, puhumaan läsnäolewaisille. Kaikki waikenivat äkisti äänettömiksi. Kirkkoherra puhui piammaltansa seuraawalla tawalla:

”Rakkaat ystävät, kunnialliset kansakutsutut seuralaiset ja te kaikki läsnäolewaiset!”

”Ehkä odotatte te minulta tawallisia sanoja juomisen kehoitukseksi ja myös ylistykseksi tälle kunnialliselle parikunnalle, jonka suosiosta tämä iloinen päivä on meille sallittu. Waan ylistys ja julkinen kiitos olisi heidän nöyrille ja ujoisuwille sieluillensa enämmin suruksi kuin iloksi; kehoitukset juomaankin jonkuun läsnä- eli poisolewan muistoksi owat enämmittäin myös wäkewiltä juomilta kiihoitetut kunnian osotukset, jotka katoawat ja unhohjetaan niin pian, kuin äänen kaiminen, jolla ne ulospuhutaan. — Mutta te, jotka tiedätte ja tunnette mitä meidän sulomielinen Waltterimme on siunaukseksi koko seurakunnan, siunaukseksi meidän perheuntien, lohdutukseksi tarpeessa olewaisien, meidän seasamme tehnyt, hywät ystävät, ylöskäät teidän sydämenne taiwaasen, ja jokainen teköön nöyrän rukouksen Jumalalle, että Hän, se armosta rikas, myös häntä siunaisi; että Hän häntä ja hänen elämänsä kumppania, meidän ja meidän lapsemme parhaaksi, mahtaisi kauwan ylläpitää!”

Kirkkoherra waikeni tässä hiukan aikaa. Hänen silmänsä olit taiwaasen päin käännetyt. Silmäin ripsillä kiilsi kyhneleitä. Ja minä näin edessäni, pitkin pyötiä, kasia ristissä formin, päitä taiwaasen päin, wesiä filmiä. Sitte kuului atriolitsewien ja ympärioseisowien joukosta sohina, joka aina yleni ja yleni wiimein ilmi äänen ja huutoon. Yksinäisiä sanoja taidettiin waan eroittaa, niinkuin: ”Kauwan, kauwan! Waltterille ijanikäikisästi! wiikon Waltterille siunausta!”

Ei mikään kirkollinen hartaus, ei minikään Jumalan palveluksen julkinen toimitus ole minua kuunaan niin äkkipäästä ja niin woi-mallisesti liikuttanut, kuin tämä yhteinen mielisuosion osotus, tämä yksimielinen myödistys hywätahtoisen miehen arwosta. Kuka taissi tuhannen seassa yksinänsä järkkymätöinä pyhää? Ja jos kohta ihmiset kaikki tyhni ja erityisesti itsekin owat wianalaiset, owat syntiset, niin elää kuitenkin ihmiskunnan rinnassa kuolematoina pyhyyden tunto ja huomio. Se leimuaa, ikään kuin puhdas tuli, wielä heidän himoinsa ja haluinsa haikian saurun seasta.

Koska hartauden liikunto wähitellen oli lakannut, korotti kunniallinen kirkkoherra taas äänensä, sanoden:

”Rakkaat ystäwät! Monta vuotta olen minä jo ollut ja elänyt teidän seassanne. Minä olen Jumalan sanaa saarnanut, tien autuuteen neuwonut hartaalla kiwaudella, lakkaamata. Mutta mielen karwaudella on minun

tähtynyt hawaita, että jumalisuus, että oikia sydämellinen kristillisyyt heikkeni, kuta kauwemmin minä sitä saarnaisin. Minä näin tosin temppelissä vielä hartauden liikenneitä, nöyriä mielten myödytyksiä jumalisuuteen: mutta nämät sydänten myödaiset liikutukset taukoisivat kohta taas uudestaan. Jokainen käännäisi tavallisten askareinsa ja tapainsa suruttomalle tielle takaisin. Hetki Herran temppelissä oli ollut hukkaantunut aika, ja Jumalan huuto sielulle oli turhaan kaikunut. Se painoi ja langetti usein minun mieltäni ja uljuuttani tykkänänsä alas. Minä en tietänyt, jos ihmisen suku meidän päiwinämme on enämmin turmeltu, kuin entisinä aikoina; taikka jos minulta puuttuu voimaa ja kelvollisuutta tähän minulta walittuun kutsumiseeni. Silloin tuli tämä oivamielinen nuorukainen, jota me ilolla kutsomme isäksi ja pelastajaksi seurakunnassa, ja opetti minun tuntemaan turmeluksen suurinta lähdetä kansassamme.”

”Hirvuihin kulkutauti on nimittäin puoli sadan ajastajan kullessa useampiin Euroopan maakuntiin nosnut, joka suurempia häwityksiä on matkoinsaattanut, kuin murhaawa kolera ja tuskaloinen hinkku-yskä. Tämä kulkutauti on jo Euroopasta muihin maanosiin lewinnyt ja tempailee hengen, warawoinnin ja rauhan lukemattomilta ihmisiltä. Se tunnette sen taudin. Se on palowiina-wimmaus! Se häwittää elämän ja tawaran woimat, sielun hywät taipumukset ja hywät awut erityisiltä ihmisiltä,

ylhäisiltä ja alhaisilta, koko perekunnilta, koko kansakunnilta! Sitä ei ole saatu kouluin ja kirkoin, eikä apotekkiin ja Esivallan asetuksien, eikä wankteuksien, eikä ojennushuoneitten ja kahlekurituksien kautta laajenemasta estetyksi ja vähennetyksi. Se kulkee, saastutellen ihmisiä, talosta taloon, isästä poikaan, ystävästä ystävään.

”Banha satu puhuu, ettei myrkkä mitenkään waimallisemmassi kuolemaa waijuta, kuin äitin maidon seassa. Tämä on totinen puhe wiina-taudista! Eikä mitään kansan turmellus ole niin sywällen juurtuwa, niin kiini takertuwa ja poispoistamaton kuin se, joka kotoisen elämän anastaa ja yksin waimolliselta suwulta on suwauttu ja monesti edesautettu.”

”Sitä juodaan ja taas juodaan siinä mielessä, että kadonnut ilo takaisin saaduksi tulisi, taikka nykyinen paha elämä poispoistetuksi. Sitä juodaan päivä päivästä siihen saakka, että kiviloiseksi tehty ruumis kokee lankiaa, äly ja ehto tylsäksi menewät. Totisesti, joka lähimäistänsä ylönpalttiseen wiinin nautitsemiseen, tai palowiinan rhyppämisen tapaan wiettelee, on silmissäni ison rankaistuksen ansaitsewa rikoksen tekijä. Hän on, ikään kuin se, joka paljastaa miehen, jonka kautta nuhdeettomat miehet kaatuwat ja wiattomain lastenkin pitää hukuman. Hän on se, joka onnettomat awiopuolisot hautaan lykkää ja köyhät orwot maantielle saattaa!”

”Mutta kuinka on mainittu wimmaus wältettävä, joka niin monta maata on läwitse kulkenut? Kuinka poisjysättävä, koska ei piammaastaan kukaan tahdo uskoa wäkewiä juomia perätiin wahingollisiksi, eikä suuri osa tiedäkkään wahingollisiksi? Kuinka poisjysättävä, koska köyhempi wäki ymmärtämättömyydesänsä usko palowiinaa, koska sitä muka huotamaan hintaan ostetaan, wälttämättömäksi wirwoitukseksi ja wahwitukseksi? Mitenkä poisjysättävä, koska tätä ennen

ykfin kansain hallitukset ja lainantajat epäilemättä hekin wahingon tietämättömyydessä, owat wiinan polttojille ja myyjille antaneet wapauksia, saadaksensa heidän ulostekonsa ruunun kassoin voitoksi kääntää?”

”Jo sekin, joka ainoastaan harwoin rhyppyn palowiinaa ottaa, tuntee joka kerran sen waitutuksista, sitä juomaa wastoin luonnolliseksi, terweydelle waaralliseksi, päätä pakottawaksi, jännesuonia ahdistawaksi. Kuitenkin, että se wähäksi ajaksi rohkiammaksi ja iloisemmaksi tekee, on yllitys rhyppämään kohta saapuilla. Moni paneikse ja päättää yksitotisesti, ruwetaksensa kohtuulliseksi, waan kuitenkin turhaan. Ainoastaan tyyni eli urakoin lakkaaminen pelastaa. Lakkaamus maistelemasta on kussakin tapauksessa huokiampi, kuin kohtuullisuus. Joka pirun sallii tarttumaan waan yhteen hiukseen päässänsä, hänen wetää se kohta päinensä päiwinensä jälestänsä. Kuka kohtuullisesti tahtoo wiinaa rhyypätä, se tahtoo kohtuullisesti syntiä tehdä! Suoppouden wika ja riivaus nousee sukkelasti rhyppyn oton asemille.”

”Minä en kauwalle aikaa tiennyt minkäänlaisista apua, en minkäänlaisista, joka edes meidän seurakunnasamme olisi rauhan ja warawaisuuden heikkenemistä, palowiina-rainon salaista julmenemistä ja murhamista estännyt. Silloin tuli tämä ihmiskunnan ystävä, meidän hyvä Aleksander Waltherimme kotiin Englannista ja oli se engeli, joka tien pelastukseen osotti. ”Yhteisissä maan waaroissa” sanoi hän: ”ei taida yksikään ruhtinas, ei lainantaja, ei tuomari, ei seisowa sotajoukko auttaa. Siinä pitää kansan itsensä nouseman ja pelastaman itsiänsä, jos wielä wähänkin hurskautta ja isänmaan rakkauden urhollisuutta on jälellä.” Ja Walther rakensi meidän välillemme raittiuden liiton! — Ja jumalisuus ja sen seurassa wiattomuus, perekuntien rauha, porwarien ja kansaweljesten ystä-

wyys, paikkakunnan warawointi, kristillisten tapain puhtaus ja siweys tulivat wähitellen tatkaisin.”

”Hywät ystävät! Emmätkö me kaikki ole tälle kelpomiehelle paljo welkaa? Kuinka woimme, kuinka taidamme me häntä palkita? Waan me taidamme! Tehkäämme tässä Jumalan awoimen taiwasikannen alla pyhä lupaus: Hyljätty olkoon tästäälähin, niinkuin heittid, jokainen, joka uskaltaa palowiina-raiwoa tatkaisin tuoda meidän rauhallisiin majohimme! Wielä enämmin: Aleksander Waltter ota wielä kauniimpi lahja! Me annamme sinulle kuanioittawan mielisuostiomme, meidän sydämemme!

Tässä hyppäisi nuorukaisen riskyhellä se ijällinen pappi alas rahilta, jossa hän oli seisonut; kii-ruhti Aleksanderin luokse ja hyleili häntä oikialla innolla. Me, jotka lähellä seisomma, noudatimme hänen esimerkkiänsä, sywästi liikutetuilla sydämillä. Kaikki wäki nousi, kiitollisuudesta ja ilosta huuntain, istuimiltansa. Eikä olisi saatu heitä enään kestäämään rauhasa. Kutsutut ja kutsumattomat meniwät sekaisiin. Yksi kätteli toistansa, toinen likisti toistansa. Minä näin Justinan ympäripiiritetyn kiitollisilta waimoilta ja tyttöiltä, joista muutamat tunkiwat hänen käsiänsä suutelemaan. Woi, kuinka monta ilokhynelettä sai hän pääryhinsä edestä! Ja Waltter, pian rupeisin minä häntä säälimään. Hän oli taas ja taas piiritetty kansaweljeinsä joukolta ja heidän sekaansa kadonnut. Jokainen pyysi häntä nähkäksensä, jokainen sanoaksensa hänelle jonkuun rakkauden sanan. Wasta yön pimeyden warjoessa tuli hän taas tykömme kotiinsa, jossa häntä hänen nuorikkonsa ja ankara äitinsä uudella riemulla ja oikialla hartaudella wastaanottiwat.

B. I.

Hki

SKS

Toim

6

(1844)

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJASTO

106 013 2084

